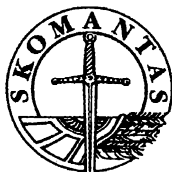
PLĖŠIKŲ PILIS

SKOMANTAS

bonus animus

SKOMANTO KNYGOS

Belaisvis

Vilkė

Atpildo strėlė

Jundos lemtis

Plėšikų pilis

Užkeiktas lobis

Dievų valia

Mėlynojo varno paslaptis

Ventės kalvis

Šarvai Naugardo kunigaikščiui

Mindaugo sūnus

Liepsnojantis bokštas

Šėtono legatas

Saulės mūšis

Akmens kalba

Batijaus kardas

Ilga kelionė namo

Du kalavijai

Notangų vitingas Daubaras

Į pasaulio kraštą ir atgal

SKOMANTO KRONIKOS

PLĖŠIKŲ PILIS

APYSAKA

bonus animus

VILNIUS

UDK 821.172-31
Sk-46

Skomantas. Plėšikų pilis
Antras pataisytas leidimas

ISBN 978-9955-754-44-2

„Prieš žengdamas į smėlio paplūdimį, Uvis dar kartą atsargiai apsidairė. Buvo keistai ramu. Tyliai smilko dūmai, degė apanglėjusios valties lentos. Nemune teliuškavo bangelės. Zyzė didelė juoda musė. Išbėgusi į pakrantę Vilkė nekreipė dėmesio į degėsius. Ją masino kitas kvapas. Pabėgėjo toliau paplūdimiu ir stabtelėjusi gailiai suinkštė. Pavojaus aplinkui nematyti, tad Uvis įsikišo kalaviją į makštį ir dideliais žingsniais patraukė į Vilkės pusę. Dar nepriėjęs nustėro ir sustojo lyg įbestas. Priešais Vilkę aukštoje žolėje gulėjo žmogaus kūnas. Toliau, švendrėse prie pat kranto, – dar vienas. Abu buvo nukauti.“

1. NETIKĖTA ŽINIA

Vėlyvą popietę, tokiu neįprastu laiku pasirodžius šaukliams Ventės pilaitėje, rikis Žybartas sunerimo. Ir buvo dėl ko. Šaukliai atnešė svarbią žinią – Erdvilas rengia žygį, kai tik bus pirma šalna. Kas jos į šiaurę? Žybartas jau senokai vaikščiojo lyg nesavomis kojomis – gėlė sąnarius. Kas jį pavaduos? Iš tikrųjų reikėtų Daubarui, tačiau tas kaip tyčia iškeliavęs Kaunan. Uvis, tiesa, sumanumo turėjo gal ir daugiau už brolį, tačiau buvo dar jaunas.

Pasitaręs su žmona, jis rado tinkamą sprendimą ir liepė arklininkui pabalnoti žirgą. Išjojęs pro pilaitės vartus, pasuko į liepų giraitę. Už jos plačioje laukymėje plytėjo ežeras, prie kurio rikis išvydo Uvį su jo draugu Zerviu. Prie sūnaus kojų tupėjo Vilkė.

Žybartas akimirką žiūrėjo, kaip skrieja strėlė, Zervio paleista iš arbaleto.

– Gerai kliudei, – pagyrė draugą Uvis ir, nenuleisdamas akių nuo krentančio paukščio, riktelėjo Vilkei. – Paimk antį!

Žybartas susiraukė nepatenkintas, kad jo nepastebėjo, ir šūktelėjo sūnui. Nenusėsdamas nuo žirgo, įsakė Uviui skubiai ruoštis Kaunan ir ten surasti Daubarą. Paaiškino, kad Erdvilas rengia žygį ir Daubaras turės vadovauti Ventės jočiai.

Uvis su džiaugsmu sutiko vykdyti tėvo paliepimą, bet iškart pasakė, kad ir jis nori prisidėti prie Erdvilo žygio. Žybartas primerkė akį, tarsi matuodamas, ar šitas sūnus pakankamai suaugęs. Tiek metų Uvio nebuvo Ventės pilyje... Net dabar, jam grįžus iš vokiečių nelaisvės, tėvui Uvis vis dar atrodė vaikas. Tačiau sakyk nesakęs, o Uvis jau iškopė iš pusbernių ir patirties buvo įgijęs visai ne pagal savo amžių. Jeigu ne jis, kažin ar jie būtų likę gyvi per Traupės pilies užpuolimą! Uvis, tada sunkiai sužeistas, šliaužte atšliaužė prie pilies ir perspėjo, kad per Jundos vestuves juos užpuls iki dantų apsiginklavę priešai*.

Atsiduses Žybartas palingavo galvą. Tėviška globa negali būti beribė.

– Gerai, – pasakė. – Žinoma, jei sugebėsi mikliai surasti Daubarą.

Tuo metu prijojo Zervis, laikydamas rankoje tik ką iš paukščio kaklo ištrauktą strėlę kruvinu antgaliu.

Zervis buvo pilkų akių, kokių aštuoniolikos metų jaunuolis, vilkėjo odine berankove. Nušokęs nuo žirgo, pagarbiai nusilenkė Žybartui. Uvis draugą parsivedė iš užsitęsusios nelaisvės. Zervis buvo žiemgalis, gyvenęs tai Ventėje, tai savo žemėje, kurios didelėje dalyje jau buvo Ordino tvarka. Zervį pilėnai laikė savu.

– Tėve, ar gali kartu jot ir Zervis? – skubiai paklausė Uvis ir prikandęs lūpą bei žvilgčiodamas į bičiulį tęsė: – Jis nė karto manęs neapvylė...

* *Apie Uvio nuotykius vokiečių nelaisvėje skaitykite knygose „Teutonų belaisvis“ ir „Pelkių vilkė“, o apie Traupės pilies užpuolimą – apysakoje „Atpildo strėlė“.*

Zervis, supratęs tai kaip kvietimą, nušvito.

– Garbusis rikis gali manimi pasikliauti! – karštai sušuko.

– Gerai jau, gerai! – vėl palingavo galvą senasis rikis. – Nuolat tave stebiu. Stiprumo, atrodo, esi ne menkesnio kaip maniškiai. Ir akį turi. Gerai įtempi lanką. Bet... – Žybarto akys kažkodėl užkliuvo už išsitaršiusių vaikino plaukų, ir lengva šypsenėlė perbėgo lūpomis. – Ar abudu nepakliūsit kaip paukščiukai į kokias kilpas? Atsiminkit, tokiame mieste kaip Kaunas reikia turėti galvą ant pečių! Tai jums ne Ventė!

Zervis nubraukė nuo veido plaukus, nusilenkė ir tarė:

– Tikrai grįšime sveikom galvom! Tegul rikis dėl to nesikremta! Be to, mus lydės ir Vilkė.

Vilkė, lyg suprasdama, žvelgė tai į Uvį, tai į senąjį Žybartą. Retkarčiais pasipurtydavo, iškrėsdama iš kailio paskutinius vandens lašus.

– Žiūrėkit, kad viskas būtų kaip reikia! O svarbiausia – neišsimuškit iš tiesaus kelio.

– Aš gi atsimenu, kaip jojom į Augumo šventę! – tvirtai tarė Uvis. – Reikia joti padubysiais į pietus iki Nemuno, o paskui panemuniais prieš srovę iki Kauno. Kur ten paklysi!

Akimirksniu jis užšoko ant savo žirgo ir įtempė pavadžius. Žybartas net krūptelėjo. Kiekvieną kartą jis vis nustebdavo išvydęs, kaip vikriai vidurinysis sūnus šoka į balną. Ne veltui vaikas praleido tuos nykius metus nelaisvėje. Daug ko išmoko!

– Kelias tikrai neklaidus, – sutiko jis. – Rūpinuosi ne todėl, kad paklysit. Man rūpi, ką galit susitikti. Laikai neramūs... Ir ko tam Daubarui tokiu metu Kaunas parūpo?

– Prižadu rikiui, saugosimės... – Zervis vėl žemai nusilenkė, nes su Žybartu jis kitaip kalbėti negalėjo. – Aš gi triskart atsargesnis už Uvį...

Žybartas prikando lūpą ir atsiduso. Ne kur dėsies. Jaunieji auga, Ventėje uždaręs jų nesuturėsi.

2. KREIVAS SMŪGIS

Baigiantis pavasariui, Daubaras, lydimas Uvio ir Jundos, buvo nujojęs į Kauną, į Augumo šventę.

Kiekvienais metais į didelę pievą Neries pakrantėje susirinkdavo jaunieji rikiai iš visų aplinkinių ir net tolimesnių pilių bei pilaičių ir varžydavosi, kas toliau nusvies ietį, kas taikliau šaudys iš lanko, kieno žirgas eiklesnis. Tokios varžytuvės patinka dievams, po jų ir javo varpa būna brandesnė, ir galvijai sotesni, ir karo žygiai skalsesni, daugiau laimikio būna parsivežta, mažiau vyrų prarasta. Todėl pasižiūrėti, koks šįmet priaugo jaunimas, vėl susirinko žilagalviai viešpačiai ir garbingi, mūšiuose užgrūdinti rikiai. Net pats neseniai Mindaugo atsiųstas Kauno valdovas kunigaikštis Vilikaila jau stovėjo tame garbingų svečių būrelyje ant kalnelio prie stataus Neries skardžio, įdėmiai žvelgdamas į aikštę ir laukdamas, kada žynys pradės apeigas.

Daubaras, beveik galva aukštesnis už aplinkui stovinčius Lietuvos ir Deltuvos žemių jaunuosius rikius, pirmas pamatė ateinantį nuo alkavietės žynį. Baltai apsirengęs, dviejų taip pat baltai apsirengusių pagalbininkų lydimas, nors ir senyvo amžiaus, jis spėriai žingsniavo pieva, o jaunimas pagarbiai traukėsi į šalis, palikdamas žyniui ir jo palydai platų taką.

Tokiu pat greitu žingsniu žynys užlipo, beveik bėgte užbėgo į kalnelį, ant kurio būriavosi garbingi svečiai, ir prisiartino prie kunigaikščio Vilikailos.

– Dievai laimina šventę, – pasakė. – Leido atnašauti auką.

Kunigaikštis Vilikaila, užsimetęs ant pečių šermuonėlio kailiu apvedžiotą skraistę, paėmė iš tarno liepinį kaušą su midum ir atsargiai pastatė ant balta drobule užtiesto skobnio. Žynys iškėlė rankas, užsimerkė ir netikėtai garsiai, taip, kad jo balsas nuaidėjo per visą žalią pievą Neries pakrantėje, sušuko:

– O, maloningasis Perkūne, amžinasis tėve Žvaigždykšti, kurs visus apglėbi savo šiluma ir švieti visiems saule, suteik mums žiburį, saugoki mus kaip Viešpats nuo žaibų, audrų, o mūsų vyrus svečioje žemėje nuo plieno, vandens ir ugnies!

Jis žemai nusilenkė, po to lyg vienas žmogus nulenkė galvas iš pradžių garbingieji rikiai ir kunigaikščiai, stovintys ant kalnelio, o paskui ir visi, buvę žalioje pievoje prie Neries.

Žynys priėjo prie skobnio, pasilenkė, neprisiliesdamas rankomis, dantimis paėmė kaušą su midum, atsargiai išgėrė čiobreliais kvepiantį gėrimą ir staigiu galvos mostu švystelėjo tuščią indą sau už nugaros. Pagalbininkai pagriebė jį ir, pripylę midaus, įteikė kunigaikščiui. Tas išgėrė, o paskui jį midaus paeiliui iš to paties liepinio kaušo paragavo visi, stovėję ant kalnelio. Tik jaunimas, pasiruošęs eiti rungčių, žinojo, kad midus ir alus jų laukia vakarop, kai užsidegs laužai ir visi, baigę varžytis, susės prie ugnies – aptarinės, kaip kam sekėsi, ir prisiekinės, kad būtinai susitiks kitą pavasarį.

Daubarui su Uviu šį sykį dar prieš rungtis teko sunkus uždavinys – įkalbėti žilagalvius rikius, kad ir Jundai leistų

šaudyti iš arbaleto. Ginklas naujas, nedaug kas tokį turėjo. Tais metais pirmą kartą buvo iš jo šaudoma Augumo šventėje. Lietuvos rikiai pasitarę nusileido, nors šiaip jau, žinoma, šaudymas – ne merginų darbas. Bet argi perkalbėsi tuos kietakakčius žemaičius! Jeigu taip nori to keliskart šioje šventėje nugalėjusio milžino Daubaro sesuo, tegu sau šaudo, bus gardaus juoko visiems...

Kaip ir tikėjosi Daubaras su Uviu, Junda laimėjo, sugėdindama didžiumą vyrijos. Būtent nuo tos dienos ir pasklido gandas apie rikio Žybarto dukrą, nenusileidžiančią vyrams taiklumu.

Uvis tą pavasarį pirmą kartą dalyvavo žirgų lenktynėse. Jo eiklusis juodas kaip anglis baltažvaigždis Trabantas atbėgo pirmas, ir žilagalviams Lietuvos rikiams vėl teko linguoti galvas ir aikčioti spėliojant, ar tik nebus ypatingas vanduo toje žemaičių upėje Ventoje.

Daubarui ta diena irgi buvo lemtinga. Tačiau dėl kitos priežasties. Pirmą kartą nuo to laiko, kai pradėjo dalyvauti šventėje, jis nelaimėjo kovos kirvių varžytinėse. Laimėdavo tas, kuris greičiausiai sugebėdavo nukirsti tris per žingsnį vienas nuo kito įbestus storokus mietus. Daubarui paprastai pakakdavo trijų smūgių. Laiko trukdavo daugmaž tiek, kiek triskart užsimerkti ir atsimerkti. Tvodavo pakaitom tai tiesiai, tai, neeikvodamas laiko užsimoti, atbulai, pentimi, o mietai tik pleišėdavo ir lakstydavo į šalis. Skriejo į šalį pirmas mietas ir šį kartą, tačiau į antrą mietą jis kirto gal per stipriai, o gal kryptelėjo ranka, nes netikėtai lūžo kirvio kotas. Uvis kaipmat pametėjo broliui savo kirvį, tačiau laikas susitrukdė

ir ąžuolo lapų vainikas atiteko dramblotam vaikinui iš Deltuvos žemės.

Visada ramus ir nepajudinamas lyg kalnas Daubaras sutriko. Vyrai jau vėl varžėsi – svaidė ietis. Jau degė laužai, skambėjo trankios dainos, šaižiai gaudė trimitai, šlovindami nugalėtojus, o Daubaras vis dar pyko ant savęs. Nedaug džiaugsmo jam suteikė ir sesers Jundos pergalė, nes ja Daubaras ir neabejojo. Jeigu Junda pakėlė arbaletą, tai privalėjo ir laimėti. Tokia jau buvo dievų valia! Tačiau jis irgi privalėjo laimėti. Rikio Žybarto vaikai visada nugali! O štai pakėlė kirvį ir tvojo kreivai... Niekur nedingsi! Pats kaltas. Uosinis kotas be niekur nieko nelūžta. Junda su ąžuolo vainiku ant kaklo bandė įsiūlyti jam ragą midaus, bet jis tik ranka numojo. Kokios linksmybės, kai peršti galugerklį. Panoro pabūti vienas. Ilgokai ėjo Neries pakrante, kol rado nuošalią vietelę. Čia aukštas skardis prasiskyrė, praleisdamas įtekantį į Nerį upokšnį. Slėnio šlaituose žydėjo ievos, medžiai buvo net balti nuo žiedų.

Kiek aukštėliau slėnis paplatėjo, už krūmų lyg ir sublizgėjo vanduo. Sulėtinęs žingsnį, Daubaras vis galvojo apie savo nesėkmę. Ką pasakys tėvas? Šitaip apsijuokti – ir net ne namuose! Prieš akis žvilgėjo nedidelis ežerokšnis. Kaip veidrodyje jame atsispindėjo dangus. Daubaras maigė didelių rankų pirštus, taip nevykusiai laikiusius kirvio kotą, nekreipdamas dėmesio į jį supantį grožį, tačiau pažvelgė į ežerėlio vandens paviršių ir sustingo. Lėtai pakėlė akis. Taip, atspindys tikras. Ten, kur už ežerėlio vėl kilo skardis, iš tikrųjų stovėjo mergelė ir buvo dar gražesnė nei jos atspindys vandenyje. Kūnu perbėgo šiurpuliukas, tarsi vėjas būtų papūtęs jam į atlapą

krūtinę. Mergaitė leidosi molėtu šlaitu žemyn. Naktį buvo paliję, tad bijodama prarasti pusiausvyrą ji viena ranka laikėsi už žemai nusvirusių jau sužaliavusio beržo šakų. Pajutusi įbestą žvilgsnį, pakėlė akis, pamatė Daubarą, aiktelėjo, pasisuko ir slystelėjo žemyn. Nuslydo beveik iki pat veidrodinio paviršiaus. Ten, vos neįmerkusi į vandenį kojų, pagaliau susilaikė ir didelėm kaip stirnos akim pažvelgė į Daubarą.

Keletą akimirksnių jam vis dar nebuvo aišku, ar tai tikrovė, ar tik iš jo svajonių išniręs paveikslas. Visa, su kuo Daubaras bandė palyginti šią skaisčiaveidę merginą, nublanko. Nebent ryto rasa pasipuošęs žiedas galėjo prilygti jos grožiui. Jis vėl suglumo – dar smarkiau negu po nevykusio antrojo smūgio kirviu. Tiesiog pametė galvą ir bijojo net krustelėti. Jam atrodė, kad neatsargus judesys ar net mažiausias žingsnelis nubaidys merginą.

Suvokusi, kad pavojus negresia, mergina nusišypsojo. Stipriai atsispyrusi kojomis, nuliuoksėjo šlaitu aukštyn. Pasiekusi skardžio viršų, atsigręžė ir dar kartą nusišypsojo Daubarui. Juodu skyrė tik vanduo ir keli sieksniai skardžio.

Kurį laiką jie žiūrėjo vienas į kitą, negalėdami nuslėpti ne tik smalsumo, bet ir susižavėjimo. Pirmoji atsitokėjo mergina. Tas prie ežerėlio stovintis jaunas milžinas žvelgė į ją su tokia nuostaba, kad neliko nieko kita kaip tik nusijuokti. Ji tyliai prunkštelėjo ir, nenorėdama atrodyti nemandagi, prisidengė burną delnu.

Daubaras skėstelėjo rankomis, tarsi pasiruošdamas sugauti merginą, jei lengvas vėjelis nupūstų ją nuo skardžio. Tada atsikrenkštė ir droviai linktelėjo. Trūks plyš reikėjo ką nors pasakyti, tačiau prapuolė ne tik balsas, bet ir mintys.

– Ugi... Tik nepabėk! – pagaliau pratarė ir žengė keletą žingsnių vandens link.

Mergaitė įdėmiai sekė jį akimis, tačiau nejudėjo.

– Kuo tu vardu? – paklausė Daubaras.

– Gilija, – žiūrėdama tiesiai į jį, atsakė mergina.

Vėl abu tylėjo, paskui Gilija pakreipė galvą ir nusišypsojo.

– O iš kur tu toks didelis atsiradai? Kaune tokių nėra! – pasakė.

– Aš? – Daubaras sumišęs pažvelgė į savo dideles pėdas, tarsi pats būtų nustebęs, koks jis didžiulis ir nerangus.

– Iš Ventės... Mes su broliu čia. Ir sesute.

– Ak, ir su sesute! Ar ji... Na, ar tavo sesutė irgi tokia didelė?

– Junda? Ne! Nors... – Daubaras nutęsė žodį, nes nebuvo ūpo kalbėti apie Jundą. Ką gali pasakyti apie merginą, kuri nurungia vyrus šaudydama iš arbaleto? – Ne, bet ji visai ne tokia kaip tu.

Gilija nusijuokė. Visa jos baimė seniai spėjo išgaruoti.

– Visokių būna merginų... – tarė ji mandagiai, palaikydama pokalbį. – Tai aš jau pasakiau, mano vardas Gilija. Rikio Nemūros dukra. Gyvenam čia netoli. Aš viską pasakiau, o tu stovi ir nieko nesakai.

– Atsiprašau... Tuoj prisistatysiu, – Daubaras, tramdydamas nekantrumą, kiek įmanydamas oriau apėjo nedidelį ežerėlį ir stačiu šlaitu užkopė prie merginos.

– Daubaras... – tarė neregėtai jaudindamasis ir žemai nusilenkdamas. – Tavo paslaugoms Daubaras iš Ventės...

– O kur ta Ventė? Neteko girdėti.

– Negirdėjai Ventės? Ugi Žemaitijoj!

– Iš taip toli ir toks didelis... – Gilija nužvelgė jį nuo galvos iki kojų. – O žinai ką, man visai nebaugu...

– O kodėl turėtų būti baugu? Ar aš koks lokys?.. Pas mus, Žemaitijoje, merginos nebaikščios.

Daubaras atmetė nuo kaktos susitaršiusius plaukus ir nuraudo. Staiga nusprendęs nusigobė apsiaustą ir, patiesęs jį po lazdynu, rankos mostu pakvietė merginą.

Gilija grakščiai pritūpė ant apsiausto kraštelio.

– O tu? – paklausė su šypsena. – Visai nepavargai?

– Nepavargau. Bet... Ugi prisipažinti gėda... Pralaimėjau...

– Pralaimėjai? Ką pralaimėjai?

– Ugi pralaimėjau... – liūdnai palingavo galvą Daubaras. – Tas antras smūgis! Ne taip sugriebiau kirvio kotą... Ne taip, po šimts pykolių!..

– Kirvio?

– Taip. Mat kai kerti į kairę ir po to iškart pasuki ašmenis, kad tvotum atbulu kirčiu į dešinę, būtinai reikia pasukti ir delną, kad nykštys atsidurtų apačioje koto. Va šitaip!

Jis parodė, kur turi būti nykštys, ir Gilija žvelgė didelėmis akimis, tarsi išties suprastų.

– Gal tu vis tiek prisėsk, – pasiūlė ji, kai Daubaras plačiu dešinės rankos mostu parodė, koks turi būti pagal visas taisykles tiesus ir atbulas kirtis.

– Ugi... Ačiū! – Daubaras prisėdo atsargiai, tarsi tai būtų ne jo apsiaustas. – Baisiai nesmagu, kad pralaimėjau. Ir ne tik tai. Ir kotą sulaužiau!

– Kirvio?

– Taip. Geras buvo kotas! Pats uosį pasirinkau, pats nukirtau ir išdžiovinau. Bet jei ne taip laikai ir per stipriai užsimoji... Va kaip išeina!

– Neverta dėl tokio dalyko krimstis, – nuramino jį mergina. – Ne paskutinį kartą varžaisi. Dar bus daug progų. Kiekvieną pavasarį ateina Augumo šventė. Kitą kartą tikrai laimėsi!

– Ugi! – sutiko Daubaras. – Laimėsiu. Nes tas pūkalūpis drimba iš Deltuvos, rikio Ruibio sūnus... Jam net dviejų kirčių trečiam mietui prireikė. Ir žinai ką?

Gilija pakėlė akis.

– Kai laimėsiu, aš vainiką atiduosiu tau! Jei... Jei tik panorėsi.

– Man?.. – Gilija nuleido akis. Linksmumas, kuris ką tik buvo ją apėmęs, staiga išblėso. Viskas tapo rimta. – Aš nežinau... Gal tu tik taip sau sakai.

– Ne, Gilija! Mes taip susitikom, tarsi...

– Susitikom... O paskui manęs ir neprisiminsi.

– Tai jau ne! Laima mudu suvedė. Ne kitaip. Aš gyventi nenorėjau. Ir staiga...

– Nenorėjai gyventi dėl to kirvio koto?

– Ugi taip. O dabar man tas ąžuolų vainikas nė motais!

Nuostabu buvo jausti jos plaukų kvapą. Atrodė, kad to kvapo neišsklaidys net tolimų žygių vėjai, o mūšio dulkės neužgoš skaistaus jos veido. Laima lėmė, kad jis patirtų tą atrodžiusią baisią nesėkmę, kad nepasiliktų linksmintis su visais, o nuklystų į šį niekad neregėtą ir net negirdėtą slėnį. Pati Laima ji čia atvedė, kad galėtų sutikti Giliją.

Ilgokai sėdėjo jiedu sulapojusio lazdyno šešėlyje, žvelgdami tai vienas į kitą, tai į blizgantį vandens paviršių. Buvo ramu ir nepaprastai gera. Svaigiai kvepėjo ievos. Staiga kažkur tolėliau sutraškėjo šakos. Gilija stryktelėjo nuo apsiausto.

– Tikriausiai manęs ieško!

– Kas? – Daubaras apsidairė, įsiklausė. Nieko įtartino neišgirdęs, pabandė ją nuraminti. – Tai tik koks nors žvėrelis...

– Vis tiek jau turiu eiti. Tėvas pasiųs žmones manęs ieškoti.

– Negi ką nors blogo apie mus pagalvotų?!

– Ak, Daubarai, tu nepažįsti mano tėvo. Nemūros! Jis viską gali pagalvoti apie bet ką.

– Ką pagalvoti? Sakyk!

Gilija tylėjo.

– Prisiekiu Medeina, kad niekam neleisiu tavęs skriausti! Tegu sudega Ventės pilis, jei leisiu!

– O kaipgi tu žinosi, kas su manimi darosi, jei būsi taip toli?

– Tas tiesa... – Daubaras nutilo ir susimąstė. Jam atrodė, kad jis niekad neatsitrauks nuo Gilijos, kad net neįstengs šį vakarą išjoti namo. Tačiau Gilija jau atsistojo ir nusipurtė nuo sijono prilipusius šapelius.

– Bet mes susitiksim! – tarė Daubaras tvirtai. – Turi prižadėti, kad susitiksim.

– Prižadėsiu, o kas iš to? Vis tiek neatjosi.

– Prisiekiu, kad atjosiu! – karštai tarė Daubaras. – Prisiekiu Medeina. Galiu atjoti tuoj po rugiapjūtės. Per jauną mėnulį. Pjūmonies mėnesį, pirmąją jaunaties dieną.

– Oho... Kaip tiksliai skaičiuoji. Bet kur?

– Kur kitur, Gilija? Ugi čia. Pirmąją jaunaties dieną, kai saulė ims leistis.

Gilija nusijuokė ir skubiai nužingsniavo. Stabtelėjo už kokių dešimties žingsnių ir atsigręžė.

– Lauksiu! – šūktelėjo ji. – Nepamirši?

– Kaip galėčiau? – klausimu atsakė Daubaras.

Labiau savęs paklausė, nes Gilija jau buvo nubėgusi, plevėsuodama ryškiai geltona skraiste, užmesta ant pečių.

3. Į KAUNĄ

Tą rytmetį, kai Daubaras vėl pabalnojo žirgą kelionėn, ėjo pats gražiausias metų mėnuo. Rugiapjūtė baigėsi, danguje sudilo mėnulis.

Diena pasitaikė šilta ir vaiski. Viskas aplinkui buvo gyva, tviskėjo įvairiausiais atspalviais: ir girių žaluma, ir dangaus mėlis, ir upių žydrumas, ir saulės auksas.

Eiklios ristūno kojos nešė Daubarą Ventos lygumomis. Aplenkęs pelkes, siauru keliuku prajojo Luokės aukštumas. Smagia risčia lėkė ūksmingomis plačiašakių uosių ir nužydėjusių liepų giraitėmis, supančiomis Dubysos slėnį.

Jo pašėlęs skriejimas netrikdė nei žemės snaudulio, nei tykių saulės blyksnių ramybės nupjautų rugių ražienose. Kanopų dunksėjimą slopindavo įtekančių į Dubysą upelių pakrančių smėlynai, kai žirgas šuoliuodavo, ieškodamas patogesnės vietos įbristi į upelį, iš kurio, nuplovęs putas ir prakaito lašus, išnirdavo kitan krantan. Ir skriedavo šuoliais iki kito Dubysos intako. Taip prašuoliavęs Šiaušę, Luknę, Kirkšnovę, Gynėvę, atsidūrė prie Nemuno. Ne vieną dieną užtruko, jodamas iš Ventės, tad dabar, kai Kaunas priartėjo, buvo galima neskubėti. Suradęs keliuką tarp medžių, Daubaras paleido žirgą eidine.

Vaikinas grožėjosi įvairiaspalviais krūmynų lapais, sirpstančių šermukšnių kekėmis pakelės brūzgynuose ir paukščių džiugesiu danguje. Tokie vaizdai atlydėjo jį iki pat Romainių kalvos.

Palikęs žirgą pasiganyti po liepomis kalvos viršūnėje, Daubaras priėjo prie skardžio. Aukštas, plačiais pečiais, šviesiais, išblukusiais per vasarą, krentančiais ant pečių plaukais, stambiu, tarsi kirviu iškirstų bruožų veidu – visas jis buvo jėga ir nekantrumas. Tik permirkę prakaitu ir sudulkėję drabužiai liudijo, kad jis ne pirma diena kelionėje.

Nuo aukštumos buvo aiškiai matyti vakaro žaros nurausvintos dviejų plačių susiliejančių upių juostos ir jų santakoje stovintis senasis Kauno miestas. Tiesą sakant, pirmiausia krito į akis pati pilis. Taip ir turėjo būti. Ją būtent ir statė šitame upių suspaustame, ne per daug virš vandens iškilusiame žemės ruože, kad niekas negalėtų jos apeiti. Iškyšulio medžiai ir net krūmai buvo iškirsti, pilies sienos atrodė tarsi nuogos. Keturi jos kampiniai iš vos apglėbiamų rastų suręsti kuorai stovėjo ant pamatų, sumūrytų iš didžiulių akmenų. Kuorus jungiančios aukštos sienos buvo pajuodusios nuo priešų ugnies, o gal nuo laiko. Prieš jas iki upių skalaujamo kranto plytėjo tik žirgų kanopų ištrypta žemė. Šitame miškingame krašte tai atrodė neįprastai, ir tiems, kam magėjo prasibrauti pro šiuos vartus į Lietuvos genčių žemes, pilis turėjo atrodyti ir grėsminga, ir sunkiai įveikiama. Prisiartinti prie jos nepastebėtam ar praplaukti upe jos įgulos nesustabdytam buvo neįmanoma.

Primerkęs akis, Daubaras žvelgė už pilies sienų bei juosiančių jas pylimų ir griovių tolyn, į platėjantį žemės ruožą, kur grūdosi Kauno miesto pastatai. Pilies užuovėjoje bepigu jiems

grūstis. Pilis buvo ne tik apsauga, bet ir uždarbio šaltinis. Visi, kas keliavo Nerimi ir Nemunu, turėjo, užkliuvę už pilies, sustoti. Užtat ir rikiavosi mieste belangiai ilgi pirklių sandėliai, ir vėrė vartus svetingos užeigos. Už miesto knibždėlyno, kur prasidėjo ąžuolais apaugusi aukštuma, stovėjo prekeivių arkliams skirti tvartai ir miestelėnų ūkiniai pastatai bei pirtys.

Paglostęs tuos vaizdus kupinomis meilės akimis, Daubaras grįžtelėjo į dešinę, paskui į kairę. Iš abiejų pusių per žalią paupių plokštumą driekėsi dvi upės. It dvi žaltyčios, besistengiančios kuo greičiau susipinti į vieną kamuolį. Neris sruvo kunkulais ir pliopė strimgalviais, trokšdama kuo greičiau įsikniaubti į platų upių tėvo glėbį. Suvaitojo vandenys, suputojo, susiliejo draugėn ir, apsvaigę iš džiaugsmo, jau neskubėdami ramiai ir lygiai tekėjo senelio Nemuno vaga.

Prieš išjodamas Daubaras su tėvu Žybartu buvo aptaręs, kokį derlių pilėnai tikisi šįmet iškulti, kiek turėsią atsargai javų. Paskaičiavo, kiek galėtų sutraukti karių, iš kur sulauktų pastiprinimui raitelių, kai reikės vykti į žygį su Erdvilu. Bet dabar tai atrodė nesvarbu. Daubaras pamiršo net paskutiniąsias kautynės Ordino ir Pskovo žemėse: kas žuvo nuo kalavijo, ką į pelkes įgrūdo, kas prarado galvą, grįždamas su laimikiu namo. Visos nelaimės kažkur nutolo. Jam ši kelionė buvo būtina, nors apie tikrąjį jos tikslą nesugebėjo tinkamai paaiškinti nei tėvui, nei broliams. Tiesiog pasakė, kad reikia į Kauną, – ir viskas. Gal tik motina Medeina, mįslingu žvilgsniu palydėjusi jį pro Ventės pilies vartus, nujautė, kodėl sūnui taip parūpo Kaunas.

Dabar, įtempęs akis, jis stengėsi įžiūrėti lygumos atšlaitėje kylančius į kalną mažyčius statinius, kurie it kokie pilki

vabalai atatupsti traukėsi nuo upės tolyn, kad jų pavasarį nenusineštų potvynis. Tarp daugelio vienas į kitą panašių namelių stengėsi išskirti tą svarbiausiąjį. Iš tolo jie visi atrodė vienodi, pilkais malksnų stogais, patys pilki, tik kelių raudonavo plytų sienos. Bet ir jie, tie naujoviški mūriniai namai, atsirado tik per kelerius pastaruosius metus. Kai Daubaras pirmą kartą atjojo į Augumo šventę, jų dar nebuvo.

Visos šios žemės priklausė Kauno pilies valdovui. Viename iškyšulyje, apsuptame vandens, toliau nuo kitų namų, turėjo būti ir jo dabar neįžiūrimas stogas. Tai ten gimė ir augo Gilija. Grįžęs nuo ežerėlio, per Augumo šventės šokius ir žaidimus Daubaras išsiklausinėjo pažįstamus kauniškius ir apie ją, ir apie jos šeimą. Tai, ką sužinojo, dar labiau palenkė jo širdį. Žemaičių galiūnas panoro pagelbėti tai gražiai, bet nelaimingai merginai. Kai mergaitei buvo vos keli mėnesiai, jos motiną vieno potvynio metu nusinešė Nemuno bangos. Ir Gilija pasiliko viena su tėvu Nemūra. Nemūra buvo paprastas pilies atsarginis rikis. Užtat noro iškilti jam nestigo. Jis mėgo plačiai gyventi, buvo įsiskolinęs Kauno pirkliams, tai jį gerokai kankino. Jeigu norėjai likti nepriklausomas, reikėjo susimokėti skolas, o jeigu troškai nenusileisti kitiems rikiams, vėlgi reikėjo pinigų. Nepritekliai kankino Nemūrą gal net labiau negu jaunos žmonos praradimas. Ir Nemūra pasiryžo iškilti bet kokia kaina. Niekas Kaune negalėjo pasakyti, kaip jam tai pavyko, bet Nemūra susimokėjo skolas, o augant ir gražėjant Gilijai, kaupėsi ir Nemūros turtai.

Tačiau ne Gilijos tėvo turtai dabar rūpėjo Daubarui. Jis žvelgė užsisvajojęs į tolį, į vaiskų dangų virš santakos iškyšulio. Pabandė sugauti savo laimės atspindį kitame Neries

krante, surasti tą ežerėlį, kur išvydo Giliją. Ten matė tik medžių kamienus ir gelstančius beržų lapus, tačiau už jų nesuvirpėjo žydras ežerėlio veidrodis.

Atleidęs pavadį, Daubaras lėtai jojo paupiu, dairydamasis į artėjančius pirmuosius miesto namelius, pagarbiai pasitraukusius nuo pilies arčiau kalno. Kiemuose vaikštinėjo žmonės, užsiėmę savo kasdieniais darbais ir rūpesčiais. Daubaras atidžiai apžiūrinėjo kiekvieną sutiktą gatvėje žmogų, įdėmiai stebėjo moterų veidus, tačiau to vienintelio taip ir nepamatė.

Žiūrint iš šalies, ir jis galėjo atkreipti praeivio akį. Augalotas jaunas rikis, pečiai apgobti brangiu, nors kiek ir apglamžytu apsiaustu. Prie šono plačių ašmenų kalavijas su ilga, dviem delnams skirta žalvario rankena, prie balno pririštos kelios trumpakotės ietys ir odinis maišas su maistu. Tačiau niekas šiame mieste juo nesidomėjo.

Suprantama, toks miestas kaip Kaunas pripratęs matyti įvairiausių žmonių. Tokioje prekybai palankioje vietoje pastatytas, iš visų pusių vandeniu ir sausuma pasiekiamas, jis tiesiog kunkuliavo, tokia jame buvo žmonių daugybė. Palanki padėtis atvėrė miestui kelią praturtėti. Čia nebuvo naujiena matyti ne tik žmones iš gretimų pilių ar tolesnių lietuvių bei žemaičių žemių, bet ir iš kitų šalių atvykusius pirklius – iš teutonų miestų, iš Daugpilio, Naugardo. Per Polocką Kauno pirkliai palaikė ryšius su Suzdale, per Gardiną pasiekdavo Dnieprą. Juo nuplaukdavo į Rytų kraštus ir parveždavo Persijos ar Bizantijos dirbinių. Rygos, Elbingo, net tolimojo Visbiaus iš Gotlando salos pirkliai gerai žinojo prie Nemuno kranto įruoštas gerves prekėms perkrauti.

Daubaro svajas išblaškė dvi merginos, linksmai perbėgusios skersai gatvelę. Abi buvo ilgais, per liemenį dirželiais suveržtais apdarais. Nėrė pro pat žirgo snukį, vos po kanopom nepalindo, Daubaras vos spėjo pristabdyti žirgą. Abi garsiai sukikeno, nusišypsojo viliojamai ir dingo akligatvyje. Daubaras šyptelėjo, pagalvojęs apie dalykus, kurie, prieš susipažįstant su Gilija, retai šaudavo jam į galvą. Gatvelė, kuria jis jojo, buvo netrumpa, bet siaura. Miestelėnai nakčiai jau pradėjo užsidaryti langines. Bet netrukus ji praplatėjo ir įsiliejo į keturkampę turgaus aikštę, siekiančią upę. Čia, arkliams skirtoje vietoje, Daubaras ir sustojo. Aikštės pakrašty, prie ant kryžmių pakeltų ėdžių, jau stovėjo keli pririšti širmi ir bėri arkliukai. Tolėliau atrajojo pora šėmų jaučių, keli juodbruviai vyrai iš jaučių atitempto vežimo kėlė sunkius nešulius.

Daubaras pririšo savo ristūną prie ėdžių, įbėrė iš kelionės krepšio avižų. Patapšnojęs žirgui sprandą, paragino ėsti. Pats įdėmiai apsidairė.

– Jaunasis rikis labai ankstyvas, – suskambo minkštai žodžius tariantis balsas. – Didelė garbė būtų matyti jaunąjį rikį mano namuose.

Daubaras atsigręžė. Šalia stabtelėjo ir vienas iš vežimą iškraunančių juodbruvų vyrų, pastatė žvangtelėjusį nešulį prie kojų ir nusišluostė prakaitą. Iš išvaizdos ir šnekos sprendžiant, jis buvo ne iš šio krašto, tačiau lietuviškai kalbėjo gana gerai.

– Kodėl ankstyvas? – paklausė Daubaras. Vos nepridūrė, kad jaunas mėnulis patekės kaip tik šią naktį. Tačiau ne apie tai kalbėjo juodbruvas vyriškis.

– Mugė! Mugė! Prasideda po dviejų dienų. Bet sakau, kaip jaunajam rikiui ir kaip šiandien, parduosiu už pusę

kainos. Va mano namai! – mostelėjo ranka į gretimą namą. – Ir kalavijai, ir iečių antgaliai, ir vokiško plieno durklai! Ir skarelės merginoms.

– Ugi būtinai... – linktelėjo Daubaras. – Tik ne šiandien ir ne ryt. Svarbūs reikalai laukia...

Juodbruvys nusišypsojo ir atsiduses užsivertė vėl žvangtelėjusią naštą.

– Matot, – paaiškino Daubarui nueidamas, – boginam jaučiais. Brangiau išeina, bet kad prie Nemuno siaučia plėšikai.

4. MIRTIS PRIE NEMUNO

Daubaras jau dairėsi po Kauną, kai į Ventės pilaitę atėjo žinia apie Erdvilo žygį, ir Uvis, pasiėmęs Zervį, išjojo ieškoti vyresniojo brolio. Rytojaus dieną dar prieš pietus jiedu pasiekė Nemuną. Priekyje pilku dulkinu keliu, vingiuojančiu palei Dubysą, bėgo Vilkė. Dešinėje juos lydėjo tamsūs kaip rudens naktis upės vingiai.

Kol Vilkė bėgo pirma, per daug jaudintis ar galvoti apie pavojų nereikėjo. Abu draugai, nors nedaug tenumigę praėjusią naktį, buvo kupini jėgų ir jojo smagiai šnekučiuodamiesi. Kartkartėmis apsižvalgydavo, nes vietos buvo pažįstamos. Kairėje kilo šlaitai, kur augo laukinės kriaušės ir obelys. Dabar vaisiai buvo beprinokstą, ir vaikinai tiesiog juste juto rūgštų skonį burnoje, nes vėjelis atpūsdavo jiems laukinių obuolių kvapą. Uvis ne tik klausėsi linksmos draugo šnekos, kuri, žinoma, trumpino kelią, bet ir galvojo apie tai, kas jam labiausiai rūpėjo: kad tik tėvas išleistų į žygį ir kad tik kuo greičiau pavyktų surasti Daubarą. Jei bus pačiame Kaune, tai iš karto suras, bet brolis, kiek pamena Uvis, kažkokius kalnelius už miesto minėjo. Vis dėlto keista, kad jam Kaunas taip parūpo po pralaimėtų kapotynių. Ietys Kaune tikrai neblogos, bet vis vien... Tiek kelio...

– O kas Daubarui nutiko Kaune?.. – staiga paklausė Zervis.

– Nagi, žinai... Kirvio kotą tas griaumedis nulaužė! Pasiruošęs buvo pasikart po to.

– Aš ne apie tai. Koks sijonas jam ten galvą susuko?

– Daubarui? – Uvis nustebęs pažvelgė į bičiulį. – Mergina?

– O tu patikėjai, kad jis dėl ginklų į Kauną trenkėsi?

– Tai manai, kad... – Uvis pliaukštelėjo sau per kaktą. Mintis, kad Daubaras galėtų dėl merginos išsiruošti į tokį tolimą žygį, jam net nebuvo šovusi į galvą. Tačiau vieną kartą atėjusi nenorėjo pasitraukti. – O gal iš tiesų?

– Žinoma, kad iš tiesų! Negi aklas? Argi nebuvo aišku, kad Daubaras prarado galvą ne dėl kirvio...

– Aš tai nesuprantu! – kalbėjo Uvis. – Dūsavo visą vasarą, tarsi drignių apsiėdęs. Čia tai jau teisybė. Tik aš maniau, kad dėl to nelaimingo kirvakočio...

– Oho! Su jokiu kirviu jam taip per galvą neužvožtum! Arba jei ir užvožtum, tai jis tik pasipurtytų. O čia visą vasarą neatsigavo. Reikalas rimtas, – nusprendė Zervis.

– Ei! Negi tas griaumedis galėtų rimtai... – nutęsė Uvis ir pats suabejojo savo žodžiais. Bet abejoti ilgai neteko. – Atsargiai, – sušnibždėjo draugui, – Vilkė kažko nerimauja.

Iš tiesų Vilkė, kuri, tikrindama taką, lengva ristele bėgo priekyje, dabar sustojo ir žvelgė į upės pusę. Net iš tolo buvo matyti, kaip styro jos nugaros šeriai. Uvis tyliai nusliuogė nuo žirgo, pasiėmė diržą su kalaviju ir apsijuosė. Zervis atrišo nuo balno tris trumpakotes ietis.

Ten, kur sustojo Vilkė, aukštuma nuožulniai leidosi prie Dubysos ir Nemuno santakos. Kelias toje vietoje praplatėjo

ir šakojosi į du. Vienas toliau vingiavo pakrante, kur už krūmų tekėjo Dubysa, kitas suko kairėn, prie Nemuno. Toliau į šiaurę matei paskutinį Dubysos vingį, prieš jai įtekant į platųjį Nemuną, ir lygumą, prižėlusią dar nenuvytusių ir nepageltusių žolynų.

Raiteliai, vedini arkliais, ėjo atsargiu, bet skubiu žingsniu. Vilkė tik dirstelėjo į juos ir, įsitikinusi, kad jos ženklas suprastas, šmurkštelėjo į krūmus. Draugai susižvalgė. Be žodžių buvo aišku, kad ten gali tykoti pavojus. Bet tas pavojus buvo toliau, Nemuno pakrantėje.

Apsukus nedidelę liepų giraitę, atsivėrė Nemunas. Upė tokiu metų laiku buvo nusekusi, netoli kranto iš vandens kyšojo didoki akmenys. Pakrantė tuščia. Žolė prie upės ištrypta arklių ir žmonių, tačiau tai dar nežadėjo pavojaus. Čia, prieš santaką, keleiviai, matyt, sustodavo, ieškodami vietos persikelti per vieną ar kitą upę.

Uvis stabtelėjo, dairydamasis Vilkės. Norėjo jau švilptelėti, tačiau ji pasirodė prie tako, dėbtelėjo į savo šeimininką ir, vėl nuleidusi snukį, apuostė žemę. Uodegą buvo pabrukusi, kaip tykodama pavojingą žvėrį. Nepribėgusi kranto, neskubėdama įlindo į karklyną. Aišku, reikėjo jai sekti iš paskos! Uvis padavė Trabanto pavadžius Zerviui. Geriau bus, jei šis su žirgais dengs užnugarį. Pats išsitraukė kalaviją ir atsargiai įėjo į tankiai suaugusius krūmus. Čia prasidėjo gervuogynas, tad reikėjo saugoti rankas. Gervuogių ir karklų plotelis buvo siauras, kelių žingsnių, Vilkė jau laukė jo smėlėtame krante ir nučežėjo per viksvas prie tėkmės. Uvis užuodė degėsių kvapą ir apsidairęs pakrantėje išvydo dūmus. Prie pat vandens smilko apanglėjusios lentos.

Švelniai teliuškavo bangelės. Priėjęs artyn pamatė, kad ten, kur siekė vanduo, nesudegusios lentos buvo gaubtos. Degė valtis. Ir didžiulė.

Prieš žengdamas į smėlio paplūdimį, Uvis dar kartą atsargiai apsidairė. Buvo keistai ramu. Tyliai smilko dūmai, Nemune teliuškavo bangelės, zyzė didelė juoda musė. Išbėgusi į pakrantę, Vilkė nekreipė dėmesio į degėsius. Ją masino kitas kvapas. Pabėgėjo toliau paplūdimiu ir stabtelėjusi gailiai suinkštė. Pavojaus aplinkui nematyti, tad Uvis įsikišo kalaviją į makštį ir dideliais žingsniais patraukė į Vilkės pusę. Dar nepriėjęs nustėro ir sustojo lyg įbestas. Priešais Vilkę aukštoje žolėje gulėjo žmogaus kūnas. Toliau, švendrėse prie pat kranto, – dar vienas. Abu buvo nukauti. Iš pirmojo akies kyšojo ieties kotas, kito galva panirusi po vandeniu – rausvoku toje vietoje. Matyt, galva perskelta kovos kirviu.

– Zervi! Čia! Tik atsargiai... – kimiai šūktelėjo Uvis ir pritūpęs apsižvalgė. Ir smilkstantys dūmai, ir rausvai nudažytas vanduo prie nukautojo galvos rodė, kad visa tai yra įvykę palyginti neseniai. Dar šį rytą.

Pririšęs žirgus, Zervis atskubėjo prie smilkstančių lentų. Krūptelėjo, pamatęs nuodėgulius ir priklaupusį ant žolės Uvį.

– Kas? Ką radai?

– Nešūkauk.

– O, Perkons! Čia vienas nukautas...

– Čia tai net du. Gal yra ir daugiau.

Pakėlęs dešinę ranką su ietimi prie peties, o kitas dvi suspaudęs kairėje, Zervis atidžiai dairėsi po krantą. Pastačiusi nugaros šerius ir užvertusi juodą lūpą taip, kad blykčiojo aštrūs balti dantys, šniukštinėjo krantą ir Vilkė. Tačiau

užpuolikai buvo jau dingę. Bet lavonų dar rado. Vienas toliau karkluose buvo nudurtas ietimi į nugarą, kitas plūduriavo seklumėlėje už smilkstančios valties griaučių. Daugiau jų turbūt nebuvo, nes Vilkė, nubėgusi paupiu iki upės posūkio, grįžo nesidairydama į krūmus. Sustojo prie Uvio, atsargiai apžiūrinėjusio vieno iš nukautųjų drabužius, ir pažvelgė į jį.

– Nežinau... – papurtė galvą Uvis. – Nežinau, kas tai padarė.

Vilkė suinkštė ir pritūpė ant smulkiais akmenėliais nusėto pavasariais užliejamo kranto. Kraujas ją visada sujaudindavo. Žmonių kraujas – ypač.

– Tokia valtis! Galėjo būti ir daugiau žmonių, – nusprendė Uvis. Atsitokėjęs po pirmo apstulbimo. Jis svarstė, ką daryti toliau. – O užpuolikų tai buvo bent dešimt.

– Ne mažiau, – Zervis pritūpęs atidžiai tyrinėjo ietimi nudurtojo drabužius. Paskui paėmė už ieties koto.

– Bet kieno valtis? – Uvis paspyrė apdegusį irklą. – Kas tokiomis plaukioja?

Zervis stengėsi ištraukti ietį, bet jam vis nesisekė. Įsirėmė keliu į užmuštojo krūtinę ir plėšte išplėšė ietį, įsmigusią į nukautojo akį.

– Ką tu padarei? – Uvį nukrėtė šiurpas. Jam pasivaideno, kad draugas ištraukė ietį iš dar gyvo kūno.

– Jam bus lengviau, – nuvalęs į smėlį ietį, niūriai tarė Zervis. Jis atkišo Uviui kruviną antgalį. – Kaip manai, kieno ietis? – paklausė.

Uvis atšlijo.

– Ar tik ne nadruvių darbas? – paklausė, apžiūrėjęs ietį, ir pats atsakė: – Ne kitaip. Jie nukala smaigalius su barzdomis, kad negalėtum ištraukti.

Zervis įsiutęs įsmeigė ietį į smėlį.

– Čia nadruviai! Ir klaust nereikia! – prikandęs lūpą, Zervis pažvelgė virš upės į pietus. Ten, už skalvių krašto, ne taip jau toli, prasidėjo Nadruvija. – Klausyk, gal karas prasidėjo, o mes Žemaitijoj nieko nežinom?

– Su nadruviais? – Uvis papurtė galvą. – Ne. Ne! Be to, čia aiškiai ne karių darbas.

Užpuolikų buvo ne daugiau kaip dešimt raitelių. Toks būrys nadruvių į žygį joti nedrįstų.

– Ne, čia nadruvių galvažudžiai! – tvirtino Zervis. – Visai suįžūlėjo! Užklupo šituos nieko nenutuokiančius ir...

– Du iš nukautųjų bandė bėgti. Nukauti iš nugaros, – Uvis pasilenkęs apžiūrėjo platoką gulinčiojo veidą su šviesiais antakiais ir prilipusiais prie kaktos plaukais. Atrodė buvęs jaunas, dailus vyras.

– Taip. Ar tik čia ne Visbiaus pirklių plaukta? Panašu į jų veidus.

Uvis akimis tyrinėjo lavoną.

Gulintysis kumštyje turėjo suspaudęs audeklo juostelę. Uvis atidžiai apžiūrėjo, nes ji buvo kitokio audinio negu nukautojo apranga.

– Tai apgalvis, kad plaukai ant akių nekristų, – Zervis atsitiesė, pastebėjęs neužmerktą nukautojo akį.

– Dabar jis, vargšas, nieko nemato, – Uvis ištraukė juostelę iš kumščio ir numetė ant smėlio. – Pažvelk, liko ir plaukų

kuokštas. – Tarp mėšlungiškai suspaustų pirštų styrojo rusvų plaukų sruogos. – Suspėjo išrauti.

– Kam?

– Tam, kas jį užpuolė, – paaiškino Uvis. – Paskutinę akimirką griebė užpuolikui už plaukų. Narsiai kovėsi. – Jo akys bėgiojo po ištryptą plotą prie sudegusios valties.

– Gerai sakai. Bent dešimties plėšikų čia būta! – Zervis, atsargiai statydamas kojas tarp paliktų pėdsakų, puslankiu apėjo juos ir pažvelgė į Vilkę. Ši nerimavo, laukdama Uvio ženklo.

– Matyt, čia radom visus, kuriuos paliko... – dėbtelėjęs Vilkės pusėn, nusprendė Uvis. – Ji jau viską išuostinėjo.

– Kitus galėjo nunešti srovė, – pridūrė Zervis.

Uvis dar kartą pažvelgė į lavonus, tikrindamas, ar nėra tarp jų nors vieno užpuoliko. Tačiau visų nukautųjų drabužiai buvo panašūs. Deja, ne visa apranga buvo palikta. Nukautieji buvo basi, nors iš baltų padų buvo galima spręsti, kad šiaip basi nevaikščiojo.

– Klausyk, o kodėl juos nuavė? – Uvis suraukė antakius, pastebėjęs dar vieną keistą aplinkybę. – Visiems iš diržų išpjautos sagtys, o patys diržai palikti. Turbūt baisiai skubėjo ir nespėjo nujuosti...

Uvis susimąstęs žvelgė į Vilkę, o ši klapsėdama akimis vis dar laukė įsakymo.

– Tai ką darysim? – paklausė Zervis.

– Reikia kuo skubiau pranešti Kauno pilies viršininkui. Pusdienis kelio likę, ne daugiau.

– O tie per tą laiką pabėgs! – sušuko Zervis. – Mes vyrai, ar ne? Pėsti, ar ne? – jis atsigręžė į besiganančius žirgus.

– Ką tu sumanei?

– Sekti karštom pėdom, kol neataušo. Nėra ko gaišti. Mes dar galim juos pasivyti, – jis priėjo prie Vilkės ir paglostė jai snukį. – Turim, kas pėdas sekt sugeba.

– Bet tėvas liepė, – patylėjęs tarė Uvis. – O ką mes jiems padarysim, jei ir pavysim?

Zervis nekantriai mostelėjo ieties kotu.

– Ar galima taip klausti?

– Man tėvo liepta! Jis manim pasitikėjo, kad Daubarą rasiu.

– Teisingai darė, kad pasitikėjo! Bet šitai dabar svarbiau.

– Svarbiau negu Erdvilo žygis?

– Erdvilas dar tik ruošiasi. Šaukliai gi sakė: po pirmųjų šalnų! Ir Daubaras suspės parjoti. Ir mudu suspėsim. Bet čia... – jis giliai įkvėpė. – Pats sakai, kad čia, ko gero, nadruvių galvažudžių darbas. Ar žinai, kuo tai kvepia? Nepamiršk, aš juk žiemgalis!

– Kaipgi aš pamiršiu!.. – Uvis nepabaigė, nes suprato, jog dabar ne laikas priminti, kaip išgelbėjo Zervį iš teutonų nelaisvės.

– Žinau. Esu tau skolingas. Bet paklausyk, čia svarbiau! – Zervio balsas buvo duslus, kupinas įtampos. – Užtat, kad esu žiemgalis, gerai suprantu, kur veda nesutarimai. Kodėl buvo užkariauti lybiai? Ir didelė žiemgalių dalis? Ir geras gabalas kuršių! Tik per nesutarimus! Vienas kito nepalaikė, vienas kitam keršijo. Dėl ko? Dėl pykčio, dėl tarpusavio vaidų... Prie nesutarimų prisideda ir tokios plėšikaujančios gaujos. Kas tokius išvedė plėšikauti? – įsiutęs Zervis ištraukė iš smėlio ietį, perbraukė pirštu per smaigalio užbarzdas. – Štai tokią

ietį radę sakome, kad tai nadruvių darbas. Bet ar tikrai žinai? O per šituos galvažudžius bus apkaltinti kas? Žemaičiai ir skalviai. Jų kraujas kris ant tavo galvos, Uvi! Negi nesupranti, jog už vaizbūnų nužudymą prie žemaičių sienos bus apkaltinti žemaičiai. O tie, manai, neatkeršys, kai sužinos, kad tai nadruvių darbas?

– Tu baisiai greitas... – Uvis papurtė galvą. – Tuoj dangus tau griūva. Gal čia visai ne tai. Galėjo nadruvių ietį įsitaisyti kas tik nori.

– Galėjo! Galėjo čia ir nadruviai būti, bet ne dori žmonės, o kokie pabėgę jų nusikaltėliai. Ar už tai visa gentis kalta?

– Kvailai klausi.

– Ne kvailai. Nes čia kraujas. Čia kieno nors broliai nužudyti, kieno nors sūnūs. Kokios nors žmonos vyras. Tokie darbai keršto šaukiasi. Ir tas kerštas ant ko nors kris. Užtat taip svarbu žinoti, kas iš tikrųjų kaltas. Galiu lažintis, tavo tėvas Žybartas man pritartų ir lieptų gelbėt žemaičių garbę! – Zervis net trinktelėjo kumščiu sau į krūtinę. Lyg prisiekdamas, kad irgi nedovanos. – Užtat būtinai turime pasistengti, kad neapykantos sėkla ant mūsų žemių nekristų. Mes privalome sužinoti, kas tai padarė. Turime pasistengti, Uvi!

Uvis susimąstęs klausėsi, žvelgdamas į tykiai tekantį Nemuno vandenį. Upės viduryje blykstelėjusi sidabru supliuškėjo žuvis, vanduo pasklido ratilais į šalis. Taikiai vilnijo Nemunas, bet ten, kur vanduo siekė užmušto keleivio galvą, jis buvo rausvesnis. Ši mažytė kraujo srovelė, jei jos nesustabdysi, gali plėstis. Uvis ramiai svarstė, žvelgdamas į kitą plačios upės krantą, kur baigėsi jų žemės ir prasidėjo kitos, ne visai pažįstamos vietos, pilnos kliūčių ir netikėtų

žabangų, su žaliomis kalvomis ir į nežinomybę vedančių kelių vingiais.

– Teisingai sakai. Tėvas pritartų... – staiga nusprendė. – Vilke! Čia!

Vos išgirdusi Uvio balsą, Vilkė atsidūrė prie kojų. Uvis parodė jai ant smėlio gulinčią plėšiko juostelę. Vilkė gerai ją apuostė. Matyt, kvapas buvo pakankamai stiprus, nes ji, net nepalietusi antgalvio snukiu, kimiai suurzgė. Po to pakėlė galvą.

– O dabar ieškok! – įsakė Uvis.

Vilkė palakstė paupio pieva tai vienon, tai kiton pusėn, snukiu pabaksnojo smėlyje įmintas pėdas. Iš besikryžiuojančių pėdsakų jai reikėjo surasti pagrindinę kryptį, kurią užpuolikai pasirinko, atlikę savo kruviną darbą. Palaksčiusi prie Nemuno, šmurkštelėjo į liepų giraitę, per kurią jiedu atjojo, paskui nubėgo Dubysos pakrante prieš srovę, sugrįžo ir pasuko prie vandens. Toje vietoje, kur jie iš pradžių nusileido prie Dubysos, stryktelėjo ant kyšančio iš vandens akmens. Pabrukusi uodegą, žiūrėdama į srovę, suinkštė. Vadinasi, pėdsakai dingo vandeny. Tai reiškė, kad plėšikai čia persikėlė į kitą Dubysos krantą.

5. KUR DINGO GILIJA?

Daubaras vis juodžiau niuro. Dvi dienas pralaukė prie ežerėlio slėnyje, pasitiesęs apsiaustą po tuo pačiu lazdynu kaip ir pavasarį, dabar jau nokinančiu riešutų kekes, tačiau Gilija nesirodė. O juk buvo pažadėjusi, kad bus čia pjūmonies mėnesį, pirmąją jaunaties dieną, saulei leidžiantis. Gal jai kas nutiko? Juk pati tada pasiūlė susitikti. Daubaras prisiminė, kaip svaiginamai tada kvepėjo žydinčios ievos. Dabar jos irgi nokino vaisius – juodas, gražiai blizgančias, tačiau aitrias uogas.

Trečiosios dienos rytą paklausė pirmo turgaus aikštėje sutikto žmogaus, kur rikio Nemūros buveinė. Tas tik pečiais patraukė ir nusisuko, tarytum Nemūra būtų jam ką bloga padaręs. Antrasis pasitaikė kalbesnis, nors ir iš jo Daubaras išpešė ne tiek jau daug: namelį, kur Nemūra gyveno anksčiau, gali parodyti, tačiau neseniai praturtėjo rikis ir išsikraustė. Kažkur prie miesto pilaitę statosi. Šis žmogus, atrodo, irgi per daug nepasigedo Nemūros. Trečiasis, augalotas, tik truputėlį žemesnis už Daubarą jaunas rikis su kalaviju sidabru apkaustytose makštyse, išvydęs Daubarą, pats sušuko:

– O, Ventės stipruolis! Kokie vėjai tave vėl į Kauną atpūtė?

– O tave, Eibutai? – Daubaras išskėtė rankas, ir abu galiūnai, meškiškai apsikabinę, patapšnojo vienas kitam per

pečius. Prieš metus šį Trakų rikį Daubaras buvo nurungęs Augumo šventėje, tačiau abu liko geri draugai. Eibutas buvo keleriais metais vyresnis ir jau gerokai palypėjęs Mindaugo kariuomenėje. Jau pernai Eibutas kvietė jį pas save.

– Tave gal ir vėjai atpūtė, o mane... – atsiduso Eibutas. – Gerų vyrų ieškom. Bet su Vilikaila bus nelengva. Aš jau iš anksto žinau. Jis nuolat dievagojasi, kad jam ir taip vyrų neužtenka. Kad čia kažkokios gaujos laivus užpuldinėja, kad nadruviai ar galindai pačią pilį imti žada... Et, kai kliaučių ieškai, tai ir surandi, – Eibutas numojo ranka, nes suvokė, jog per daug įsiplepėjo vidury turgaus aikštės. – O tu kaip? Eisi pas Mindaugą? Kaip tau, tai jis ir rusinų žemių pasiūlys. Jau esu jam apie tave prasitaręs.

– Tėvas mat nebejaunas, na, ir... – Daubaras nutilo. Nebuvo reikalo aiškinti, jog tėvas jokiu geru nepritartų, kad jis, vyriausias sūnus, išeitų tarnauti ir dar kažkur toli nuo Žemaitijos. Yra gi savos jotys, savi valdovai, pasakytų. – Ugi... O apie užpuolimus ir aš esu girdėjęs.

– Kas be ko, būna. Pernai net du kartus. O šį pavasarį irgi. Bet Nemunas iki skalvių krašto – ilga upė. Pietuose nadruviai, taviškiai žemaičiai – šiaurėje. Kaip čia visus sugaudysi? Na, Vilikaila ir nesugaudo. Sako, kad jam pačiam vyrų neužtenka. O Mindaugas didelį žygį ruošia. Gal net iki pačios Tverės... Ten plačios žemės, Daubarai. Yra kur išsiplėsti. Kas pasižymės, valdą gaus. Tačiau vyrų reikia nemažai.

– Bet Vilikaila to paties Mindaugo Kaune pasodintas.

– Kas be ko. O dabar sako: „Kas bus, jei Mindaugas bus Tverėje, o mane čia staiga galindai puola, dar ir mozūrus pasikvietę pagalbon?..“ Na, ir ką tu jam padarysi! Nors, tiesą

sakant, ne tiek jau daug vyrų jis ir turi. Reikės man pasidairyti plačiau. Ar pažįsti tokį Kirkautą? Pamenu, jis turėjo pilį į Dubysos pusę, bet, sako, dabar į Kauną atsikraustė. Reikėtų susirasti.

– Kaip negirdėsi, garsaus karvedžio būta, – atsakė Daubaras ir savo ruožtu paklausė: – O gal tu pažįsti rikį Nemūrą? Ar bent žinai, kur jis gyvena.

– Pažinti tai pažįstu, – pakraipė galvą Eibutas. – Bet... prastas iš jo rikis, pas Mindaugą net ir nekviečiu. Girdėjau, kažkur už miesto išsikraustė. Jei taip jo prireikė, gali paklausti kailiadirbį Lopą. Va ten jo sodyba, prie pat Nemuno... Lopas Kaune visus pažįsta kaip nuluptus. O gal vis dėlto sutiktum? Labai jau tavo kovos kirvis mums praverstų...

– Ugi... – burbtelėjo Daubaras, ir rikis Eibutas suprato, kad kunigaikščio Mindaugo kariuomenei kol kas teks apsieiti be žemaičių galiūno. Paplojo draugiškai jam per pečius ir nuėjo.

Kailiadirbio Lopo sodybą netoli karklais apaugusio Nemuno užutėkio Daubaras prijojo tuo metu, kai netoli šnarėdama užšliaužė ant smėlio siaura sunkiai pakrauta valtis su dviem barzdotais vyrais. Nelaukdamas, kol jie išlips, Daubaras pririšo žirgą prie atvirų vartų. Kiemas buvo erdvus, aptvertas aukšta tvora, kitoks nei jau matyti Kaune. Atokiau, prie pat upės, buvo kelios pašiūrės, pristatytos didžiulių kubilų, apie juos triūsė keli vyrai – sprendžiant iš apsirengimo, vergai. Vieni maišė kubilus, kiti pylė į juos iš didelių puodynių

kažkokius skysčius, nuo kurių iš kubilų staiga parūkdavo žali dūmai, treti tempė kailius ant kailiamaučių, padarytų iš dvišakio stuobrio. Net per keliasdešimt žingsnių vėjas atnešė šleikščią raugo smarvę. Nepamatęs pašiūrėse panašesnio į šeimininką žmogaus, Daubaras įžengė pro atlapas duris į trobą.

Troboje prie didelio stalo sėdėjo dviese. Vienas, ko gero, buvo pats Lopas. Net prieblandoje Daubaras pažino kailiadirbį iš raudonų, šarmo ir raugų išėstų rankų ir odinės prijuostės. Net jo skustas veidas su gudriomis skaisčiai mėlynomis akutėmis atrodė tarsi nuplikytas: mėlynai raudoni žandai, balta kakta ir stamboka blizganti nosis. Pamatęs Daubarą, kailiadirbys sušuko:

– Va ir tavo medžiotojai, garbusis riki!

Antras žmogus prisimerkė, įsižiūrėjo ir mostelėjo ranka:

– Ne, čia dar ne jie.

– Užeik, būsi svečias, – pamojo ranka Lopas ir, vikriai atkimšęs greta jo ant ožio stovinčios statinaitės volę, įpylė į liepinį kaušą midaus. – Kartu medžiotojų palauksim.

Antrasis, kurį šeimininkas pavadino garbiuoju rikiu, buvo jau pagyvenęs, ne mažiau kaip penkiasdešimties metų vyras. Apsirengęs kaip didžiūnas, tik ne visai pagal amžių: baltomis iš stirnos odos pasiūtomis aptemptomis kelnėmis, įleistomis į smailianosius ilgaaulius raudono tymo batus su sidabriniais pentinais, geltono aksomo palaidine, kokių atveždavo Visbiaus pirkliai, ir mėlynu apsiaustu, susegtu stiklo akutėm spindinčia sege. Pamatęs, kad atėjo ne tie, kurių laukė, nuleido galvą ir vėl ėmė glostyti žilstančius ūsus.

– Aš norėjau paklausti... – pradėjo Daubaras, tačiau kailiadirbys sumosavo rankomis, pakėlė savo kaušą su midum ir

paragino: – Pirma vieną kaušelį, kad ranka kitą kartą nesudrebėtų!

– Nesigraužk, jaunasis riki, per kitą Augumą atsigriebsi! – pridūrė parodydamas, kad pažino.

Daubaras sutrikęs laikė rankoje kaušą su midum. Kol susigaudė, ką atsakyti, pravirose duryse pasirodė du vyrai su nelengvais nešuliais.

– Pagaliau! – sušuko didžiūnas. – Kur jus Giltinė nešiojo? Ne prieš srovę, pasroviui gi plaukėt!

– Valtis prakiuro, – niūriai tarė vienas iš vyrų. – Vos nenuskendom su visais kailiais.

– Kiek? – paklausė Lopas.

– Bebrenų du tuzinai, vienas lokio kailis, dar visokia smulkmė.

– Apie kailius paskui! – irzliai nutraukė didžiūnas. – Kurapkų bus?

– Bus, kaip nebus...

Daubaras sėdėjo prie skobnio, laikydamas rankoje liepinį kaušą su midum, žvelgė į du vyrus vėjo nugairintais ir saulės nurudintais veidais, prisikabinusius prie diržo peilius paprastose odinėse makštyse, iš visko sprendžiant, medžiotojus, ir laukė progos įsiterpti.

Didžiūnas, atrodo, išgirdo norimą atsakymą ir atsidusęs tęsė:

– Matot, vyrai, ji dar kurapkų medžioklės nemačius...

– Kaip tik turiu gerą šunį kurapkoms, – tarė jaunesnis medžiotojas.

– Plauksim iki pat Velnio pirties, – toliau kone svajingai dėstė didžiūnas. – Ten gražiausi vaizdai. Tik dar nežinau,

ar sutiks plaukti. Jai galiu pažadėt, kad kurapkas medžiosim... – Jis vėl atsiduso. – Kurapkėlė...

– Bus ir šuo, ir kurapkos, ir šėtra! – patvirtino antras medžiotojas.

– Noriu, kad viskas būtų kuo puikiausia!

– Žinom, garbusis riki. O su tėvu jau sutarta?

Didžiūnas sumirksėjo. Jis šyptelėjo ir susikaupęs žvelgė į vis dar pilną midaus kaušą.

– Tėvas – ne jūsų reikalas. Mano ketinimai rimti, jis žino, kaip elgtis. Kad tik jai medžioklė patiktų!

– Et, garbusis riki, jei tėvas sutinka, tai ką čia...

– Ne! Jūs nesuprantat! – didžiūnas staiga supyko, trinktelėjo kumščiu į stalą. – Mano žemė, mano kurapkos, mano reikalas! Jūsų darbas viską paruošt! – pasisukęs į Lopą, pridūrė: – Neužmiršk, kas dešimtas bebro kailis – mano. Ir lokenas išdirbk man taip, kad nesmirdėtų!

– Bus! Viskas bus, ir kurapkos bus, ir šuo! – skubėjo patikinti medžiotojai.

Didžiūnas atsistojo, pasitaisė puošnią segę po kaklu ir neatsisukdamas išėjo.

– Du kailiai jam, du kailiai Kauno valdovui... – ėmė lenkti pirštus medžiotojas.

– Keturi kailiai man už dirbimą, – pridūrė Lopas. – Ar ne?

– O mums kas lieka? – liūdnai paklausė jaunesnis medžiotojas. – Galėtų nors Kirkautas duoklės neimti, jei į kurapkynus veržiasi...

– Dabar jo nesupaisysi, – tarė Lopas. – Atsikvietė ją pas save į rūmą ir neriasi iš kailio. Nesumeta, nei kaip linksminti, nei kaip vaišinti. Dabar mat kurapkų užsigeidė...

– Ne tiek kurapkų, kiek su ta paukštyte po šilą gaudynių eiti... O mums dar palapinę jiems statyk!

– Žilė galvon, boba uodegon. Trenkė jam į galvą kaip su kuoka! – pridūrė vyresnis medžiotojas.

– Aje, aje... – pakraipė galvą Lopas. – Ir tokiam amžiuj. Na, žmogus turtingas... O mergina, kiek girdėjau, tikrai nuodėmės verta... Tai kiek, sakėt, kailių atvežėt? Pala, su kailiais paskui! – Lopas, atrodo, tik dabar prisiminė, kad prie skobnio sėdi Daubaras: – Tai kokių kailių tau prireikė, jaunasis riki? Galiu pasiūlyti kiaunių, jei apsiaustui reikia, ir lokenų neblogų turiu. Negi ir Žemaitijoj jau žino apie lengvą Lopo ranką?

– Ugi... – Daubaras visad sutrikdavo, kai reikėdavo greitai atsakyti. – Ugi... lokenas mes jau kaip nors patys! Ir kiaunių, ir net sabalų prisimedžiojam, kai reikia. Aš rikio Nemūros ieškau. Žmonės sako, jis kažkur už miesto išsikėlė...

– Rikio Nemūros... – nutęsė Lopas ir kažkodėl reikšmingai pažvelgė į medžiotojus. Tie tarytum prunkštelėjo, bet gal Daubarui tik pasivaideno trobos prieblandoje. – Einam, parodysiu, kaip joti, jaunasis riki, tik kažin ar Nemūrą jo naujajame rūme aptiksi...

Daubarui teko persikelti brasta per Nerį, nušuoliuoti trauklapiais apaugusiu lauku kokį varstą į šiaurę, kol takas atvedė jį tiesiai prie plačiai išmėtytų statybų. Atsimušė į vartus, tokius aukštus, tašytais rąstais sutvirtintus, kad joks ristūnas jų neperšoktų. Niekas nepasitiko, tad, nulipęs žemėn, Daubaras pats atsikėlė vartus ir įsivedė žirgą į kiemą. Vienas rūmo

galas jau buvo pastatytas, prie kito triūsė bent šeši dailidės. Patvoriuose stūksojo sukrautos sienojų rietuvės. Panašu, kad baigę rūmą, aptvaro kampuose suręs bokštus.

Daubaras apsižvalgė. Dailidės pakėlė galvas ir vėl palinko prie savo darbo. Kiemo žolė buvo ištrypta, tarsi šimtas žirgų būtų perbėgę. Baigtame rūmo gale, atrodo, jau buvo gyvenama, tad Daubaras įkišo galvą pro praviras duris. Viskas dar dvelkė naujumu. Ant suolo buvo pamesta geltona skraistė. Ta pati, kuria tada Gilija buvo apsisiautusi! Tikrai ta pati!

– Ar rikio Nemūros ieškai?

Jis atsigręžė. Klausė vienas iš dailidžių – augalotas šviesiaplaukis bernas. Kirvį, kuriuo ką tik tašė slenksčio rąstą, žaliūkas laikė dešinėje, ir Daubaras kaipmat prisiminė, jog savo kalaviją paliko prie juodbėrio balno.

– Ugi... Ne... Gilijos.

– Aa... Matai, dar vienas. – Bernas išsišiepė, tačiau gana geraširdiškai. – Ir dar iš Žemaitijos! Tai ką, jums ten mergų neužtenka?

– Ar užtenka, ar ne, ne tavo reikalas! Sakyk, kur Gilija!

– Ot, koks pakeltnosis atsirado! – iš apsirengimo buvo aišku, kad Daubaras – kilmingasis, o jaunasis dailidė – iš laisvųjų darbininkų. Tačiau dailidės pečiai buvo ne ką siauresni už Daubaro, be to, jis buvo ne vienas ir rankoje turėjo kirvį. Tad galėjo sau leisti taip šnekėti. – Jei čia šerius statysi, pats žinokis!

Vaikinas apsisuko eiti. Daubaras, sutramdęs pyktį, suvokė, kad pats buvo kaltas.

– Ei, bičiuli! – šūktelėjo. – Ne taip pradėjome.

– Ne aš pradėjau, – sustojo ir atsigręžė dailidė.

– Teisingai, aš. Ir atsiprašau. Matyt, ne ta koja iš lovos šįryt. Pradėkiva iš pradžių. Prašom pasakyti, kur galiu rasti Giliją...

– O! Taip geriau. Bet, matai, bičiuli, pasakyt tau daug ko neturiu. Nebent tai, kad prieš dvi dienas išvažiavo.

– O kur?

– O kur? – Dailidė skėstelėjo rankom. – Tau tai tikrai pasakyčiau... Nors šįmet ir nepasisekė, bet labai jau šauniai kirviu darbuojies. Priimtumėm į draugę! Mums tokių reikia! Žinai, bičiuli, ir mums čia smagiau darbas eina, kai Gilija pasimaišo. Tik ir žiūrėk, kad piršto nenusikirstum, kai ana po kiemą laksto... Bet va, atvažiavo toks su keturkinkiu vežimu ir išsivežė. Kartu su Nemūra.

– Kas toks?

– Na, jau seniai čia buvo įjunkęs jodinėti. Pagyvenęs, bet labai išsipustęs. Didžiūnas! O vardu, atrodo, Kirkautas.

Tik dabar Daubaras suprato, ko taip susižvalgė kailiadirbys Lopas su medžiotojais, kai jis paklausė, kaip rasti Nemūrą. Jojo atgal į Kauną, vis prisimindamas pokalbį Lopo namuose apie būsimą medžioklę, šunis, kurapkas ir – pasirodo – apie Giliją. Apie Giliją, kuri neatėjo prie ežerėlio, nors buvo pažadėjusi.

6. PLĖŠIKŲ PĖDOMIS

Uvis sviedė ietį, o ta, nuskriejusi aukštu lanku, įsmigo kitame Dubysos krante. Vilkė, supratusi ženklą, nėrė upėn. Supliuškeno vanduo, Vilkė dingo pakilusiose bangelėse. Tačiau tuoj vėl išniro jos galva su suskliaustomis šlapiomis ausimis. Ilgas snukis šnirpštė, letenos yrėsi lygiai. Žvėris plaukė be ypatingų pastangų, srovė kiek įkypai nešė į kitą krantą.

Vilkės plaukimas padrąsino ir vyrus, nors vanduo atrodė šaltas. Uvis susuko apsiaustą ir paspaudė po krepšiu ant balno. Viena ranka vesdamas Trabantą už pavadžio, pūkštelėjo vandenin ir abu nusiyrė.

Zervio bėroji sužvengė, kai šeimininkas stvėrė ją už apynasrio. Jauna kumelaitė dar nebuvo įpratinta plaukti ir nenorom pakluso. Nubridęs kiek giliau už kyšančio iš vandens akmens, Zervis apkabino jos kaklą. Ties upės viduriu bėroji išsigandusi ėmė taškytis priekinėm kojom ir nubloškė Zervio ranką. Vaikinas pasinėrė, o kumelaitė ėmė klimpti ir skęsti. Sugriebęs pavadį, Zervis bandė tempti atgal, tačiau jie jau buvo nusigavę beveik iki vidurio upės... Bėroji ėmė grimzti. Uvis, tai pamatęs, tučtuojau vėl pūkštelėjo į upę.

Iš priekio tempiama Zervio, už pasturgalio stumiama Uvio, bėroji šiaip taip išsikapanojo krantan.

Vilkė jau senokai buvo suradusi plėšikų pėdas ir nekantraudama laukė.

Perkirtę paupio krūmynus, sekdami paskui Vilkę, jie atsidūrė beržynėlyje, o Vilkė, uostinėdama primintą žolę, jau bėgo šviežia bryde į pievas. Greitai visa iki ausų galiukų pranyko tarp viksvų. Pelkėtų vietų Dubysos žemupyje neišvengsi, tad nieko kita neliko, kaip klampoti jai iš paskos. Laimei, plėšikai pasirinko ne pačią didžiausią pelkę.

Gana greitai jie nusigavo iki Nemuno krantus gožiančių karklynų. Tarp jų buvo takas, vedantis prie upės. Vilkė, pauostinėjusi arklių ištryptą taką, pasuko juo. Vadinasi, plėšikai iš tikrųjų kėlėsi per Nemuną į nadruvių kraštą. Raiteliai stabtelėjo, bandydami žvilgsniu ištyrinėti, kas ten už Nemuno.

Mėlynavo giedras rudens dangus, kitame Nemuno krante jie matė nusvirusias iki vandens gelsvas gluosnio šakas, toli nusidriekusias paupio lankas. Kiek toliau prasidėjo tanki giria. Tolumoje vinguriavo skysta dūmų juosta. Ten, matyt, buvo kaimas, nors iš čia jokių trobų nesimatė.

Krūmai buvo tankūs. Platus arklių ištryptas takas, leisdamasis nuožulniu skardžiu, suko į dešinę.

Uvis mostelėjo Vilkei, ir ta suprato, ką reikia daryti. Laikydamasi tako pakraščio, dabar užgožto šešėlių, ji, be garso dėliodama letenas, nubėgo į priekį. Raiteliai nulipo nuo žirgų. Uvis vėl apsijuosė diržu, pasitaisė kalaviją.

– O kaip per Nemuną? – paklausė Zervis, atrišdamas nuo balno ietį. – Čia tau ne Dubysa... Mano bėroji neperplauks.

– Jie tai persikėlė. Vadinasi, ir mums reikia.

– Teks ieškoti brastos...

Uvis papurtė galvą.

– Negirdėjau, kad būtų brasta per Nemuną.

Jis nutilo, nes Vilkė grįžo. Matyt, kelias iki upės nebuvo ilgas. Ji bėgo pačiu tako viduriu, aukštai pakėlusi galvą. Tai reiškė, kad priekyje jų netyko pavojus.

Nuožulniu taku jie nusileido prie upės. Smėlis čia buvo taip ištryptas, kad pavirto skysta koše, o ten, kur baigėsi takas, prie pat vandens riogsojo keletas pusiau susmegusių į smėlį rąstų. Ir, svarbiausia, prie rąsto buvo pririšta plačiadugnė didelė valtis, suleista iš grubiai tašytų plačių lentų. Valtį bangos tai priplakdavo prie rąstų, tai vėl atblokšdavo. Tai šitaip čia keliamasi per Nemuną!

Zervis lyg klausdamas pažvelgė į Uvį, bet tas parodė į dešinę, kur už karklynų ant aukštumėlės augo kelios liepos.

– Ten bus ir keltininkas, – tarė jis. – Jau ateina. Matai, kad Vilkė užuodžia.

Vilkė pritūpė, atsisukusi krūmų pusėn, ir karpė ausimis, gaudydama Uviui dar negirdimus garsus.

– Na... Gana! – sudraudė ją Uvis. Vėl nusijuosė kalaviją, padėjo ant balno, o pats paėjėjo kelis žingsnius į priekį, išskėtęs rankas ir net pirštus, rodydamas, kad neturi ginklo. – Ei! Mums keltis reikia! – sušuko. – Atsilyginsim!

Balsas nuaidėjo, sugrįžo, atsimušęs į skardį, ir tik po kurio laiko sušnarėjo krūmai. Visai arti, prie pat jų. Pasirodė pečiuitas, pusamžis barzdotas vyras, apsivilkęs nuzulinta rudine.

– Ilgai laukiam! – įsakmiai tarė Uvis.

– Neramūs laikai, jaunasis riki... – lėtai tardamas žodžius, atsakė keltininkas. – Neramūs. O jūsų daug? Negi dar ir šitas! – mostelėjo galva į Vilkę.

– Ji gerų žmonių nepuola, – Uvis paglostė Vilkės galvą. Patylėjęs pridūrė: – Mes irgi ne...

Keltininkas pažvelgė tako pusėn, dar kartą apsidairė ir jau nedvejodamas žengė prie valties. Pastūmė ją šonu taip, kad ir žirgus galėtų įvesti. Kai sustatė besispyriojančius žirgus, Zervis su Uviu, palindę po jų pilvais, sugriuvo ant valties dugno. Vilkė, nuleidusi uodegą, tupėjo valties gale ir žiūrėjo, kaip valtininkas ilga kartimi atsistumia nuo kranto.

– Tai su kuo vykstat kautis? – pašnekino keltininkas, pasižiūrėjęs į jų ginklus.

– Nagi, vienus sumušėm taip, kad šlapia vieta liko, o patys baisiausi pabėgo. Tai ir vejamės. Norim taip pamokyti, kad daugiau bijotų net pažvelgti į mūsų žemių pusę, – atšovė Zervis, iškišęs galvą iš po žirgo papilvės.

– Gražiai kalbi, bet truputį ne mūsiškai, – palingavo galvą keltininkas. – Ne lietuviškai, bet ir ne žemaitiškai.

– Jei taip šneką skiri, – įsiterpė Uvis, – tai atspėk, iš kur mano bičiulis.

– Ne galindas ir ne jotvingis... – svarstė keltininkas, stumdamasis ilga kartimi.

– Na, na, – jau pasidarė įdomu ir Zerviui. – Kas dar?

– Ir ne nadruvis.

– O kas?

– Tokių dar neplukdžiau... – atsiduso keltininkas. – Gal sėlis?

– Žiemgalis mano bičiulis, – nutraukė žaidimą Uvis. – O kautis gal ir prireiks... Tokie laikai!

– Girdėjau apie žiemgalius, kad drūti vyrai! – pritardamas palinksėjo keltininkas. – Bet kad dar jauni abudu! – užvertęs

vešlią barzdą, žvilgtelėjo į balnus, virš kurių styrojo iš įdėklų iečių smaigaliai. – O iečių tai kažin ar jums užteks. Tiek niekšų dabar atsirado...

– O kam juos plukdai? – rimtai paklausė Uvis.

– Aš? Kas užmoka, tą ir plukdau. Kaip man žinot, kas jie tokie, jaunasis riki!

– Visai neseniai... Visą būrį turėjai kelti. – Uvis nutilo ir pažvelgė į keltininką. Tas tylėjo. – Iš Nadruvos! – pridūrė.

– Jeigu iš Nadruvos, – subaltakiavo keltininkas, – tai juos galabyt reikia! Už nadruvius nebent tik galindai blogesni. O kur dėsiuos – keliu ir tokius.

– O kas dabar daugiau keliauja?

– Dabar tai beveik visi į Kauną. Mugėn medų veža ir kailius. Va kaip. Tikriausiai ir judu į mugę? Bet kad šituo krantu geriau. Anas labai užpelkėjęs.

– Žinom. Užtat ir klausiam ne apie tuos, kuriuos kėlei į šitą pusę, o apie tuos, kuriuos į aną, – nekantraudamas paragino Zervis. – Sakyk, ar šiandien ką nors plukdei per Nemuną?

– Buvo. Ko gero, koks tuzinas. Per tris kartus perkėliau, – keltininkas sumirksėjo ir vėl nutilo.

– Iš kur jie? Gal matei, į kurią pusę nusibeldė?

– Nesupaisysi, iš kur ir išlenda tokie! Kailiais apsitaisę. Sakė, kad plėšiką sugavo, bet kad man jie patys labiau į plėšikus paveidūs. O iš kokio jie krašto...

– Kokį plėšiką? – pertraukė jį Uvis. – Sakai, plėšiką sugavo?

– Vežėsi tokį bernaitį. Surištas taip, kad tik akys spingsi. Tas bernaitis tik žiūri į mane ir mirksi tai viena, tai kita akim. Nelyg ką pasakyt norėtų. Nelabai į plėšiką panašus ir

apsirengęs daugiau kaip pirklys, tik diržas be sagties, mazgu suveržtas...

Keltininkas nutilo, nes artėjo krantas ir reikėjo gerai darbuotis kartimi, norint išvengti kyšančių iš vandens akmenų. Valtis, braukdama dugnu žvyrą, įsibedė į krantą. Žirgai susverdėjo, o Vilkė tuoj pat iššoko ant žemės. Keltininkas tvirtai pririšo valtį prie nusvirusio gluosnio ir tik tada parodė ranka, kad galima išvesti žirgus.

Uvis surado savo kapše didesnį pinigą, nei už šią paslaugą reikėjo.

– Ar jie nadruviai buvo? – paklausė įbrukdamas į delną. – Ir ką šnekėjo?

– Tai va, kad nesišnekėjo... – nusišypsojo keltininkas. – Tylėjo ausis suglaudę. Tai ne kaip tu, jaunasis riki. Man čia kartais ir prailgsta, pasikalbėt noriu. Bet tie tik ranka parodė. Nežinau, ar ką iš viso sakė. Nebent tiek, kad plėšiką sugavo.

– O buvo sunkiai prisikrovę? – paklausė Zervis.

– Kaip – prisikrovę? – nesuprato keltininkas.

– Na, ar kaip į mugę, ar kaip į žygį?

– Lengvai jojo, tik su ginklais, – pagalvojęs atsakė keltininkas.

– O jie galėjo būti nadruviai? – įsiterpė Uvis.

Keltininkas gūžtelėjo pečiais:

– Ten, toliau už miškų – Šešupė, ir tada jau prasideda nadruvių kraštas. Galėjo būt ir jie. Ar tai jie jums rūpi? Bet kad per daug jų. Po tuziną čia nadruviai nesirodo.

– O į šitą upės pusę jų nekėlėt? – staiga paklausė Uvis.

– Ne, turbūt kas kitas juos plukdė. Gal jie ir nadruviai. Jei kitą sykį plukdysiu, galėsiu pasiklausti.

– Pirma juos surast reikia, – tarė Zervis.

– Keliaujam... – nekantravo Uvis.

Saulė jau smuko prie medžių viršūnių, netrukus teks ieškotis nakvynės. Šią naktį jie miegos vėsiai, nes nepažįstamame krašte, ir dar sekant plėšikų pėdomis, ugnį kurti nepatartina.

Uvis su Zerviu pakilo vos aušrai nudažius rytinį dangaus pakraštį. Naktis pasitaikė vėsi. Stingo pirštai, tačiau laužo nekūrė. Nežinia, ar toli buvo tie, kuriuos jie persekiojo. Tik perkando iš Ventės pasiimtų lašinių su duona ir šoko ant žirgų. Vilkė rodė kelią, todėl galėjo keliauti, kai tik sugebėjo įžiūrėti ryto brėkšmoje taką.

Kraštas čia buvo beveik vienos girios. Kaimų nedaug, bet ir tie patys pasislėpę neprieinamose vietose. Čia kryžiavosi lietuvių ir prūsų gyvenamos sritys. Ir nors pastaruoju metu rimtų genčių susidūrimų nebuvo, tačiau smulkesnių pasitaikydavo nuolat.

Kelias valandas jie sekė paskui lengvai priekyje lekiančią Vilkę. Bet štai ji stabtelėjo ties vedančia iš tako bryde ir per aukštą žolę pasuko į užpelkėjusį mišką. Raiteliai pasuko įkandin. Brydė vingiavo per kemsynus, aplenkė ežerėlį ir vėl pasuko į šiaurės vakarus. Dabar Vilkė turseno lėčiau, nuolat pauostydama orą. Paskui neryžtingai sustojo ir atsisuko į Uvį. Nulipęs nuo žirgo, Uvis paglostė jai galvą.

– Kur dabar, ką?

Vilkė, iškišusi liežuvį, lekavo, lyg nežinodama, ką daryti. Paskui garsiai iššnirpštė orą, pakarpė ausim ir pasuko tuo

pačiu keliu atgal. Pabėgėjo kelis šimtus žingsnių, sustojo ir pritūpė. Čia žemė buvo sausesnė ir pėdos matėsi ne taip aiškiai. Tačiau kvapo nepaslėpsi, be to, geriau įsižiūrėjęs, galėjai pamatyti, jog brydė čia skyrėsi. Viena, vos praminta, suko į pietus. Kita, daug aiškesnė, tiesėsi toliau į vakarus.

– Čia jie mėtė pėdas! – tarė Uvis. – Ko gero, norėjo parodyti, kad vyksta į vakarus, o dalis pasuko čionai.

– Manai, jie persiskyrė?

– Gali būti. Nors galėjo pajojėti į priekį ir paskui sugrįžti savo pėdomis. Gaila, kad mes jau kartą prajojom tuo taku. Ką gi, teks sekti šitas pėdas.

Sekti toli nereikėjo. Už nepilno varsto miškas praretėjo ir jie pasiekė nuganytą nedidelės upės krantą. Brydė vedė tiesiai prie upės. Prispausti prie žemės krūmai sakė, jog čia plėšikų laukė paslėpta valtis.

– Persikėlė per upę, rupūžės... Bent tiek tai tikrai žinom! – nusprendė Zervis. – Čia, matyt, ir bus Šešupė.

Uvis susimąstęs tylėjo. Zervis, nulipęs nuo arklio, vartė išguldytus pakrantės karklus. Šalia mėtėsi ir apvytusių karklų šakų, kuriomis, matyt, anksčiau buvo uždengta valtis.

– Nemaža valtis... Ir, matai, buvo ją paslėpę. – Zervis atsiduso. – Ten toliau – Nadruvija. Plėšikai persikėlė į Nadruviją.

– Kodėl manai, kad persikėlė? – lėtai paklausė Uvis. – Kam reikia valties keltis per tokią upę? Žiūrėk, ten, kur tėkmė išsiplečia, mes, ko gero, perjotume žirgų pilvų nesušlapinę.

Zervis truktelėjo pečiais:

– Manai, reikia perjot?

– Ne. Aš tik sakau, kad jei nori keliaut į Nadruviją, tai valties nereikia. Žinai, kas man dabar dingtelėjo...

Uviui akyse sumirgėjo basos lavonų kojos. Žinoma, odinis, dailiai pasiūtas, su stipriais odiniais raišteliais apavas buvo daug vertas. Ypač jei naujas. Ir išpjaustytos diržų sagtys. Net ir paprastų irkluotojų. Už varinę sagtį vis tiek gausi ne vieną kaušą midaus. O iečių antgaliai nukalti iš geros geležies. Vien už tiek geležies galėtum karvę nupirkti.

– Klausyk, – neskubėdamas tarė Uvis. – Kodėl tie nelabieji paliko tokias geras ietis? O visa kita pasiėmė. Batus. Net sagtis išpjaustė.

– Tam ir plėšikai... – suniurnėjo Zervis, nesuvokdamas, kur lenkia Uvis. – Žmones žudo dėl jų gero.

– Tai va! O ietis su visais antgaliais paliko! – Uvis atbulu delnu patrynė lūpas ir pamąstė. – Negi tokie kvaili būtų, kad nežinotų vertės. Nereikia į Kauną mugėn grūstis, kad sužinotum jų kainą. Ir šitame plyname lauke kiekvienas sutiktas snarglius pasakys, kiek kainuoja ietis kaustytu smaigaliu.

Zervis suraukė antakius ir atsiduso.

– Ar kartais nepagalvoji, kad jas paliko tyčia? – tęsė Uvis. – Ir atvedė mus čia būtent todėl, jog kelias toliau eina į Nadruviją.

– Ir mėtė pėdas...

– Taip. Ir mėtė pėdas, kad vietos, kur valties būta, nepamatytumėm. Nes jei nori per Šešupę keltis, apsieisi ir be valties. O jei nori plaukti atgal į Nemuną, tada jau valties verktinai reikia.

Zervis plojo sau per kaktą.

– Tu, Uvi, pradėjai galvoti, ko gero, dar negimęs! – šūktelėjo jis. – Jei jie norėjo, kad rastų nadruvių ietis, kad manytų, jog keliauta į Nadruviją, vadinasi...

– Jie ne nadruviai! – pabaigė Uvis.

– Jei ne nadruviai, tai tada kas?

– Ko gero, ne iš šito Nemuno kranto.

Uvis atsistojo ir pro pelkių švendres įdėmiai pažvelgė į šiaurę. Ten, kur tolumoje tyliai tekėjo Nemunas ir gyveno jo gentis. Zerviui beliko pačiam pasakyti abiejų suvoktą mintį:

– Vadinasi, jie klaidindami tik lanką apsuko ir grįžo atgal.

– Už kvailą galvą kojos kenčia, Zervi. Taip sako mano tėvas. Mums reikia kuo greičiau joti į Kauną!

7. IŠPIRKA

Pirklys iš Gotlando salos, vardu Vanpė, jau senokai varė prekybą su Kaunu. Iš pradžių mainikavo su čionykščiu kailiadirbiu Lopu, kuris kaip retas išmanė savo amatą. Jo išdirbti kailiai žvilgėjo tarytum plieno šarvai, kas ir patraukė Visbiaus pirklio akį. Iš Lopo Vanpė gaudavo ne tik kailių, bet ir rūkytos bei sūdytos žvėrienos, vaško ir medaus, o pats mainais tiekė sidabro, žalvario, kartais net aukso papuošalų, indų, aksomo ir batisto. Praturtėję Kauno pilėnai, aplinkiniai rikiai grobstyte grobstydavo tuos puošnius ir brangius gaminius. Visbiaus pirkliai atveždavo ir ginklų. Iš pradžių Vanpė tik atplaukdavo Nemunu į Kauną, o paskui, Lopo padedamas, įsikūrė čia ilgesniam laikui.

Savo prekybai Vanpė rado vietą netoli turgaus aikštės. Namą pradžiai surentė medinį, tačiau prekiauti taip sekėsi, kad jau galėjo galvoti ir apie didesnį, sumūrytą iš plytų. Molio aplink Kauną daug, tik kask, netruktų išdegti plytų, o mūrininkus parsikviesdintų iš Visbiaus. Mūrinis namas pirkliui saugesnis. Todėl ir šitame, iš storų pušinių sienojų suręstame name Vanpė įtaisė tvirtas ąžuolines duris. Be to, duryse buvo langelis, ir, pasižiūrėjęs pro jį, pirklys nutardavo, ar verta atšauti sunkius skląsčius ir įsileisti pirkėją. Gatvelė

buvo judri, ji prasidėjo turgaus aikštėje, o baigėsi Nemuno pakrantėje, kur sustodavo atplaukę buriniai laivai ir krovininės valtys.

Vanpė miegojo prieangyje, pasitiesęs porą lokenų ir užsiklojęs vilnone languota marška. Niekaip negalėjo užmigti, nes prieš mėnesį buvo išsiuntęs į Visbių šešis savo vyrus, lydimus vyriausiojo sūnaus Aldero, ir laukė jų sugrįžtant su nauju kroviniu. Iki mugės buvo likusios dvi naktys, o jie dar negrįžo.

Tą naktį Vanpė beveik nesumerkė akių. Ausys gaudė, ar neišgirs irklų teškenimo. Laukė įsitempęs, kol akys pačios sulipo. Trumpo snaudulio apmarintas, Vanpė tamsoje tarsi pastebėjo kažkieno ranką, kyštelėjusią pro langelį duryse. Lyg ir dunkstelėjo, tarytum nukrito minkštas daiktas. Pašoko prie langelio, bet nieko taip ir nepamatė: nei rankos, nei veido. Tamsu, net žara nešvyti virš Žaliojo kalno, kur visuomet pakildavo saulė. Turbūt pasivaideno...

Atsigulė, įsispoksojo į tamsą, bet užmigti jau negalėjo. Pagaliau išriedėję pro medžių viršūnes saulės spinduliai švelniai sumirgėjo ir ant jo guolio. Vanpė atvėrė duris į lauką.

Išlakstė visi miegai, kai prie pat durų pastebėjo kažkokį daiktą, dabar nutviekstą saulės. Vakar toje vietoje juk nieko nebuvo! Mažytis ryšulėlis, apvyniotas virvele. Stvėrė ryšulėlį, norėjo atrišti, bet vos paėmė drobulę į rankas, tas kažkas iškrito iš jos ir žlegtelėjo prie slenksčio. Vanpė pasilenkė ir nustėro. Žmogaus pirštas! Žmogaus pirštas su žiedu! Virpančia ranka lėtai pavertė nukirstą pirštą. Taip, kad žiedo akis pagavo rytmetinę saulę. Blausiai suspindo tamsus žvėries atvaizdas. Deja, abejonių neliko. Ant žiedo spindėjo jo giminės

ženklas bebras. Tai galėjo būti tik jo vyriausiojo sūnaus Aldero pirštas!

Bet ką reiškė sumazgyta virvė? Šiurpas persmelkė senąjį Vanpę. Kas kas, o Vanpė, tas gudrus ir sumanus pirklys, netruko viską suvokti. Tai būta laiško jo šeimai. Ne lotyniškomis raidėmis rašyto ir ne runomis, kaip prieš šimtą metų jo krašte, bet vis tiek pakankamai aiškaus. Aplink nukirstąjį pirštą apvyniota virvelė buvo sumegzta penkiais dideliais mazgais, kurių reikšmę suprato kiekvienas Baltijos jūros pirklys. Penki mazgai... Vadinasi, penki tuzinai!

Žinia buvo aiški ir žiauri. Jo vyriausiasis sūnus tapo plėšikų auka. Jei tėvas nori, kad jis liktų gyvas, reikia sumokėti išpirką. Piršto atsiuntimas reiškė, kad pagrobėjai nežino gailesčio.

Pirklys nesumetė, ką dabar daryti. Pabalusiu iš susijaudinimo veidu įžengė vidun pas kitus sūnus. Namuose jų buvo likę trys. Visi jau buvo sukilę.

– Vaikai... – vos išspaudė tėvas pro sukąstus dantis. – Klausykit, mano vaikai... Baisi žinia atėjo šią naktį!

Sūnūs sužiuro į virpančią tėvo ranką – ant riešo kabaravo sumazgyta virvelė. Delne gulėjo nukirstas žmogaus pirštas su žvilgančiu sidabro žiedu.

– Atpažinote?.. – sušuko tėvas drebančiu balsu.

Sūnūs nuleido akis, bijodami net pajudėti.

– O Dieve!.. – tik vyresnysis sūnus Vichemanas išdrįso iš tėvo paimti pirštą, kad įsitikintų. – O Dieve! – pakartojo. – Tai Aldero! Jam nukirto pirštą?! – sušuko, atpažinęs bebrą žiede.

– Vargšas Alderas... – sušnibždėjo jo brolis Jogenvudas. – O valtis?

– Neatplukdys irkluotojai valties, jei Alderą pagrobė...

– Tai jis daugiau negalės citra groti? – paklausė jauniausias sūnus Jorgas.

– Nebūk paikas! – atsakė už tėvą Vichemanas ir kepštelėjo broliui per pakaušį. – Apsieis ir be citros. Kad tik galvą išneštų...

– Jei ietį galės suspausti ar kalaviją – ir gana! – Jorgas sugniaužė kumštį.

– Ką jūs čia paistot! – sudraudė tėvas. – Reikia galvoti, ką dabar daryti, o ne postringauti. Aldero gyvybė pavojuje!

Vanpei drebėjo rankos. Jis vėl suskaičiavo virvutės mazgus ir numetė ją ant stalo.

– Kiek reikalauja už Aldero galvą? – paklausė Vichemanas.

– Penki dideli mazgai. Vadinasi, penki tuzinai. Išeitų, šešiasdešimt ozeringų. Jei sidabru. Tieki.. – Tėvo balsas užsikirto. Vanpė nuleido galvą ir, paėmęs nukirstą sūnaus pirštą, atsargiai įdėjo į odinį kapšą.

– Oho! Šešiasdešimties luitų sidabro net visi visbiečiai Kauno pirkliai nesurinks!

– Tiek ir valtis su kroviniu nebuvo verta.

– Prakeikti pagonys! – sušniokštė Jogenvudas.

– Jie nieko iš mano dalies negaus! Verčiau nukirsiu jiems galvas, negu šitiek paklosiu! – pašoko jaunėlis Jorgas.

– Teisybę sakai! – Vichemanas dažniausiai jaunėliui broliui nepritardavo, tačiau šįkart buvo kitaip. – Negi mes visą laiką lankstysimės tiems driskiams! Kuo visbiečiai blogesni? Vieną kartą įsprauskim jiems žąslus!

Vanpė nužvelgė sūnus. Su tokiais karštakošiais ne tik prekiauti, bet ir rimtai pasitarti negali. Tik vieną Alderą Vanpė

skyrė iš savo sūnų. Ne dėl to, kad vyriausias, bet kad turėjo geriausią galvą. Ir še tau!.. Nesugebėjo išvengti pavojaus...

Susiėmęs rankomis už galvos, tėvas sustojo kampe ties maišais su bebrenomis, kurios, laimei, netilpo į valtį ir liko neišbogintos į Visbių. Pro langą įtviskusių saulės spindulių pluošte sužaižaravo piešinys ant balto ąsočio glazūros – mėlyna jūra plaukiąs laivas su baltomis burėmis. Apie tokį laivą svajojo ir jo sūnūs. Panašiais laivais keliauja vokiečių pirkliai. Dar porą metų Kaune, ir jie ne tik namą susimūrytų, bet ir tokį laivą įsigytų. Su visais jūreiviais! Vanpė, panarinęs galvą, tarsi klausėsi bangų mūšos. Laivai nešė jiems turtą, bet laivai galėjo ir pražudyti. Ir turtą, ir gyvybes. Jei pasiduosi, prarasi ne tik čia laikomą turtą, bet ir jų visų, ne vien Aldero, gyvybes. Ir jo irkluotojų. Vargu ar patys besugrįš gyvi bei sveiki į gražiąją Gotlando salą.

– Mes eisim kad ir per ugnį už Alderą! Tu, tėve, tark žodį! – norėdamas nuraminti susikrimtusį tėvą, pasiūlė Vichemanas.

– Tėve! – pašoko jaunėlis Jorgas. Jam buvo daugiau leista, ir jis tuo gebėdavo naudotis. – Mokėt jiems negalim. Turim tiems plėšikams atkeršyti!

– Kaipgi? – susidomėjo ir Jogenvudas.

– Kai jie ateis pasiimti duoklės. Tada jiems ir tvoti! – iškėlęs kumštį, Jorgas parodė, kaip reikia tvoti. – Taip tvoti, kad daugiau nenorėtų. Už vieną Alderą mes turim šimtą plėšikų paskandinti Nemune, kad jie net galvų nesurastų savo laidotuvėms!

– Kerštas temdo protą, – pratarė tėvas, nužvelgęs glaudžiai kojinėmis aptemptas jaunėlio kojas, jis atsisėdo ant

medinės dėžės su paruoštais į Visbių plukdyti kiaunių kailiukais. – Mums svarbiausia, kad Alderas išliktų gyvas. Pagalvokim ramiau. Kas būtų geriau už kerštą? – garsiai svarstė. – Ar nepabandžius surinkti visų visbiečių, atvykusių į mugę? Gal verta pasitarti su jais?

Tačiau Jorgas jau kėlė ranką prie liemens, skubėdamas nusimesti gelumbės juostą ir apsijuosti odiniu diržu, prie kurio galėtų prisikabinti kalaviją.

– Tėve! Mokėdami duoklę, juos tik paskatinsim! – pareiškė Jogenvudas. – Ir neišgelbėsim Aldero. Ar grįžo Fogtas?

– Teisybę sakai! Fogto sūnus prapuolė su visu laivu! – vėl suriko Jorgas. – Ar už jį mokėjo išpirką?

– Senis Fogtas nieko nesakė.

– Užtat, kad prigrasino nesakyti, – pridūrė Vichemanas. – Bet man prieš išvykdama jo sesuo prasitarė. Pagonys sutarčių nesilaiko! Prarasim ir Alderą, ir sidabrą.

Tėvas, tarsi negirdėtų sūnų ginčo, kažką įtemptai galvojo.

– Svarbiausia, – pagaliau pakėlė galvą, – pabandyti išsiaiškinti, kas tie siaubūnai. Pernai Fogtą apiplėšė. Pavasarį – Rozenmundą. O dabar... Ar tai tie patys? Iš toliau ar iš čia pat? Gal koks būrys iš Jotvos? Bet kaip jie sugeba užpulti būtent tas valtis, kur turtas didžiausias? Rozenmundas vežėsi daug sidabro. Štai kas!

– Ir Fogtas. Jis po to net prekybą nutraukė, tiek turto žmogus prarado. Nejaugi plėšikai čia turi vietinių pagalbininkų? – spėliojo sūnūs. – O gal tai žiemgaliai nuo Lielupės?

– Tai svarbiausia. Jei čia iš kitų genčių, vieni mes tikrai nesusidorosim. O jei vietiniai, tai reikia veikti tyliai, – tėvas pakilo. – Nors nėra skirtumo, koks pagonis. Ar tai būtų

nadruviai, ar žiemgaliai, apie jotvingius jau nekalbu, – visi pagonys vienodai pjauna tai, ko nepasėję. Nebent su skalviais lengviau sutarti.

– Mes nebijom, tėve! – tvirtai tarė Vichemanas. – Reikia gelbėt ne tik Alderą, bet ir mūsų garbę. O sidabru garbės neišpirksi.

– Teisingai kalbat... Bet mes vieni vargu ar pajėgsim. Reikia pagalbos.

– Reikia kreiptis į pilį! – pasiūlė Jogenvudas.

Tiesą sakant, apie tai visi jau buvo pagalvoję.

Vanpė palingavo galvą.

– Taip. Ir į Aukščiausiąjį. Tada mes laimėsim! – jis persižegnojo ir jau ramesniu balsu tęsė: – Niekas kitas, o tik Kristaus vardo priešai daro piktus darbus. Ir tam turime padaryti galą! Subursim vyrus.

Kai Visbiaus pirklys Vanpė su sūnumis atskubėjo prie Kauno pilies vartų, jiems kelią pastojo sargybinis. Griežtai laikydamasis pilies tvarkos – tikrinti visus įeinančius ir išeinančius pro vartus, – sargybinis, įdėmiai išklausęs pirklio prašymo pasimatyti su vietininku, mandagiai liepė visbiečiams palaukti, kol bus pranešta viešpačiui Vilikailai.

Vanpei tas laukimas prie uždarų vartų virto amžinybe.

– Klausyk, – perspėjo, vėl priėjęs prie sargybinio. – Mes su gyvybės ir mirties reikalu. Su skubiu reikalu. Aš Vanpė iš Visbiaus.

Sargybiniui pirklio vardas nieko nesakė. Dar kartą paaiškino, kad reikia laikytis tvarkos. Kai ateis laikas, jie bus

pašaukti, o dabar kaip tik pilyje vieši paties Mindaugo pasiuntinys. Nieko daugiau nepridūręs, atsuko jiems nugarą ir toliau vaikštinėjo palei vartus, retkarčiais pasitaisydamas prisegtą prie diržo kalaviją.

Galų gale suskambo varpelis ir sargybinis, atšovęs sklendę, įleido visbiečius pro mažąsias dureles. Ten jų laukė kitas sargybinis.

Pirkliai kiek suglumo, pamatę pilies kiemą iš vidaus, jų žingsniai sulėtėjo. Iš lauko niūriai atrodanti pilis, peržengus vartus, pasirodė visai kitokia. Vidury kiemo augo ąžuolas, apsodintas gražiai prižiūrimomis gėlėmis: rausvomis piliarožėmis ir baltomis lelijomis. Šalia įkastas į žemę didelis akmeninis saulės laikrodis. Pastatai iš kairės ir dešinės greičiausiai buvo tvartai ir kareivinės. Jų sienos suręstos iš lygiai nutašytų rąstų. Jie per daug nesiskyrė nuo kitų Kauno namų, tačiau tiesiai prieš vartus stūksojo mūrinis dviaukštis rūmas, kurio apatinis aukštas, sprendžiant iš pailgų, smailėjančių į viršų langų, buvo bent trijų sieksnių. Jis priminė Vanpei prieš kelerius metus Visbiuje pastatytą Šv. Jono bažnyčią. Prie kunigaikščio rūmo durų jų laukė trečias sargybinis. Jis liepė nusijuosti kalavijus ir peilius ir palikti juos prie įėjimo.

Vilikaila juos pasitiko nedideliame kambaryje virš didžiosios menės. Jis buvo su žilstelėjusia trumpa barzda, vilkėjo odinę liemenę, kurioje matėsi šarvų atspaudai. Už jo, pasiekiamos ranka, plačiame dėkle stovėjo koks pustuzinis trumpakočių iečių ilgais nublizgintais ašmenimis. Atvedęs juos sargybinis pasiliko prie durų, o kairėje pusėje greta kunigaikščio stovėjo stambių pečių apyjaunis vyras. Vilikaila

įdėmiai stebėjo visbiečius, kol tie nusilenkė ir ištiesė nugaras, paskui lygiu balsu paklausė, kokia nelaimė juos atvijo.

Vanpė pagarbiai nusilenkė dar kartą.

– Valdove, atvykome prašyti pagalbos. Esu Vanpė iš Visbiaus, o čia mano sūnūs. Jau penkeri metai mes čia. Mes norim ramiai ir taikiai prekiauti Kauno mieste. Bet štai kas atsitiko dabar... Kas atsitiko... Daugiau neįmanoma kentėti... Neįmanoma... – Vanpė nubraukė prakaitu išrasojusią kaktą ir susijaudinęs nutilo. Vilikaila kantriai palaukė, po to suraukė tankius antakius.

– Tęsk, pirkly Vanpe, – tarė jis trumpai.

Vanpė pažvelgė į greta kunigaikščio stovintį jauną vyrą.

– Gyvybės ir mirties reikalas, valdove... Ir... Ir, supranti, valdove, norėčiau patikėti tą reikalą tik tavo ausims...

Vilikaila, tarsi suprasdamas, krestelėjo galvą. Mostelėjo ranka į jaunąjį vyrą:

– Tai rikis Eibutas, Mindaugo pasiuntinys. Ką man sakai, neslėpsime nuo kunigaikščio Mindaugo ausų.

Vanpė mirksėdamas pažvelgė į plačiapetį jauną rikį ir atsiduso.

– Gerai. Tegul žino ir valdovas Mindaugas, kas darosi netoli nuo jo miesto. Mano sūnus, mano vyriausiasis sūnus yra kažkokių galvažudžių pagrobtas. Kažkokių plėšikų...

Skausmo iškreiptomis lūpomis Vanpė ėmė dėstyti, kaip šiąnakt jo namus pasiekusi šiurpi žinia, kad brangus krovinys pražuvęs, kad ištikimų irkluotojų greičiausiai netekęs. O vyriausiojo sūnaus kol kas yra tik pirštas. Ar jis gyvas, iš viso nežinia, tačiau už jį reikalauja tiek išpirkos, kad jo visos šeimos turto kažin ar užtektų.

Vanpė neišlaikė, jo balsas užlūžo, ašaros paplūdo skruostais, kai jis ištraukė iš kapšo sūnaus pirštą su žiedu.

Vilikaila atsilošė, ištiesė ranką ir nežiūrėdamas paėmė vieną iš trumpakočių iečių. Atsuko kotą į stovintį greta rikį ir bakstelėjo jo pusėn.

– Štai, pats girdėjai, riki Eibutai. Pats girdėjai! Ką bandžiau tau aiškinti...

– Kažkokie plėšikai... Pasitaiko ir apie mano Trakus, šviesusis Vilikaila.

– Plėšikai! Kiek vyrų buvo jūsų valtyje, pirkly Vanpe?

– Šeši. Be mano sūnaus Aldero.

– Vadinasi, septyni. Ir ginkluoti? Prityrę?

– O taip! Trys iš jų su danais kariavo. Stiprūs vyrai. O Alderas keliauja iš Gotlando jau penktą kartą.

– Tai šit kaip, riki Eibutai, – pakartojo Vilikaila. Atrodė, kad ši žinia jam net suteikė tam tikro pasitenkinimo. – Septyni prityrę ginkluoti vyrai valtyje, plačioje Nemuno upėje. Kiek užpuolikų reikia? – luktelėjo ir pats atsakė: – Bent antra tiek. O gal ir daugiau. Tai šit kokios gaujos užstoja kelią į Kauną. Ir ne pirmą kartą. O Mindaugas nori, kad visus savo vyrus išsiųsčiau!

– Tai perdėta, šviesiausiasis Vilikaila, – paprieštaravo Eibutas. – Tik vieną jotį.

– Jokiu būdu! Ne daugiau kaip dvidešimt. Reikės bent jotį siųsti Nemuno pakrantės perkošti. O ir pilies nepaliksi be vyrų, vienos moterys neapgins! Juk sakiau, kad jotvingiai nerimsta, kas žino, ką nadruviai yra sumanę...

Plačiapetis jaunas vyras paniuręs kramtė lūpas.

– Tada teks plačiau paieškoti, – tarė jis. – Jei tu, šviesusis Vilikaila, plėšikėlius gaudysi, tai gal didžiūnas Kirkautas padėties svarbą supras.

Vilikaila šyptelėjo į ūsus, Vanpė susižvalgė su sūnumis. Jis žengtelėjo į priekį. Jautė, kad jo paties gyvybės ir mirties reikalas dabar tapo lyg ir antraeilis.

– Ar valdovas pasiųs jotį? – paklausė jis nedrąsiai. Visą jotį sudarė apie šešiasdešimt raitųjų. Tai buvo gerokai daugiau vyrų, negu Vanpė galėjo tikėtis. Tik dvi jotys buvo Kauno pilies įguloje.

Vilikaila kilstelėjo juodus kaip degutas antakius. Nors jo barzda jau buvo stiprokai nušarmojusi, antakių ir plaukų žilumas nepalietė. Jis pasukiojo rankoje ieties kotą.

– Išpirkos nežadat mokėti?

– Ne. Garbė neleidžia. Ir būtų bergždžia. Pernai, kai Fogtas mokėjo, jį vis tiek...

– Jokiu būdu nemokėkit! – pertraukė jį Vilikaila. – Vyrus pasiųsim. Reikia tik prieš tai patikrinti, kas, kur ir kaip. Kol joties nepasiunčiau, apie tai niekam nė žodžio!

Vanpė žemai nusilenkė.

– Tylėsiu kaip žemė, valdove. Mano sūnaus Aldero gyvybė nuo to priklauso.

8. PILAITĖ ĄŽUOLYNE

Artėjo vidudienis, kai Daubaras pagaliau nusprendė, kad nelieka nieko kito, kaip joti atgal į Ventę arba į Kirkauto pilaitę. Vos paklausė save, kur pakreipti juodbėrį, kai atsakymas pasidarė aiškus. Kitaip ir negalėjo būti. Daubaras pratęs visus darbus nudirbti iki galo. Kur didžiūno Kirkauto buveinė, jis jau žinojo. Didžiūnas atsikėlė į pakaunę tik prieš kelerius metus, kai mirė jo žmona, ir mieste netrūko kalbų apie ąžuolyno pakraštyje pastatytus rūmus. Reikėjo tik joti Nemuno pakrante prieš tėkmę ir jokiu geru tų rūmų nepražiopsosi. Ir iš tiesų, kartą nustatęs teisingą kryptį, Daubaras nesunkiai rado Kirkauto valdas. Pagrindinis rūmas, suręstas tiesiai ant skardžio prie Nemuno, iš tolo švietė dar nespėjusiais patamsėti sienojais. Tvartai, daržinės ir kelios klėtys stovėjo kiek atokiau. Nebuvo jokių gynybinių įrengimų, išskyrus aukštoką tvorą iš įkastų į žemę ir viršuje nusmailintų mietų. Kirkautas, matyt, visiškai pasitikėjo Kauno pilies tvirtumu arba laikė šią savo buveinę tokia menka, kad pavojaus atveju negailėdamas ją paprasčiausiai paliktų. O nuo plėšikų ar valkatų ir tokios tvoros gana.

Kartą nusprendęs, Daubaras nebuvo pratęs dvejoti, tad prijojo tiesiai prie vartų. Šalia vartų augo nenukirstas dviejų

vyrų neapglėbiamas ąžuolas. Iš už jo kamieno kaipmat išniro tamsia skraiste apsisiautęs sargybinis.

– Ko? – sušnairavo priėjęs.

Balne sėdėdamas Daubaras įstengė pažvelgti per vartų viršų. Kiemas buvo tuščias, o prie rūmo durų, kur palikta vieta pririšti arkliams, mindžiukavo bent penki žirgai. Vienas – tarsi matytas.

– Aš Daubaras iš Ventės, – svariai tarė Žybarto sūnus.

– Būk nors ir pats Poklius iš pragaro! – vyras sušniurkštė paburkusia nosimi, nusišnypštė, paskui delnu nubraukė nešvarių plaukų kuokštą nuo spuoguotos kaktos. – Klausiu, ko reikia?

Garsiai ir dar tokiam akiplėšai ištarti merginos vardą Daubarui atrodė šventvagiška. Tačiau jis susitvardė. Ne kur dėsies!

– Pageidauju pasimatyti su rikio Nemūros dukra Gilija, – pasakė ir, nors stengėsi tai ištarti kuo ramiau, jo balsas vis vien virptelėjo.

– Ei, Slibine, čia vienas toks pageidautų pasimatyti su paukštyte!

Iš už neapglėbiamo ąžuolo išlindo antras sargybinis. Jis atrodė ne ką geriau už savo bendrą.

– Ak, šit kaip! Sakai, pageidautų... Paklausk jį, Dumbliau, gal pageidautų ir gulbės pieno! Ir patark, kad dingtų. Tokios paukštytės ne jo snapui!

– Ko spoksai, it kelnes pridėjęs? – išsišiepė Dumblius, iškišdamas pageltusius retus dantis. – Girdėjai, ką žmogus sako!

Daubarui kaito veidas. Kad iš jo tyčiojasi, jis dar būtų galėjęs svetimoje vietoje pakęsti. Tačiau šitie juodnugariai nepagarbiai kalbėjo apie Giliją!

– Sakiau: praneškit Gilijai! Noriu ją matyti, – tarė kiek galėdamas tvirčiau ir ramiau.

– Žemaitis mat... Lietuviškai nesupranta. O aš lietuviškai sakau – dink! Gilija neturi laiko kiekvienam prajojančiam!

– Dink! Nemūra tokių neprisileidžia!

Stengdamasis pabrėžti, jog atvyksta taikingai, Daubaras savo kalaviją buvo prikabinęs užpakalyje prie balno. Tai, matyt, ir sugundė Dumblium vadinamą sargybinį. Nerūpestingai dairydamasis į šalis, priėjo prie kairio arklio šono, paskui, staiga pasilenkęs, griebė Daubaro koją ir ją kilstelėjo, tuo pat metu trenkdamas galva arkliu į šoną. Tai išbandytas būdas, ir, ypač jei žirgas linkęs pasibaidyti, beveik visad gali išmesti raitelį iš balno. Tačiau Uvis jau ne kartą šitaip buvo Daubarą nuo žirgo nuvertęs, ir šis pasistengė išmokyti savo juodbėrį, kaip tokiais atvejais elgtis. Žirgui reikia ne šoktelt į priekį, o atvirkščiai, žengtelt atbulam. Juodbėris ir šį sykį padarė, kaip buvo išmokytas, o Daubaras, tik truputį susverdėjęs, išsilaikė balne. Dumblius išsižiojo, pasiruošęs kvatotis, kai Daubaras ta pačia kaire koja spyrė jam į šoną. Sargybinis nusirito tarsi skudurinė lėlė. Slibinas, kuris irgi išsišiepęs stebėjo savo bendrą, pirmiausia nustebo, paskui susičiaupė ir tik tada griebėsi prie šono kabančio peilio. Tačiau peilio neprireikė. Daubaras jau spėjo nušokti nuo žirgo ir, vienu šuoliu atsidūręs prie ąžuolo, užlaužė sargybiniui ranką. Peilis nukrito į žolę, Slibinas išvertė akis kaip kukulius:

– Nelaužk... O, kad tave visos rupūžės ir gyvatės, tik nelaužk...

– O ko nelaužti? Ką sakei, nepraustaburni?

– Oi, nelaužk, atsiprašau... Garbusis riki, ai, nelaužk, atsiprašau...

Daubaras dar mažumėlę suktelėjo, kad Slibinui apraibtų akys, ir pastūmėjo jį tiesiai ant žiopčiojančio Dumbliaus. Tam buvo spirta į šoną taip, kad jis negreit atgaus kvapą.

Nekreipdamas dėmesio į tysančius ant žemės sargybinius, Daubaras paspyrė vartus ir įvedė į kiemą savo juodbėrį.

– Kas? Iš kur? Kaip?.. Kur mano vyrai? – iškart išgirdo griežtą balsą. Aukštas kumpoka nosim rikis stovėjo lauke prie durų. Už jo tarpdury šmėžavo dar du. – Kur mano vyrai, klausiu?!

– Jie ten... – mostelėjo Daubaras. – Bet menki tavo vyrai, riki. Be to, nemandagūs. Tokių Žemaitijoje net tvarte su kiaulėm nelaikom.

– Kokią teisę turi įsibrauti nekviestas? – kumpanosis vyras jau padėjo ranką ant kabančio prie diržo peilio.

– O kad tave! Vėl Ventės stipruolis! – sugriaudėjo pažįstamas balsas. Eibutas plačiu žingsniu išėjo į kiemą. Už jo, atsargiai dairydamasis ir žvangindamas pentinais, pasirodė senasis Kirkautas. – Ką tu čia išdarinėji?

– Ugi... Norėjau...

– Garbusis Kirkautai, štai rikis Daubaras iš Ventės pilies Žemaičiuose. Žvelgotės vaikaitis, Žybarto sūnus! Šit, kad tokių vyrų Mindaugo kariaunai galėtume pasiūlyti...

Kirkautas sumirksėjo, išėjęs iš prieblandos į dienos šviesą. Jis vėl buvo dabitiškai apsirengęs ir užsimetęs ant pečių jau

kitą žebenkščių kailiukais apsiuvinėtą skraistę, susegtą sidabrine delno dydžio sege.

– Sveikas, žemaiti, – tarė, lyg matydamas jį pirmą kartą. – Bet kodėl tu Nemūros vyrus taip?

– Taigi sakė, kad nemandagūs, – įsiterpė Eibutas. – Bet jei Nemūros vyrai tavo dvarą saugo, tai kurgi taviškiai? Kur tavo jotis, garbusis Kirkautai?

– Sakiau jau... Prisikariavau. Paleidau visus namo. Dabar pagyvent norėčiau savo malonumui.

– Nejaugi rengsim žygį be Kirkauto joties? Štai, ir Nemūra prisidėtų.

– Garbusis Eibutai, aš gi tau jau aiškinau. Kiek išgalim, remiam Vilikailą! – nekantriai įsiterpė Nemūra. Aštrūs jo veido bruožai buvo kaip plėšraus paukščio, piktai žibėjo ir akys. – Galų gale – jis Mindaugo vietininkas. Jei remiam Vilikailą, tai remiam ir Mindaugą. Į Vilikailą ir kreipkis.

– Et, kreipiausi! Jam tik plėšikai vaidenasi.

Nemūra tuo metu susirūpinęs žvelgė savo vyrų pusėn. Prie vartų, kuriuos Daubaras paliko atvirus, Dumblius padėjo atsistoti Slibinui. Tas vis dar laikė dešinę ranką prispaudęs prie krūtinės. Išgirdęs paskutinius žodžius, Nemūra atsisuko į Eibutą ir jo akys vėl nejaukiai žybtelėjo.

– Plėšikų, sakai? Negi tokių yra mūsų krašte?

– Panašu, kad yra. Kažkokie pirkliai pas Vilikailą buvo atėję, plėšikais skundėsi. Tai Vilikaila man ir sako, kad vyrų negalįs siųsti Mindaugui. Panašu, kad atsikalbinėja.

– Vilikaila – vyras rimtas. O ką jis žada daryti?

Eibutas truktelėjo pečiais.

– Eis tų plėšikų gaudyti. Sako, visą jotį pasiųs.

– Visą jotį? Betgi pilį reikia saugoti! Ne vėją laukuose vaikytis...

– Užtat man ir atrodo, kad jis atsikalbinėja.

– Negi, manot, pasiųs?

– Teks, ko gero, ir pasiųsti. Mindaugui jis pažadėjo tik dvidešimt raitelių, nes, sako, vyks tų plėšikų gaudyt. Tikėjomės gauti bent triskart tiek. Tai kaip, garbusis Kirkautai? Kadaise juk siųsdavai visą jotį!

– Siųsdavau. Ir pats jodavau. Ir ką gavau? Dvi pilis sudegino jotvingiai. Septyniskart buvau sužeistas. Šit kaip. Sakiau jau. Dabar ir man pagyventi reikia ir turiu tam vieną tokią gerą priežastį... – Kirkautas svajingai nusišypsojo ir atsisuko į Daubarą. – O patį, jaunasis riki, kviečiu į vidų, tik man reiktų žinoti, ko gi pas mane atjojai?

Klausta buvo tiesiai, ir Daubarui neliko nieko kito, kaip tiesiai ir atsakyti.

– Ugi... Atjojau pasimatyti su rikio Nemūros dukra Gilija, – tarė jis.

Kirkautas krūptelėjo, jo parausvėję skruostai staiga išblyško. Atsisuko Daubaro pusėn ir Nemūra. Gilijos tėvas prašneko pirmas.

– Neatmenu, jog būčiau teikęs tau teisę varginti mano dukrą, – tarė jis šaltai.

– Ugi... Aš... Mes... – bandė rasti tinkamą žodį Daubaras.

– Su Gilija... – beveik pašnabždom pakartojo senasis Kirkautas. Jis pasistiebė, kad atrodytų aukštesnis, net pentinai žvangtelėjo. – Štai tėvas tarė – tavo dėmesys nepageidaujamas! Nepageidaujamas bet kur ir bet kada. Tuo labiau mano žemėje. Prašom, ten vartai!

Daubaras jautė, kaip iš bejėgiškumo ir pykčio kaista veidas, tačiau padaryti negalėjo nieko. Čia ne Dumblius su Slibinu – kumščiais prieš seną žilagalvį rikį nepamojuosi... Dar tarsi norėjo ką sakyti, tačiau nerado žodžių ir apsisuko eiti. Sugriebė už pavadžio juodbėrį, įstatė koją į balnakilpę, užlipo ant žirgo. Sunkiai, tarsi būtų pasenęs dvidešimčia metų.

Pamatęs tolumoje pirmuosius Kauno namelius, Daubaras nulipo nuo juodbėrio ir atsisėdo ant žolės paupyje. Nuosėdos, kurias paliko susidūrimas su Nemūra ir Kirkautu, slėgė ne tik širdį, smelkėsi į visą kūną. Nejaugi veltui jota iš Ventės, nejaugi bergždžiai visą vasarą svajota?

Lėtai leidosi sutemos, baigėsi dar viena toli nuo namų tuščiai praleista diena, o Daubaras vis sėdėjo ant upės kranto, laukdamas nežinia ko, gal stebuklo?

– Ugi! – pagaliau, tarsi pabudęs, pats sau tarė galiūnas. Apsižvalgė, lyg pirmą kartą išvydęs tamsius skroblynus kitame upės krante, lėtai tekančius vandenis, ir nutarė pasinerti į juos, tarytum kartu su prakaitu ir dulkėmis galėtų nuplauti ir visas šios dienos nesėkmes. Nusimetė drabužius ir priėjo prie vandens. Vakarop virš tėkmės kylantis rūkas vis tirštėjo, po truputį užliedamas kitą upės krantą. Tvyrojo neįtikėtina tyla. Ją ne drumstė, o kaip tik lyg stiprino besitaisančių miegoti paukščių balsai. Daubarui pūkštelėjus į vandenį, garsas nuaidėjo rūkuose skendinčiu Nemunu.

Vanduo buvo žalsvai skaidrus ir daug šaltesnis, negu Daubaras tikėjosi. Jis pasinėrė giliai ir iškilo į vandens paviršių

tik tada, kai pristigo oro ir ėmė spengti ausyse. Išniręs pasidavė lėtai srovei. Iš pradžių kūnas degte degė, po to priprato prie vėsos ir malonu buvo plūduriuoti ant nugaros. Daubaras žvelgė į plaukiančius dangumi retus šėmus debesis, kuriuos dabar kirto tamsi vora. Tai žąsų virtinė traukė į tolimus kraštus, primindama, jog metas ir jam grįžti. Bet Daubaras tarsi nematė jų, vis mąstė apie savo nesėkmę, net negirdėdamas šaižaus praskrendančių paukščių klyksmo, tolydžio silpstančio, kol visai nutilo. Vėl tapo tylu. Ir tada vandens paviršiumi atslydo keistas dunkstelėjimas – tarsi irklas atsitrenktų į valties šoną.

Daubaras pakėlė galvą. Pasirodo, vanduo jį jau buvo nunešęs beveik iki miesto.

Rūkas tirštėjo. Ten, kur Nemunan įsiterpė karklais apaugęs pusiasalis, trys vyrai stūmė į vandenį valtį. Pro rūką matė, jog du iš jų apsirengę kažkokiais skarmalais, o trečiąjį jis ir per varstą būtų atpažinęs. Tai galėjo būti tiktai Nemūra. Visi trys sulipo į valtį ir nusiyrė prieš srovę. Netrukus jie ištirpo rūke.

Nuovargį nuplovė, tačiau pyktis vėl pakilo. Daubaras giliai įkvėpė oro ir stipriais mostais ėmė plaukti krantan, kur jo laukė prie žilvičio pririštas žirgas.

9. SUMAIŠTIS

Ankstų pirmosios mugės dienos rytą į Kauną Nemunu atplaukė skalvių medžiotojų luotas su žvėrienos ir kailių kroviniu geriausiam šio krašto kailiadirbiui Lopui. Medžiotojas Sukontas atplaukė į Kauną su dviem pagalbininkais nuo pat Šešupės krantų. Jie sumetė dalį krovinio iš luoto į karutį ir pro vartelius tvoroje visi trys įžengė į Lopo sodybą. Kai pridardėjo prie pašiūrės, juos pasitiko pats Lopas. Krovinys buvo atvežtas pačiu laiku, tačiau kailiadirbys, žinoma, džiaugsmo neparodė.

– Toks kalnas žvėrienos! – užvertė ryškiai mėlynas akutes, vogčiom metęs žvilgsnį į karutį. – Kur tiek dėsiu?

– Luote yra ir daugiau, – atsakė Sukontas. – Ką gi, jei pats neįperki, reikės plaukti į miestą ir patiems mugėje pardavinėti. Tik laiko gaila.

– Na, dar pažiūrėsim... Pažiūrėsim. Mėsą kaip nors iškišiu... Bet už kailius tokiu metų laiku daug duot negaliu.

– Žinom, Lopai, žinom... – nuramino kailiadirbį medžiotojas. – Ne lapių ir ne šeškų kailius atvežėm, o briedžio ir kelių stirnų.

Lopas buvo patenkintas. Šviežieną per mugę greitai išgraibstys miestelėnai, o ir rauginimo kubilai buvo pradėję tuštėti. Įkišęs du pirštus į burną, švilptelėjo savo vergams.

Kai tie paknopstom atbėgo, mostelėjo ranka, kad iškrautų karutį, o paskui ir luotą.

– Kadangi seni pažįstami, tai ką darysi... – postringavo kailiadirbys. – Kad ir nuostolis man bus, vis tiek imu.

Skalvius susodino troboje prie skobnio. Statinaitė midaus, kaip įprasta, jau stovėjo ant ožio. Sukontas, nelaukdamas kvietimo, nusisegė nuo diržo žalvariu apkaustytą ragą ir išmušė statinaitės volę. Matyt, jis buvo dažnas svečias šiuose namuose. Įsileido midaus, išgėrė, atsileido diržą ir atsilošė.

– Va, dabar tikrai žinau, kad jau atvykęs!

– Kada išplaukėt? – pasiteiravo Lopas.

– Kai reikalas spiria, nesidairai į saulę, – skalvis perbraukė delnais vėjo nugairintus skruostus. – Skubėjom, kad į mugės metą pataikytumėm. Užtat mums geresnę kainą duosi, tiesa? Bet turėjom ir netikėtumų. Va, žiūrėk... – ir kaukštelėjęs padėjo ant skobnio diržo sagtį.

Lopas permetė akimis sagtį. Nustebęs sumirksėjo ir paėmė storais, odos raugų nurudintais pirštais. Sagtis buvo neįprasta, nupinta iš sidabro vingriais raštais, juosiančiais žvėrelį su ilga plačia uodega. Pačiupinėjęs, patikrinęs darbą, grąžino medžiotojui. Sukontas pabarbeno sagtim į skobnį.

– Žinai, kieno šita?..

– Jei pats turi, tai gal tavo...

– Kalbėk rimtai. Ar pažįsti tą žvėriuką?

– Bebras. Tai išeitų, kad Vanpės.

– Pirklys čia? Pažįsti?

– Kurgi ne. Keturis sūnus turi.

– Tai va, Lopai. Keturis sūnus turėjo, o kiek dabar turi, tai nežinia... – Sukonto veidas apsiblausė. – Tai va, plaukiu

ir galvoju, patikės mumis ar ne. Skalviai mes. Ar paliudysi už mus?

– Paliudyt tai galiu. Bet kas nutiko?

Sukontas mostelėjo galva į atviras virtuvės duris, kur sukosi tarnai, ruošdami medžiotojams užkandą. – Nenoriu, kad liežuviai išnešiotų...

– Ar darbo neturit! – riktelėjo Lopas. – Padėkit vyrams žvėrieną pertempti!

Tarnai dingo, ir Lopas pasilenkė prie statinaitės. Jis buvo sunerimęs, įsipylė pilną kaušą ir gurkštelėjo.

– Sakyk!

– Baisus dalykas. Prie Dubysos žiočių valtį iš Visbiaus užklupo plėšikai. Keturi kūnai ten drybso. Nežinojau, kad valtis Vanpės. Bet apžiūrėjau, kas iš jos liko. Aišku, valtis iš Visbiaus.

– Kad jie kur prasmegtų! – sušniokštė Lopas. – Jau ir taip pirkliai baidosi to mūsų Nemuno. Jei šitaip bus toliau, nė vienas neatplauks! Mačiau vakar Vanpę. Vaikšto pajuodęs, klausiau, kas nutiko, bet taip nieko doro ir nepasakė.

Skalvis išgėrė midaus, iškratė iš rago ant aslos kelis lašus savo dievams.

– Esu žygiuose buvęs. Pats žinai. Bet kad šitaip... Keturi kūnai ten tyso. Galvažudžiai prakeikti! Į gabalus sukapot juos per mažai!..

– Keturi? Vanpės Alderas buvo su šešiais irkluotojais išplaukęs.

– Nežinau. Aš mačiau keturis lavonus.

– Keturis?

– Gal kitus srovė nunešė, jei vandeny buvo nukauti.

– O sagtis?

– Va, dėl šito ir sukau galvą. Sustabdė mus toks nadruvis prie Šešupės, dar prieš įplaukiant į Nemuną. Sustabdė ir davė štai šitą sagtį. Sakė, nuvežk į Kauną ir parodyk Lopui. Tas jau žinos kieno.

– Taip ir sakė, kad Lopui?

– Aha. Sakė, vis tiek jam kailius vežat.

– Nadruvis?

– Vardo nesakė ir kad nadruvis nesakė. Bet ietį su užbarzdom turėjo. Ir apsirengęs panašiai. Tai, sakė, nuvežk ir parodyk Lopui. Ir dar sakė, kad išpirką už tą bebrą reikia palikti ties Dubysos žiotimis. Pririšti prie rąsto, kur perkėla per Nemuną. Sakė, tik tada paleisią tą bebrą. Tada nesumečiau, ką visa tai reiškia, o tas nadruvis iš karto ir prapuolė. Tik kai priplaukėm Dubysą ir pamačiau tuos nelaiminguosius, tada ir toptelėjo. Persigandau. Pagalvojau: tėkšt tą sagtį į Nemuną, ir baigta!..

Lopas įdėmiai klausėsi. Dabar jo skaisčiai mėlynos akutės tankiai sumirksėjo:

– Bijok dievų, Sukontai! Kaip tai – tėkšt, ir baigta!..

– Pats suprask. Mes gi – skalviai. Ar patikės? O jei pagalvos, kad patys žudom ir patys išpirkos atvažiuojam? Ką? Tas Vilikaila nesiterlioja. Jei jis sužinotų...

Lopas palingavo galvą.

– Su Vilikaila geriau neprasidėti. Eisim tiesiai pas Vanpę. Jį pažįstu kaip tave. Už tave laiduosiu. O dabar pašnekėkim apie žvėrieną.

Sukontas atsiduso. Viena našta nuslinko nuo krūtinės, tačiau buvo aišku, jog dabar derėtis dėl kainos bus nelengva.

Antroji mugės diena jau buvo įsibėgėjusi. Žmonių srautas kunkuliavo be atvangos. Nuo upės dvelkiantis gaivus vandens kvapas maišėsi su arklių prakaito dvoku. Buvo ir kitų kvapų: gerai išdirbtos odos, čirškinamos ant žarijų mėsos, pilstomo midaus. Daubaras spoksojo į prekyvietės šurmulį. Turėjo viltį, kad į mugę ateis Gilija ir jis pagaliau sugebės su ja persimesti bent vienu žodžiu.

Kokios ten merginos, krūvon susispietusios, žemai pasilenkusios, žalvarines apyrankės žiūrinėja? Daubaras užėjo iš priekio, įsistebeilijo, tačiau nė viena nebuvo bent truputėlį panaši į Giliją. Jo žvilgsnį ypač traukė porelės, kai senesnis vyriškis eidavo su jauna mergina. Krūptelėjo, išvydęs skaisčiai geltoną skraistę, nusekė ją akimis, bet greitai įsitikino, kad skraiste apsigobusi ne Gilija. Beliko tik dirsčioti į blizgančius iš sotumo pirklių veidus, ant diržų parištus kapšus, nusvertus sidabrinių. Atrodė, kad pirkliai šventai įsitikinę, jog tie kapšai viską valdo ir tik jie daro stebuklus. Gal ir pirklių teisybė, bet dabar ne tai domino Daubarą.

Vis ieškodamas akimis grakščios Gilijos eigasties, jis pasuko į krantinės pusę. Šurmulys siekė net vandenį. Prekės buvo sukrautos ir valtyse. Čia ypač netrūko žuvų ir įvairios žvėrienos. Valčių buvo prisigrūdę tiek, kad kai kur jos lietėsi šonais, ir naujai atplaukusiai įsibrauti į jų tarpą buvo keblu. Vienas pavėlavęs atvykėlis, atrodo, kaip tik ir stengėsi rasti sau vietą. Valtininkai šūkavo, skambėjo juokas. Daubaras būtų nusisukęs ir nuėjęs, tačiau virš rūkytus žiobrius pardavinėjančių žvejų staiga švystelėjo vanagiškas Nemūros veidas. Atidžiau žvilgtelėjęs, greta jo valtyje pamatė dar du vyrus. Iš tolo jų veidus sunku buvo įžiūrėti.

– Žmonės, praleiskit! Turim svarbią naujieną! – šaukė Nemūra. – Skubu pranešti aukščiausiajam kunigaikščiui! Pavojus! Mozūrai žada pulti!

Minia nuščiuvo. Visi, kas arčiau, plūstelėjo prie krantinės. Akimirksniu žmonės užstojo išlipančius iš valties.

– Pabėgę belaisviai!

– Iš Mozūrijos pabėgę!

– Kokie iškankinti! Apdriskę!

– Į žmones nepanašūs!

Daubaras nematė belaisvių, tik girdėjo, kaip aikčiojo, jų gailėdamiesi, moteriški balsai.

– Leiskit! Praleiskit į pilį! – įsakmiai šaukė Nemūra.

Apsupusi atvykėlius, minia siūbtelėjo pilies link.

– Ar sakė, kad jau puola, jaunasis riki? – stvėrė Daubarą už skverno pirklys. Atsigręžęs jis atpažino tą patį juodbruvį, kuris užvakar krovė jaučiais atvežtas prekes.

– Sako, kad žada pulti, – truktelėjęs pečiais, paaiškino Daubaras. – Bent taip girdėjau.

– Kad jie kur prasmegtų! Nors kelias dienas pakentėtų nepuolę. Būčiau viską spėjęs parduoti! – aimanavo pirklys. – O, tiesa! Jaunasis rikis prižadėjo tada ateiti ir dar nesuspėjo!

– Nesuspėjau, – sutiko Daubaras. – Ir žinai, kažin ar besuspėsiu. Matai, kas darosi!

– Mozūrai puola! Mozūrai puola! – pasigirdo klyksmas.

Pro šalį bėgo sijonus pasikaišiusi raudonskruostė apkūni moteris.

Uždususi sustojo, vėduodama prijuoste vėsino sukaitusį veidą, bet vis tiek nepaliaudama kartojo:

– Mozūrai puola! Mozūrai!..

10. MOZŪRAI PUOLA!

Kai Uvis su Zerviu pasiekė Kauną, buvo jau įdienoję. Žirgus jie paliko Neries pakrantėje, o Vilkę pririšo trumpu saitu. Prieš braudamasis į spūstį, Uvis pritūpęs pakasė jai paausį ir pašnibždėjo, kad laikytųsi kuo ramiau. Dėl pačios Vilkės jis per daug nesijaudino, tačiau šunys ir arkliai, išsigandę jos kvapo, galėjo pridaryti nemalonumų.

Pirmiausia reikėjo apie aptiktus lavonus pranešti Kauno pilies valdovui, paaiškinant, ką sužinojo ir ką sumąstė sekdami plėšikų pėdomis, po to pasistengti kuo greičiau surasti Daubarą.

– Kad ir kas atsitiktų, ramiai, Vilkute, ramiai! – sušnibždėjo Vilkei į ausį Uvis ir, pažvelgęs jai į gudrias akis, nusprendė, kad Vilkė suprato. Zervis tuo metu jau spėjo šnektelėti su pirmais sutiktaisiais ir priėjęs timptelėjo Uvį už skverno.

– Klausyk, Kauną mozūrai puola! – tarė jis.

– Ką tu sakai!

– Kažkokie pabėgę belaisviai tai pranešė. Sako, ruošiasi pulti. Lyg ir kartu su nadruviais.

Uvis atsitiesė. Tolėliau nuo arkliams skirtos aikštės prasidėjo pats mugės šurmulys. Žmonės vaikščiojo, derėjosi, mosavo rankomis. Zerviui, atvykusiam iš tylios Ventės, atrodė,

jog čia baisi sumaištis. Uvį, kelerius metus išbuvusį Rygoje, nustebinti buvo sunkiau.

– Kas taip sakė?

– Va tas! – Zervis parodė drūtą vyrą, kuris veržė nešulinių arklių varžčius. – Sako, nežada laukti jokių mozūrų. Tie nelabieji gali pasirodyti kiekvieną akimirką. Ir ne tik jis taip galvoja.

Iš tiesų tolėliau, upės pakrantėje, kur stovėjo vežimai, girdėjosi barnis. Kelių vežimų susikabino ienos, o skubančių išvažiuoti žmonių balsai sklido po visą aikštę.

– Pasiuto! – sumurmėjo Uvis. – Erdvilas, plėšikai ir dabar mozūrai. Reikia kaipmat nusigauti į pilį!

Pilies pusėn yrėsi ir Daubaras. Kalbos tarp žmonių dabar sklido įvairiausios. Vieni tvirtino, kad mozūrai čia pat, kiti – kad Vilikaila žada pastoti jiems kelią, treti – kad atjoja Kauno gelbėti pats Mindaugas. Tačiau, nepaisydama visų kalbų, prekyba nesustojo. Ko gero, net pagyvėjo. Tie, kurie manė, kad verta kuo greičiau nusipirkti ir išvykti, pasidarė ne tokie išrankūs, o pirkliai panūdo kuo skubiau atsikratyti prekėmis.

Daubarui galvoje viskas susijaukė. Svarbiausias buvo klausimas, koks pavojus gali grėsti Gilijai. Jos tėvas Nemūra laksto su belaisviais, o iš to Kirkauto, to pasipūtusio gaidžio kokios nors paramos nelauk... Svarstydamas, kaip apsaugoti Giliją, jis brovėsi per minią pilies pusėn. Ten buvo galima tikėtis išgirsti patikimesnių žinių. Beveik pasiekęs priešpilį, siauroje gatvelėje tarp namų išvydo lyg ir pažįstamus veidus.

Uvis ir Zervis! Iš kur jie čia atsirado?! Pasiyrė į priekį minioje ir nedvejodamas stvėrė artimiausiam už peties.

Atsisuko – iš tiesų Uvis! O prie jo kojų, kaip ir galima buvo tikėtis, stovėjo Vilkė. Daubaras jos minioje net nepastebėjo. Uvis, neslėpdamas džiaugsmo, plačiai ištiesė rankas ir apkabino Daubarą.

– Griaumedi tu! Tik pagalvok, šitaip susitikti! – jis atsilapojo dulkiną apsiaustą. Veidas, nors jame ir matei nuovargį, švytėjo. – O maniau, kad visą Kauną apieškoti teks! Sveikas!

Daubaras žengtelėjo atgal, pasisuko į Zervį ir pasisveikino galvos linktelėjimu.

– Ugi sveiki.

– Neatidėliotini reikalai tavęs laukia, – skubėjo dėstyti Uvis. – Erdvilas rengia žygį, ir tėvas tave paskyrė joties vadu! Po pirmų šalnų. Užtat ir atvykome. Bet tai tik pradžia...

Uvis kuo glausčiau papasakojo, kas nutiko kelionėje. Savaime aišku, įsiterpdavo ir Zervis. Abu pertraukinėjo vienas kitą, tad Daubaras vos susigaudė, kurio klausytis.

– Ar toli, sakei?

– Pusė dienos kelio, prie Dubysos žiočių. Reikia pranešti Vilikailai. Tikiuosi, ir tu prisidėsi? – pabaigė Uvis. – Negalima leisti, kad mūsų krašte šitaip... Bet ir čia kažkokia velniava prasidėjo, ir Kaune!

Tokių netikėtų žinių užkluptas, Daubaras visai pasimetė.

– Tėvas paskyrė... – sumurmėjo jis. Pavasarį, kol nebuvo sutikęs Gilijos, tai būtų buvusi svaigi žinia. Tėvas paskyrė joties vadu! Tačiau dabar jam sunkiai sekėsi rikiuoti mintis. – Bet jei mozūrai puola, tai man reikia...

– Ar tikrai puola, ar kalbos?

– Ugi kas pasakys! Čia ne viskas aišku, tas tai tiesa. Bet jei puola, tai aš negaliu...

– Negali ko? Joti su mumis tų plėšikų sudoroti?

– Vilikaila apie plėšikus žino. O aš turiu svarbesnių reikalų! – ištarė Daubaras.

– O kas gali būti svarbiau? Gal tau kas galvą apsuko? – metė Uvis, negalėdamas suprasti brolio kalbos. – Tėvas liepia grįžti, žmones mūsų krašte kapoja, o tu – nieko?

Skardus Uvio balsas visai sugadino ir taip pabjurusią Daubaro nuotaiką.

– O ką jūs sau manot? – užsiplieskė jis. – Kad aš negaliu svarbių reikalų turėt?

Kaip jis gali kažkur išsidanginti, nežinodamas, kas bus su Gilija? Nežinia, ką sumanęs Kirkautas, o dabar dar ir tie besiartinantys mozūrai...

– Ko tyli? – Uvis įsižiūrėjo į Daubaro tarpuakyje susimetusią raukšlę. Vyresnysis brolis pažvelgė į besibūriuojančius prie pilies vartų žmones. Gūžtelėjo plačiais pečiais ir atsiduso.

– Ugi ką jums čia pasakoti... Patys viską geriau žinot.

– Mes nesakom, kad žinom. Bet kad tie plėšikai ne iš Nadruvijos, tai jau tikrai. Sakiau, kad Vilkė jų pėdom nusekė iki Šešupės.

– Nadruvija... Prasmekit su savo nadruviais! O ką, jei mozūrai iš tikrųjų puola?

– Didelis čia daiktas! Mindaugas pilį pasiėmė, Vilikailą pasodino, tai tegu ir gina. Ką tu čia pametei? Gal koks sijonas tave pririšęs laiko?

Tai buvo netinkami žodžiai, Uvis tuoj pat tai suprato. Daubaras kietai sukando žandikaulius, staigiai pasisuko ir

neatsigręždamas patraukė prie pilies vartų. Uvis jau norėjo Vytis įsižeidusį brolį, bet Vilkė kažko susijaudino ir suinkštė. Suskliautė ausis, o snukį ištiesė. Skaudžiai grybštelėjo Uviui už kojos. Uvis suprato, kad ji kažką užuodė. Kažkoks svarbus kvapas sudirgino jos uoslę. Vėl suurzgė, įtempė saitą.

– Reikia paklusti vedliui, – tarė Uvis. – Ji mus traukia prie upės. Gal ką sužinosim. O Daubaras neprapuls!

Uvis vos ne ristele bėgo Vilkei iš paskos. Prie Nemuno ir šiaip žmonių netrūkdavo, o dabar visas būrys buvo apstojęs tris vyrus, stumiančius valtį į vandenį. Du iš jų buvo apsitaisę vargingais drabužiais, vos ne skarmalais, o trečiasis, aukštas rikis piktu sakalo veidu, kažką garsiai aiškino apstojusiems žmonėms.

– Leiskit žmonėms išvykti. Jie iš pajūrio kilę, – girdėjosi aukštojo balsas. – Pranešė pačiam Vilikailai, ką žinojo. Ko dar norit?

– Ar tikrai mozūrai puola?

– Jie tik belaisviai, – toliau aiškino vyras kumpa sakalo nosimi. – Sako, kai rengėsi bėgti, mozūrai jau telkė kariuomenę ir laivus. Ką daugiau jie gali pasakyti...

Žmonės šurmuliavo. Kažkas klausė, ar toli mozūrai, ką žada daryti Vilikaila, kiti apsisukę jau ėjo greitu žingsniu atgal. Uvis laikė už saito Vilkę, kuri, įsitempusi kaip styga, įnirtingai brovėsi į priekį.

– Kas tau? – klausė Uvis, tačiau klusniai sekė paskui ją. Prasibrovusi pro žmones prie upės, Vilkė suglaudė ausis ir grėsmingai suurzgė.

Vienas iš buvusių belaisvių jau sėdėjo valtyje, o kitas stūmė ją į vandenį.

– Žiūrėk, – metė pirmas, – koks piktas šuo!

– Ne šuo ten, kvaiša. Atsargiai!

Kilstelėjo galvą, vėl pasilenkė, stumdamas valtį, tačiau tą akimirką Vilkė ištraukė iš Uvio rankos saitą ir puolė jį.

– Oi, kad tu sudegtum! Gelbėkit! Nemūra! – belaisvis prisiplojo nugara prie įstumtos į upę valties, o rankom užsidengė galvą. Vanduo jį ir išgelbėjo. Vilkei nebuvo kaip atsispirti, tad ji tik grybštelėjo iltimis jam už rankovės.

Nemūra pavadintas rikis, pagriebęs iš valties irklą, atstūmė juo Vilkę. Ta jau laikė dantyse išplėštą rankovės skiautę ir piktai urgzdama mostagavo ja. Tik dabar Uvis sugebėjo pagriebti ją už saito.

– Ranką sudraskė! – klykė užpultasis, sveikąja užsiėmęs žaizdą. Vilkė dar spyriojosi, bet, matyt, nusprendė, kad svarbiausią darbą jau atliko. Uvis pritūpęs glostė jai pakaklėje tvinksinčią duobutę.

– Užčiaupk jai nasrus! – suriko belaisvius globojęs rikis.

– Ar tik nepasiutus? – vos neverkė sužeistasis.

– Ne! – papurtė galvą Uvis, nepatikliai žvelgdamas į apdraskytą belaisvį. – Ji kažką užuodė.

– Užuodė!.. Nekaltus žmones puola! Ir dar tokius, kurie mums gyvybę nori išgelbėti! – įtūžęs šaukė rikis kumpa sakalo nosimi. Vilkės užpultas vyras jau buvo įsiropštęs per paskuigalį į valtį, rikis pastūmėjo ją koja. Valtį pagavo srovė. Belaisviai tolo.

– Ar matei? – gūžčiojo pečiais susirinkusieji prie kranto, klausdami vienas kito: – Ar matei?

– Ko nevaldai savo žvėries? – paklausė prie jų priėjęs rikis piktu sakalo veidu.

– Nebijok, daugiau nieko nepuls, – patikino Uvis ir atsargiai paglostė Vilkei pakaklę. Ji kimiai suurzgė, ir rikis atsitraukė atatupstas. – Gana, nusiramink! – užvyniojęs ant rankos saitą, tarė Uvis. – Nebijok, riki. Mano Vilkė puola tik tada, kai... užuodžia negerą kvapą. Toks jos būdas!

Pirklys Vanpė antrą kartą išėjo iš pilies pajuodęs kaip žemė. Šį kartą atvyko pas Vilikailą ne tiek prašydamas pagalbos, kiek siūlydamas, ką reikėtų daryti. Pagrobėjai ką tik buvo perdavę vietą, kur palikti išpirką. Reikėjo tam tikro skaičiaus vyrų, kad apsuptų Nemuno ir Dubysos santaką ir juos susemtų. Atrodė, jog viskas jau buvo sutarta, tačiau Vilikaila sulaužė žodį. „Pasikeitė padėtis. Mozūrai gali užpulti, ir man svarbiausia – pilis, – dėstė jis. – Kas iš to, jei plėšikus pagausim, o grįžę rasim mozūrų supleškintą pilį?“ Nesutiko net tada, kai Vanpė prašė tik dešimties vyrų. Dešimties, anot Vilikailos, nepakaks, o daugiau tikrai skirti negalįs, nes ir taip vyrų reikia siųsti Mindaugui. „Kai tik pavojus praeis, kai tik grįš vyrai iš Tverės, tada kaipmat susemsiu tuos plėšikus ir pakarsiu turgaus aikštėje!“ – dėstė jis, tačiau Vanpė jau nesiklausė.

– Baigta! Negali pasitikėti pagonimis nė per nago juodymą... – prakošė pro sukąstus dantis laukusiems prie pilies vartų sūnums. – Neduoda vyrų. Nei dešimties, nei penkių, nei vieno! Kad jie prasmegtų...

– Tai kirskim mes tada! – užsiplieskė Jorgas.

– Tėve, tie skalviai, kurie atnešė sagtį... – įsiterpė Vichemanas. – Juos galėtumėm pasisamdyti.

Vanpė sugriežė dantimis. Jis buvo pirklys, ne karys, ir, nors jaunystėje kariauti teko, vylėsi, kad bent sūnūs galės to baisaus užsiėmimo išvengti. Prisidėti prie Vilikailos pasiųsto būrio buvo vienas dalykas, o pačiam suburti vyrus – visai kitas. Apimtas niūrių minčių, jis pažvelgė Nemuno pusėn. Iš pilies vartų išėjus, visas krantas buvo prieš akis. Tuo metu Neries srovė pagavo valtį su dviem skarmalais apsirengusiais vyrais. Didelė minia stovėjo prie kranto, tarsi ką tik būtų juos išlydėjusi.

– Kas ten? – paklausė jis nuo krantinės grįžtantį vyrą.

– Ten tie, kur iš mozūrų pabėgo... – metė tas. – Sako, puls mozūrai. Aš pats tai nežadu jų laukti.

– Tie!.. – Vanpė, kiek jam leido senyvas amžius, tekinas pasileido prie krantinės. Sūnūs nustebę jį nusivijo.

– Palaukit! Ei, palaukit! – šaukė Vanpė ir mojavo rankom. Vienas iš valtyje sėdinčiųjų pakėlė galvą ir dar sparčiau ėmė kabinti vandenį irklais. – Palaukit! – šaukė Vanpė.

– Be reikalo šūkaujat, pirkly Vanpe, – įsiterpė augalotas vyras. – Jie negirdi. O jei ir girdėtų, nesustotų. Namo plaukia. Ko jums iš jų reikia?..

– Aš... Patikrinti reikia! Jei jie meluoja... – Vanpė apsižvalgė, tarsi dar nesuvoktų, kur esąs. – Žmonės, mano sūnus pagrobtas! Irkluotojai nužudyti... Žmonės, šitaip negalima! Negalima!

Visi sužiuro nustebę, o sūnūs, pagaliau pasiviję tėvą, tvirtai paėmė už alkūnių.

– Tėve, nereikia... Niekas čia mums nepadės...

– Ko jis ten šūkauja? – suriko moteris su pilna pintine kiaušinių. – Mozūrai puola! Geriau bėgtum į mišką!

– Teisingai, – pritarė kiti. – Į pilį nė pusė miesto nesutilps. Reikia bėgti!

– Einam, tėve, – šnekino Vanpę Jogenvudas, o Vanpė, tarsi būtų pabudęs, pasitrynė akis. Jis jau apsisuko eiti, kai nuo upės kranto prie jo pribėgo jaunutis kilmingųjų luomui priklausantis vaikinas.

– Jūs kažką sakėt apie nužudytus vyrus?.. – paklausė.

Vanpė sustingo.

– Mano irkluotojus. Bet iš kur žinot, kad nužudytus?

– Mes aptikome apiplėštą valtį prie Nemuno. Juk apie tai kalbate, ar ne? Netoli Dubysos žiočių.

– Aptikot... Ką reiškia – aptikot? – Vanpės balsas suvirpėjo. Jis priėjo artyn ir griebė Uviui už rankoves. – Kur? Sakyk, kur? Ir ar buvo ten... jaunuolis?

Uvis papurtė galvą.

– Jauno ten nebuvo. Keturi lavonai, bet visi pagyvenę vyrai. O kur? Sakiau gi – prie Dubysos žiočių.

– Nebuvo!.. Dievui garbė!.. Dievui garbė! Kada matėt?

– Užvakar. O užpuolė juos gal tą patį užvakarykštį rytą. Apdegusi valtis dar smilko. Baisus darbas! Bandėme sekti pėdomis, užtat sugaišom.

Senis Vanpė gniaužė rankoje apsiausto skverną, stengdamasis suvaldyti jaudulį. Jis atsisuko į sūnus ir mostelėjo Uvio pusėn, tarsi sakydamas: „Štai, matote, yra žmonių ir šitame krašte!“

– O iš kur mums žinoti, kas pats toks? – dėbtelėjęs iš padilbų, paklausė Vichemanas.

– Jis pagonis. Matai, kad pagonis, – pridūrė Jogenvudas. – Gal ir pats ranką pridėjo.

– Žiūrėk, vilką turi! – sušuko Jorgas. – Toks gali bet ką padaryti!

Vanpė dvejojo. Paprastai būdavo įtaresnis ir atsargesnis nei sūnūs, bet, pasirodo, netekties skausmas tą atsargumą buvo prislopinęs.

– Teisingai, pagonis... – tarė jis tarsi sau, tarsi Uviui. – O iš kur mums žinoti, jaunasis riki, kad tiesą sakai?

– Mano žodis. To užtenka.

– Sūnus Alderas tikėjo pagonių žodžiu. Ir tie keturi, kurių lavonus sakei matęs. Ir ką tai jiems pelnė?

– Jis pats, ko gero, padėjo nukirsdinti! – Jogenvudas, nors panašaus amžiaus, buvo žemesnis už Uvį. Jis buvo įniršęs, ko gero, labiausiai už visus. – Netikėk juo, tėve!

– Mano žodis. Žemaičio žodis! – pakėlė balsą Uvis. Jis pats buvo pervargęs, todėl greit supyko. – To visiems pakanka! Aš – Žybarto sūnus!

– Palik tuos prekijus! – dar labiau už draugą užsiplieskė Zervis. – Mes jiems padėti norim, o jiems tik jų kapšai rūpi!

Vanpė kilstelėjo rankas:

– Gal ir teisybę sakai, jaunuoli... Bet tokie laikai dabar... Ir mano sūnus Alderas...

– Eikit po velnių! – įsiutęs šaukė Zervis. – Mus melagiais drįsta vadinti! Tegul prasmenga!

Zervio žodžiai Vanpę nuramino. Jei tie pagonys rodo savo jausmus, tai jo pareiga – valdytis. Jis giliai atsiduso.

– Atsiprašau, vyrai, – tarė. – Pranešei, ir ačiū už tai. Tai kiek, sakai, reikia už išpirką?

– Kokią dar išpirką? Tegu prasmenga jis su visom išpirkom! Einam, Uvi. Reikia Daubarą susirasti.

– Nežinau, jau nieko nežinau... – sumurmėjo Vanpė, atsisukęs į sūnus. – Nežinau, kuo ir tikėti. Keliaujam!

– Reikėjo ant jų Vilkę užsiundyti! – nenurimo Zervis. – Bet ko ji ant to apdriskusio mozūro šoko?..

– Ne mozūras ten. Sakėsi, iš Mozūrijos pabėgęs... – Uvis pakėlė galvą, bandydamas pamatyti nutolusią Nemunu valtį. – Bet teisybę sako tas senis. Ir aš nežinau, kuo gali tikėti prie šitos didelės upės.

11. DIDŽIŪNO KIRKAUTO MEILĖ

Didžiūnas Kirkautas troško pagyventi savo malonumui. Tą dieną pagaliau pasitaikė ir proga. O suteikė ją pats nelemtas Nemūra, kuris šiaip, atrodė, vanago akim sekė kiekvieną Gilijos žingsnelį ir derėjosi dėl dukros kaip užkietėjęs Visbiaus pirklys.

– Minėjai, žente, kad pamedžiot neblogas laikas, – tarė jis lyg tarp kitko, kai Eibutas su įžūliu žemaičių milžinu pagaliau išsidangino. – Gal iš tikrųjų...

Žentu Nemūra buvo pavadinęs jį anksčiau tik vieną kartą. Kai Kirkautas leido jam pasinaudoti savo pilaite Dubysos pelkynuose.

– Geras metas. Ruošiausi prie Nemuno slenksčių, kur turiu žemių. Kurapkos dabar įmitusios.

– Išties vasara baigiasi. Tai gal pavėžėk Giliją. Mes čia dėl karių Mindaugui ginčijamės, visokie perėjūnai pradėjo skverbtis, o jai nuobodu. Manau, atleisi, kad su jumis nevyksiu, mat vieną svarbų reikalą prisiminiau. Iki rytojaus, kol grįšit, turėčiau ir sutvarkyti.

Jei Nemūra ir atrodė pasimetęs, tai Kirkautas to nepastebėjo. Per daug jį sujaudino staiga atsivėrusi laimė visą dieną praleisti su Gilija. Be to, tokiai progai jis buvo neblogai

pasiruošęs: su medžiotojais pas Lopą susitarta, valtis su irkluotojais jau laukia. Taigi ilgai netrukus prieš Nemuno srovę, irkluojama dviejų porų irklininkų, jau slinko didelė valtis. Nuo kranto matėsi, kad pačiame priekyje, patogiai įsitaisę, sėdi dviese: orus, dabitiškai apsirengęs didžiūnas Kirkautas ir atsirėmusi į valties kraštą gražioji Gilija.

Gilija žiūrėjo į krantą, stebėdama tolstančius Kaūno namelius. Vandeniu atplaukė įsismarkavusios mugės šurmulys, ir ją apėmė apmaudas, kad plaukia tolyn nuo viso to sujudimo. O Kirkauto visai netraukė nei mugės dūzgesys, nei išsiskiriantys iš bendro triukšmo įkaušę balsai – jį viliojo netikėtas malonus gyvenimo vingis. Irkluotojai, vienodai pasilenkdami, varė valtį prieš srovę. Tesimatė jų plačios, prakaitu sudrėkusios nugaros. Gera jausti tau pavaldžią irklų jėgą, nešančią tolyn su tokia nuostabia mergina!

– Tau ten patiks... – prabilo staiga užkimusiu balsu. Gilija šyptelėjo, nenuleisdama akių nuo tolstančio miesto. Viena koja ji buvo atsirėmusi į valties dugne padėtą kailinį maišą. Sijonas nuslinko, apnuogindamas kulkšnį ir dailią kurpaitę.

– Ten Nemunas tarsi verda! Ir krantai tarsi sodas... – nenuleisdamas akių nuo kurpaitės dėstė Kirkautas. – O žemės – mano. Medžiodavau tenai, kai dar Kauną valdė Sirputas ir nepriklausė nuo Mindaugo... Tiesa, tu tada dar buvai visai mažytė, – lyg atsiprašydamas pažvelgė į ją.

Gilija nuleido akis. Pamačiusi apnuogintą kulkšnį, neskubėdama užklostė sijonu. Kirkautas nuraudo tarsi jaunas vaikinas.

Jie išlipo dar nepriplaukę Nemuno slenksčių, saugodami valtį nuo akmenų, sutrupinusių į šipulius ne vieną laivą.

Tiktai pavasarį ir vėlyvą rudenį, kai Nemunas patvindavo, per rėvas prasibraudavo drąsiausi pirkliai.

Medžiotojai jau laukė, ir jie užkopė į aukštą šlaitą. Gilija čia buvo pirmą kartą – gamtos grožis ją tiesiog užbūrė. Nemunas spraudėsi tarp aukštų pušynais žaliuojančių skardžių. Nuo tų aukštumų daugelis keleivių gėrėjosi Nemunu, staigiai lėtėjančiu ir virstančiu plačia galinga upe. Vanduo jau buvo nusekęs, nes vasara pasitaikė sausa, ir seklumoje, Devyniomis salomis vadinamoje, iš vandens kyšojo didžiuliai grėsmingi akmenys. Nemunui nusekus, tik nepaprastas užsidegimas ir pasitikėjimas savimi skatindavo užsispyrėlius plaukti per Juodžio ar Velnio pirtimi pavadintus slenksčius. Atsargesni juos aplenkdavo. Tačiau ne taip paprasta buvo smėlėta pakrante pervilkti pilnas krovinių valtis. Gilija dar nebuvo mačiusi tokio vandens šėlsmo.

Medžiotojai jau buvo surėmę jai iš karčių palapinę, apdengtą briedžių kailiais, kad po varginančios kelionės mergina galėtų ramiai išsimiegoti. Tačiau vakarą prasėdėjo kartu su jais, klausydama vyriškų šnekų prie rusenančio laužo. Tai buvo tarsi šventė, skirta jai vienai. Ypač įsiminė padavimą apie Botago slenkstį.

Botago slenkstis kunkuliavęs kaip verdančio vandens katilas. Vanduo tiškęs iš dugno ir atsimušdavęs į uolas tarsi griaustinis. Šniokšdamas jis daužęs uolas, tačiau neįstengęs jų sutrupinti. Ir kaip įstengs, jei tai visai ne uola, o akmeniu virtusi mergelė, kuri praverkė akis, laukdama sugrįžtančio savo bernelio, išjojusio į mozūrų kraštą.

– Kas buvo atvykęs šį rytą? – staiga paklausė Gilija Kirkauto.

– Nesvarbu, kas buvo atvykęs. Jo jau nėra. Neprašytas svečias.

– O kaip jis atrodė, tas neprašytas svečias? Man jo balsas pasirodė pažįstamas.

– Toks įžūlus perėjūnas! Tavo tėvo vyrai bandė neįleisti, tai jis juos išguldė. Turbūt norėjo pasinaudoti mano svetingumu, mano dosnumu... Didelis kaip lokys.

– Rikis dosnus, tai tiesa... – sumurmėjo Gilija, ir Kirkautas vėl nukaito, nes visas dovanas Gilija priimdavo atsainiai, tarsi jų nepastebėdama.

Kirkautas stengėsi kiek įmanydamas, tačiau buvo vyresnis už jos tėvą, todėl Gilija, net žiūrėdama jo pusėn, sugebėdavo žvelgti pro šalį. Dosnumas buvo vienintelis būdas mergaitei įtikti, nors negalėtum tvirtinti, kad jis būtų paveikęs Giliją. Vienintelė paguoda, kad su Nemūra rado tinkamą šneką. Apipylė tėvą gausiomis dovanomis, kad tik gautų progą pabūti arčiau jo dukros. Vos pirmą kartą pamatęs Giliją, Kirkautas pamiršo ir mirusią žmoną, ir sūnus. Nesvarbu, kad mergina jaunutė, tinkanti jam vos ne į vaikaites. Didžiūnas tarsi apako. Viskas, išskyrus Giliją, pasidarė nesvarbu. Toks karštas jį buvo apėmęs jausmas. To visa apimančio troškimo jis ne tik nesugebėjo, bet ir nenorėjo slėpti.

– Visa tai gali būti tavo... – tyliai tarė Kirkautas.

– Mano Nemunas? – paklausė ji ir tarsi nusijuokė.

Skardžio apačioje daužėsi ir putojo tarp akmenų vanduo. Vakaro prieblandoje virš rėvų kilo baltas rūkas.

– Bet žemė čia mano, – rimtai tęsė Kirkautas. – Turiu ir kitų vietų, kur dar gražiau.

– Ar ten prie Dubysos, kur tėvas norėjo?

Kirkautas kilstelėjo žilus antakius. Keista, kad Nemūra užsigeidė būtent Dubysos pelkėse statytos pilaitės ir už ją buvo pasiryžęs atiduoti Gilijos ranką. Tačiau Gilijai apie tai žinoti dar anksti.

– Gražių vietų netrūksta ir prie Dubysos, – sutiko jis. – Bet ta pilaitė pelkėse statyta.

– O kodėl pelkėse?

– Ne aš stačiau. Mano senelis. Pasislėpt ir apsigint ji statyta. O mes pasistatysim rūmus čia. Ant šito skardžio. Kaip tau patiks?..

Kilo jaunas mėnulis, ir Gilija nuščiuvusi žvelgė į jo platėjantį pjautuvą.

– Laikas miegoti, – tarė ji ir pakilo.

Besivartydama ant minkštų kailių, kuriais buvo išklota palapinė, ir negalėdama užmigti, Gilija prisiminė tą pavasario dieną, kai, žydint ievoms, ji sėdėjo po lazdynu ant ežerokšnio kranto su galiūnu iš Žemaitijos ir žadėjo jam ateiti pjūmonies mėnesį, patekėjus jaunam mėnuliui. Kas žino, gal tas galiūnas ir buvo atjojęs iš savo Ventės, kaip buvo žadėjęs. Tokie tvirti vyrai paprastai laikosi žodžio. Užvakar net norėjo nubėgti prie ežerokšnio ir žvilgtelėti iš už krūmų, ar atjojo tas Daubaras, bet tėvas neleido. Jau ketvirtas mėnuo tėvas atkakliai ir nuosekliai tarsi rišo ją nematomais saitais su šituo seniu, kuris kas dieną keitė apdarus, žadėjo jai aukso kalnus ir net kurapkų medžioklę. Ne, kai jie rytoj grįš į Kauną, Gilija būtinai nepastebėta išsprūs iš Kirkauto dvaro ir nubėgs prie ežerokšnio!

Su ta mintimi Gilija ir užmigo.

Kai Kirkautas grįžo į savo dvarą, gandas apie mozūrų antpuolį jau buvo išpūstas taip, kad jo virėja ir ūkvedys, vos peržengus slenkstį, vienu balsu sušuko, jog ne tik mozūrų, bet ir jotvingių tūkstantinės kariuomenės traukia į Kauną. Laivais ir sausuma jos slinko miesto link ir visi, kas nesitikėjo patekti už saugių pilies sienų, jau krovėsi mantą.

Ši žinia pribloškė Kirkautą.

Iš pradžių jis supyko ant savęs: kam susigundė statyti rūmus tokioje į akį krintančioje vietoje. Savaime suprantama, jį patį su tarnais priglaus pilyje. O pilies mozūrai paimti neįstengs. Net jei ir stengtųsi, tai užtruktų, ir jei ne Mindaugas, tai aplinkinių žemių valdovai suspės surinkti pagalbą. Patirties karo reikaluose Kirkautas turėjo nemažai, tad suprato, kad tokiu metų laiku puolama tik dėl grobio. Jei užpulsi su didesne kariauna, gynėjai subėgs į pilis, ir kraštą galėsi niokoti beveik netrukdomas. Žiemkenčiai nupjauti, taigi prisiplėš, kiek pavelka, ir sudegins, kas liks. Beveik neįtikėtina, kad jo rūmai išliktų.

Gaila buvo rūmų... Tačiau, dar nespėjus jų apgailėti, į galvą šovė antra mintis. Ne tik šovė į galvą, bet ir užliejo šilta banga krūtinę. Šis puolimas buvo ne tik nelaimė, bet ir dievo suteikta proga! Nes nuo puolimo reikėjo ne tik gelbėtis, bet ir gelbėti!

Reikėjo gelbėti jaunąją Giliją, ir kuo skubiausiai!

Nemūra dar nebuvo grįžęs, o, anot virėjos, mozūrai jau artėjo prie Kauno priemiesčių. Vadinasi, neliko laiko ieškoti Nemūros. Taigi ši nelaimė siūlė jam svaiginančią galimybę. Paties likimo atneštą progą: Gilija dabar nuo jo nepabėgs. Jis

liepė brangesnius daiktus sukrauti ant nešulinių arklių, įsakė surinkti geriausius skalikus ir netrukus jau buvo pasiruošęs iškeliauti į pilį Dubysos pelkėse. Skubėjo, nes, žinodamas, kad kariuomenė taip greitai nejuda, ne tiek bijojo, jog užklups mozūrai, kiek nenorėjo, kad suspėtų grįžti tą svarbų reikalą sutvarkęs Nemūra. Tas, ko gero, pasiūlys prieglobsčio ieškoti pilyje.

Tiesa, Gilija iš pradžių nustebo ir net ėmė prieštarauti, tačiau sutiko, kai virėja aiškiai nupasakojo, ką padarytų mozūrų kariai, jei ją užkluptų.

– Negali būti... Negali būti! – apstulbo Nemūra, radęs tuščią dvarą. – Susikrovė mantą ir išvyko? Su mano dukra?

Senoji virėja patvirtino, kad būtent taip. Pavojus čia pat, reikia gelbėtis, kas kaip išmano. Ji pati bėgtų, tačiau amžius ne tas, dievai ją užstos.

– Tai sakai, pametė galvą ir movė pas Vilikailą!

– Ne, – papurtė žilą galvą virėja. – Garbusis Kirkautas pasakė, kad Kauno pilyje ir taip tiršta, Gilijai ten ne vieta. Sako, jis turįs saugesnį prieglobstį. Ten ir išvyko.

– Saugesnį? – nesusigaudė Nemūra. – Kokį saugesnį?..

– Pilis prie Dubysos, – pašnibždom tarė virėja. – Man liepė niekam nesakyti. Bet kaip nepasakysi tėvui!

Nemūra sumirksėjo. Atrodė, kad jis prarado žadą.

– Tegu rikis taip nesisieloja, – vis dar pašnibždom ramino jį virėja. – Suspės į tą pilį ir nieko jiems neatsitiks. Su turtu, medžiotojais ir skalikais išvyko.

– Tas prakeiktas galvijas! – sušvokštė Nemūra. Jis kone žiopčiojo, gaudydamas orą. – Tas neraliuotas...

– Jis garbingas didžiūnas! – atkirto virėja. Tiesą sakant, Nemūros ji niekada nemėgo, manydama, kad šis nepakankamai kilmingos giminės. – O Gilija gerose rankose.

– Jis garbingas mulkis! Štai kas... Jis galvą praradęs pusprotis! – Nemūra pagaliau susitvardė. – Ką gi, nieko nepadarysi. Žinoma, ir geriausius žirgus pasiėmė.

– Taigi. Ne tik geriausius. Visus pasiėmė. Negi mozūrams paliks?

Ir tada virėja įsitikino, jog Nemūra išties nepakankamai kilmingos giminės. Kaip kitaip paaiškinsi, kad tai išgirdęs, jis sukikeno, tvojo sau per kaktą plaštaka ir keistai nusikvatojo. Po to jis ir su juo atjoję ožkenomis apsitaisę tarnai nedelsdami šoko ant žirgų.

Viena kitą lenkdamos Nemunu skubėjo valtys, prikrautos paskubomis sumestos mantos. Atsargūs kauniečiai ir visi, kas turėjo ką prarasti, traukėsi nuo gresiančio pavojaus. Kirkautas jojo pakrante dešimties arklių vilkstinės priekyje. Šalia jo ant romios šėmos kumelės sėdėjo Gilija, iš paskos du arklininkai su nešuliniais arkliais, o paskutiniai – medžiotojai su pririštais ant pasaitėlių amsinčiais skalikais. Prieš Nevėžio žiotis jie nuo Nemuno pakrantės patraukė siauresniu taku į šiaurę.

– Ar toli ta pilis? – sunerimo Gilija. Ji užaugo prie Nemuno ir, kol matė plačią upę, nejautė, kad palieka gimtinę.

Pasukus šiaurėn, takas vingiavo tarp kalvų ir, prajojusi pirmąją, net pasistiebusi balne ji nebegalėjo matyti Nemuno krantų.

– Dar geras galas kelio. Persikelsim brasta per Nevėžį už kelių varstų, o tada suksim į vakarus, – aiškino Kirkautas.

– O tėvas žino kelią? – tėvo Gilija nebuvo pasiilgusi, tačiau dabar, tolstant nuo namų, jai darėsi nejauku. Ar gali žinoti, kas šaus į galvą tam keistam seniui?

– Žino, žino... Ten jau rasim keletą jo vyrų! – Kirkautas kinkavo balne, vis dirsčiodamas į šalia jojančią Giliją. Diena pasitaikė karšta, Gilijos lūpos degė raudoniu. Balta megzta kelioninė kepuraitė taip jai tiko, kad Kirkautas negalėjo atplėšti akių ir nusigręžti. O kodėl jis turėtų nusigręžti?

Dar pusdienis, ir Gilija atjos į jo senelio pastatytą, pelkėse nuo viso pasaulio paslėptą pilaitę. Užsivers aukšti vartai ir ji pagaliau priklausys tik jam, rikiui Kirkautui. Išvykti iš ten Gilija galės jau tik kaip jo žmona.

12. KUR ATVEDĖ VILKĖ

– Tėvas taip sakė! – tvirtai tarė Uvis, žvelgdamas broliui į akis. Tas lyg ir atlaikė žvilgsnį, tačiau akis nuleido pirmas.

– Ugi negaliu... – sumurmėjo jis. – Supranti, negaliu palikti!

– Nesuprantu.

Ir tai buvo teisybė. Nors Uvis ir stengėsi, tačiau brolio suprasti nepajėgė. Gal pirmą kartą gyvenime tarp jų atsivėrė šitoks nesupratimo plyšys. Daubaras ne tik prieštaravo tėvo žodžiui. Tai dar būtų galima suprasti, tačiau kad jis atsisakytų tapti joties vadu ir nenorėtų prisidėti prie paties Erdvilo rengiamo žygio... Tai netilpo Uviui galvoje. Baugu buvo apie tai net pagalvoti. Nes jei atsisako Daubaras...

– Tu vesk jotį, Uvi, – pasiūlė Daubaras. – Man reikia būti čia. Atjoja mozūrai. Ir kol ji pavojuje...

– Galvok, ką sakai, Daubarai! Net jei ir norėčiau, aš per jaunas. Suaugusiems vyrams vadovauti reikia, negi nesupranti!

Daubaras palingavo galvą. Uviui tik šį rudenį sukaks aštuoniolika, o tikras vyro amžius Žemaitijoje buvo dvidešimt dveji. Tiek šį pavasarį sukako Daubarui.

– O dėl mozūrų... Jei tikrai puola, tai ko Mindaugas susiruošė į Tverę? Jis užėmė šitą pilį ir visą kraštą. Jei čia jo valdos dabar, tai ar ne jam saugoti? Kada Mindaugas žemaičiams padėjo? Kada?

– Aš ne dėl Mindaugo. Visai ne.

– O dėl Vilikailos – tuo labiau. Mindaugas jį čia pasodino, bet dabar bala žino, kur jis suka. Pats girdėjai, ką apie plėšikus sakė...

Daubaras girdėjo. Vilikailą jie sutiko pilies kieme betikrinantį sutvirtinimus, laiko rimtam pokalbiui trūko. Uvis skubėdamas išdėstė, ką patyrė ir sumąstė, o Vilikaila nekantraudamas klausėsi. „Kas žino, gal ten vis tiek buvo nadruviai... – pertraukė jis Uvį, dar šiam nepabaigus. – Tie pirkliai man graudžiom ašarom apie plėšikus vaitoja, bet kai reikia duoklę kariuomenei mokėti, kur jie? O dabar patys matot – mozūrai! Negaliu vyrų išleisti nė vienai dienai..."

– Vilikaila tepasikaria! – pridėjo Daubaras. – Ir visą Kauną su visais pirkliais mozūrai teišsiveža. Ne tai man rūpi.

– Tai vis ta... – Uvis norėjo pridurti „tas sijonas" ar dar ką nors, tačiau laiku prikando liežuvį. – O ką man sakyti tėvui? Mums laikas joti, Daubarai.

– Sakyk... Sakyk, kad nelauktų. Parjosiu, niekur nedingsiu, bet pirma ji turi būti saugi. Čia vienas toks senas didžiūnas ją įsižiūrėjęs. Kažkur veža, bet negi apsaugos. Ką tik buvau sutikęs Eibutą iš Trakų, sakė, kad matė juos, persikeliančius per Nerį. Negaliu jos palikti, turiu vytis vilkstinę!

– Negali... – Uvis atsiduso. Jo brolis dar niekad gyvenime nėra tiek daug kalbėjęs. – Tai koks jos vardas?

– Gilija... – sumurmėjo Daubaras. Uviui dar neteko girdėti, kad tas didžiulis jo brolis taip švelniai ištartų kokį nors žodį.

Persikėlę per Nevėžį, raiteliai nebegalėjo joti Nemuno pakrante. Plačiame slėnyje daugelyje vietų tvino šaltiniai, visur telkšojo pelkaitės. Daiktais takas buvo toks išmaknotas, jog teko brautis pro nendrių sąžalynus. Žirgai klampojo pažliugusiu grioviu, kanopos slydo, klimpdamos sutrešusių lapų košėje.

– Geriau būtume ję aukštuma, kaip atjodami, – niurzgėjo Zervis. – Jau būtume prie Dubysos!

– Suspėsim. Vis tiek be Daubaro grįžtam... – Uvis nusišluostė prakaitą ir pažvelgė į upę. Ja plaukė tik viena valtis, ir ta suko prie kranto. Abipus Nemuno nestigo gūdžių girių. Iš miesto besitraukiantys kauniečiai čia buvo įsirengę laikiną prieglobstį. – Man rūpi tie mozūrai...

– Kad sakei, jie ne mozūrai.

– Teisingai. Abejoju, ar jie ir belaisviai. Ko Vilkė taip šoko ant to spuoguotojo?

Zervis tylėjo. Uvis jau kelintą kartą klausė vis to paties, o Zervis nežinojo, ką atsakyti. Jei Vilkė ką daro, tai būna tam priežastis.

– Nežinau, nežinau ir dar kartą nežinau! – pagaliau atsakė Zervis. – Manai, sužinosim, maknodami per šitas balas?

– Mat aš galvoju, jeigu jie meluoja, tai ir viskas gali būti melas. Jie sakė, kad keliauja iki pačių Nemuno žiočių...

– Oho. Dvi dienos kelio! Negi tu dabar užsispirsi kaip tas tavo griaumedis brolis? Neturim laiko aiškintis. Nepamiršk, mums reikia į Ventę!

– Į Rusnę tai tikrai nekeliausim. Bet tu paklausyk, jeigu jie melavo, tai greičiausiai per visą pilvą. Tada jie ir ne belaisviai, ir ne iš Mozūrijos, ir ne iki žiočių plaukia...

– O kur?

– Būtent – kur. Gal visai netoli. O jei taip, tai gal bus pakrantėje paslėpę savo valtį.

Zervis nušoko nuo bėrosios, nes ta abiem priekinėm kojom įklimpo į liulantį smėlį. Stovėjo nuleidusi galvą ir piktai šnarpštė.

– Nuo, nuo! Šok! – bėroji pritūpė, atsispyrė užpakalinėm kojom. Baltas dumblas tiško į šonus, kol ji pagaliau išsikapanojo.

– Ramiau, ramiau... – paglostė dumblėtus žirgo šonus Zervis. – Ar valtį rasim, dar neaišku, – burbėjo jis. – O kad patys nusimaknosim, tai esu tikras.

Valtį jie surado. Iš tikrųjų, žinoma, ją surado Vilkė.

Likus trims varstams iki Dubysos, Uvis su Zerviu turėjo toliau joti aukštuma. Nemuno slėnis iki pat skardžio buvo taip užpelkėjęs, kad žirgai pavojingai klimpo. Apačioje liko viena Vilkė. Vaikinai jojo aukštumėle, kol pragraužtoje skardžio raguvėlėje išgirdo linksmą upelio almėjimą.

– Va, upeliūkštis prakerta švendres iki pat Nemuno, – tarė Uvis. – Gal ten?

– Et!.. – numojo ranka Zervis. – Per siauras. Valtis su irklais tikrai neišsitektų. Vargu ar kas čia su valtimi prasistumtų.

– Turbūt, – pats nesitikėdamas rasti valtį, pritarė Uvis. – Jau nedaug kelio liko iki posūkio į šiaurę.

Pervedęs žirgą per upelį, jis ruošėsi vėl šokti balnan, kai iš švendrių staiga išbėgo Vilkė. Atsitūpė ant tako ir suurzgusi kryptelėjo galvą į Nemuno pusę. Uvis tuoj pat padavė pavadį Zerviui ir nusekė paskui Vilkę, vėl neriančią į švendres.

Klampoti buvo nelengva, bet vertėjo pasikankinti. Pačiame švendryne, ten, kur upeliukas platėjo įsiliedamas į Nemuną, prie karklo buvo pririšta valtis. Būtent ta, kuria išplaukė anie du mozūrų belaisviai.

– Va, žiūrėk, ką Vilkė rado! – rodė Uvis Zerviui audeklo skiautę, kai grįžo prie žirgų. – Tai tas rankovės galas, kurį nuplėšė Vilkė. Jis čia išlipo. Ir dabar suprantu, ko ant jo šoko Vilkė. Jie ne tik melagiai, bet ir žudikai. Ir būtent tie žudikai! Aišku?

– Tie?.. – nesusigaudė Zervis.

– Tie, kur prie Dubysos žiočių užpuolė pirklio valtį. Mes davėm vieno jų galvos raištį Vilkei pauostyti. Tą kvapą ji turėjo sekti ir sekė. Ne tik sekė, bet rado! Tik kad man trūko proto suprasti!

– Vadinasi, tas mozūras yra vienas iš plėšikų?

– Taigi.

Zervis pagarbiai pažvelgė į tupinčią ant tako Vilkę.

– Jei taip, – tarė jis, – tai pasakyk jai, kad labai atsiprašau.

Uvis pritūpė prie Vilkės ir pakasė jai paausius.

– Tas paikas žiemgalis atsiprašo tavęs, Vilke.

– Ne paikas, bet atsiprašo. O tu turėtum atsiprašyt labiausiai. Kas ją tempė nuo galvažudžio, kai Vilkė jau buvo sugavusi? Kas?

– Tiesa. Paikas žemaitis atsiprašo labiausiai, Vilke! – jis pabučiavo jai snukį, ir Vilkė šiurkščiu liežuviu lyžtelėjo šeimininkui veidą. Išsižiojo, tarsi žiovauti norėdama, ir suurzgė. Uvis atsistojo.

– Ką ji sakė? – paklausė Zervis.

– Sakė, kad kas buvo – pražuvo. Dabar ji mums dar kartą parodys, kur tie žudikai nukako. Tačiau prašo, kad šį kartą jos neapviltumėm!

– Pasistengsim.

– Ieškok, – tyliai tarė Uvis.

Vilkė pakilusi keliskart trumpai įkvėpė oro, pabėgėjo į priekį ir pašlaitėje ryžtingai pasuko į šiaurę. Įdėmiai apžiūrėjus žolę, galima buvo atspėti, kad prieš kurį laiką čia eita žmonių.

Vilkės vedami, Uvis ir Zervis brovėsi pamiškėm į šiaurę kokius šešis varstus. Paskui takas pasuko kairėn, į vakaruose plytinčią pelkėtą žemumą. Takas tarsi paplatėjo, atrodė, kad čia dažniau eita ir net jota. Sausesnėse vietose augo vėjų aplaužytos eglės, lomose vešėjo alksnių ir kadagių brūzgynai. Takas vis kirsdavo tą patį vingiais susisukusį upelį. Reikėjo stropiai laikytis tako, tačiau, pasikliovę Vilkės akylumu, jie per daug nesidairė.

Užtat ir nustebo.

Prieš juos lėta ristele bėgusi Vilkė staiga sustojo lyg įbesta ir atsisuko, tarsi klausdama, ką daryti toliau.

– Ar yra kas? – tyliai paklausė Uvis ir išgirdo, kaip šalia jo aiktelėjo Zervis. Uvis pakėlė galvą ir vos neaiktelėjo pats. Už neaukštų krūmų, gal per kokį šimtą žingsnių, tiesiai prieš juos stūksojo pilaitė. Nei dirbamas laukas, nei pastatas, nei koks aiškiau matomas kelias nerodė, kad šitoje pelkėje galėtum rasti žmonių buveinę. Atrodė, tarsi ji būtų pačios pelkės dalis. Tamsių, apsamanojusių rąstų bokštas kilo beveik iki pušų viršūnių. Jei bokšto viršuje budėjo akylas sargybinis, jis juos jau pastebėjo.

Vaikinai tučtuojau nušoko nuo žirgų ir nuvedė juos atgal į tankmę. Pririšę atsargiai prasibrovė pro paskutinius pilį supančius krūmus. Pilis buvo statyta seniai. Tai liudijo ir pajuodavę rąstai, ir statymo būdas. Pilį juosiančią aukštą sieną atstojo tiesiai į pelkės dumblą statmenai suvaryti ąžuoliniai rąstai. Dabar jie jau buvo apsamanoję ir atrodė, kad dygsta iš pačios pelkės. Bokštas buvo tik vienas, o bokšteliai prie vartų tik truputėlį aukštesni už pačią sieną. Aplink pilaitę teliuškavo pelkės vanduo ir siūbavo švendrės.

– Ten kūlgrinda... – sušnibždėjo Uvis ir mostelėjo į pelkės ruožą prieš pat vartus. Pelkės paviršiuje netoli vartų plūduriavo arklių kanopų nulaužti švendrių stiebai. Buvo galima nuspėti, kur kūlgrinda siekė miško pakraštį.

– Na, ir lindynė... – sumurmėjo Zervis. – Tik atsargiai. Yra ir sargybinis!

Bokšto viršuje saulėje blykstelėjo ieties antgalis. Paties sargybinio iš jų slėptuvės nesimatė, tačiau, gerai įsižiūrėjęs, galėjai pastebėti, kaip pajudėdavo jo ietis. Atrodė, kad jis

neskubėdamas vaikščiojo nuo vienos bokšto pusės iki kitos. Gerai, kad jų nepamatė!

Uvis patapšnojo draugui per petį, ir jie nuslinko atgal į tankmę.

– Štai Vilkė ir atvedė, – tyliai tarė Zervis. – O ką dabar pasakys jos gudrusis šeimininkas? Pulsim pilį?

Uvis, vis dar neatsipeikėdamas iš nuostabos, palingavo galvą.

– Šito tai tikrai nesitikėjau. Tikra galvažudžių lindynė!

Jie sausais pakraščiais apėjo aplink visą pelkę, atidžiai ieškodami, kur galėtų būti silpnosios pilaitės vietos. Deja, nors pilaitė buvo ir sena, bet pastatyta sumaniai, parinkus arba greičiausiai supylus salelę pačioje pelkėje. Pilies sienos kilo sulig tos salelės krantais, taigi sausos žemės iki pat sienų nebuvo nė kojai pastatyti. Pilis stovėjo pelkėje, o ta buvo gana gili. Tik šiaurės rytų pusėje, kur žėlė tankūs švendrynai, dumblas siekė iki juosmens. Turbūt dėl to šitoje pusėje ir buvo suręstas aukštasis bokštas.

– Kiek vyrų reikėtų? – paklausė Zervis, kai jie grįžo prie žirgų. Klausė ne be reikalo, nes Uvis nemažai laiko praleido vokiečių nelaisvėje ir pats matė Mežuotnės tvirtovės apgulimą.

– Žiūrint, kiek ten įgulos. Bet, manau, už vieną viduje reikėtų bent penkių puolančių.

Vilkė ramiai šniukštinėjo po krūmus, kai pasigirdo lanko templės dūgztelėjimas. Uvis akimirksniu krito ant žemės ir siekė kalavijo. Zervis nustebęs atsisuko. Už kokio žingsnio

augančio beržo kamiene dar virpėjo giliai įsmigusi strėlė. Jis irgi griuvo ant žemės:

– Vilkė! – sušnibždėjo Uvis. – Kur? Kur Vilkė?

Vilkė atsisuko į juos ir pritūpusi ramiai lekavo. Tada vėl sudūzgė lankas, ir strėlė įsmigo šalia pirmosios. Aišku, šaudė ne į juos, o į beržą. Tik dabar Uvis suvokė, kas šaudo.

– Prasmegsiu, jei čia ne mūsų griaumedis! – tarė jis atsistodamas. – Ei, kur tu?

– Ugi čia. O tu nešūkauk, broleli. Yra sargybinis bokšte. – Daubaras išėjo iš krūmų ir, priėjęs prie beržo, išsitraukė strėles. – Žirgus sau taip ir paliekat. Galėjau nujoti, o judu paklot.

– Reikėjo pilį apžvelgti. Nesipuikuok. Jei Vilkė tavęs nepažintų, nebūtum mūsų užklupęs. Bet kaip tu čia?..

– Aš čia, nes sekiau tai, kas man rūpi. O jūs kaip?

Uvis, Zervio padedamas, pasakojo, o Daubaras apsiblausęs klausėsi. Kai jie baigė, jis papurtė galvą.

– Negaliu patikėti... – tarė jis. – Negaliu. Nes ji čia.

Dabar buvo Daubaro eilė pasakoti, ir jis neskubėdamas išdėstė, kaip pasivijo Kirkauto vilkstinę ir sekė nuo Kauno iki pat pilaitės. Papasakojo, jog iš pradžių tie, kur buvo viduje, lyg ir nenorėjo Kirkauto įsileisti.

– Kiek jų?

– Kirkautas atkeliavo su penkiais vyrais, trim medžiotojais ir Nemūros dukra. Bet be Nemūros. O kai atidarė vartus, tai subėgo jų visa kupeta. Suskaičiavau bent dešimt.

– Kas tas Nemūra? – paklausė Zervis.

– Rikis. Kai jūs su Vilke prie tariamųjų mozūrų belaisvių priėjot, jis ten buvo. Pala, pala!.. O gal ir jūsų teisybė. Gal ir tikrai jie yra tie plėšikai. Bet jeigu taip, tai Nemūra...

Jis nepabaigė, nes Vilkė, iki šiol ramiai tupėjusi, sukarpė ausim ir atsisuko į pilies pusę. Netrukus ir jie išgirdo tolimą kanopų dunksėjimą. Nuslinko iki miško pakraščio, iš kurio matė pilaitės vartus ir kūlgrindą. Pasirodė keturi raiteliai. Trys iš jų apsitaisę ožkenomis. Jie turbūt gerai žinojo kelią, nes nedvejodami įjojo į pelkę. Sutiško vanduo, bet arkliai tenugrimzdo iki kelių. Dar jiems nenujojus kūlgrinda iki galo, jau vėrėsi vartai.

– Tas priekyje – Nemūra... – sušnibždėjo Daubaras.

13. PILIS PELKĖSE

Gilijai kelionė tęsėsi tarsi ilgas, varginantis, stingdantis kūną ir sielą sapnas, kai nori pabusti ir niekaip negali. Persikėlę per Nevėžį, jie visą dieną jojo beveik nesustodami. Nutirpo rankos, maudė strėnas ir, nors ji ne kartą maldavo sustoti, Kirkautas, šiaip viską pasiruošęs dėl jos padaryti, tik purtydavo galvą: „Negalima, nesaugu. Kai pasieksime pilį tada..." Jis nedrįso jai pasakyti, jog iš tiesų skubėti reikia tik dėl to, kad pasiektų pilį anksčiau už Nemūrą. Prijojo pilį jau pavakare, Gilija buvo per daug alkana ir pervargusi, kad atkreiptų į ką nors dėmesį. Pastebėjo tik tai, kad aplink pilį telkšojo pelkės. Arkliai, taškydami vandenį, perjojo kūlgrinda, atsivėrė pajuodę mediniai vartai ir ji įjojo į nedidelį kiemą, apžėlusį dilgėlėmis ir kiečiais. Gilija troško tik vieno – kuo greičiau atsigulti. Tad dabar ilsėjosi plačiame guolyje, iki smakro užsiklojusi minkštais kailiais, nuo kurių dvelkė drėgmė. Buvo ramu, smagiai spragsėjo dervinga skala, įstatyta į žibinčių, nudegę angliukai šnypšdami krito į ant grindų pastatytą molinį dubenį su vandeniu.

Gilija pasirąžė, išsitiesė, skaudantys sąnariai lyg ir atsigavo, tačiau miegas neėmė. Apsidairė, bandydama susivokti, kur atsidūrusi. Prie sienos stovėjo narvas sakalui ar vanagui,

šalia pūpsojo stirta kailių, palubėje buvo sukabinti tošiniai krepšiai, pilni išblukusių džiovintų žolynų. Kvapas, kurį turėjo skleisti gydomosios žolelės, seniai išsivadėjo, lapelius ir žiedus aptraukė pelėsiai.

Pamažu tirpo nuovargis. Gilija atsipalaidavusi trumpam paniro į lengvą snaudulį. Pavargusios akys užsimerkė, bet vaizdai vis dar skverbėsi į sąmonę.

Tankios paupio švendrės, ištryptos žirgų kanopų, suplaktos su purvais į dumbliną tyrę. Be perstojo kinkuojanti kantrios šėmos kumelės galva ir vidury pelkių tarsi iškeltas kumštis styrantis pilies bokštas. Ne tokią pilį Gilija įsivaizdavo. Šioji buvo panaši į apleistą ir apgriuvusią tvirtovę. Virš aukštų pajuodavusių ąžuolinių sienų stūksojo storų eglinių rąstų bokštai. Viršutiniai rąstai apsamanoję, daiktais net sutręšę. Kur ne kur bolavo nauji, tik pabrėždami nykstantį statinį. Viduje – dar liūdniau. Kieme baisi netvarka, keli sargybiniai niūriais veidais juos pasitiko taip, tarsi čia jų, o ne rikio Kirkauto pilis. Kad tai jos tėvo vyrai, ji suprato, nes du iš jų buvo mačiusi Kaune. Keli buvo su ožkenų apsiaustais. Tokius apsiaustus savo vyrams prieš metus Nemūra buvo užsakęs pas Lopą. Dabar kailiai jau spėjo nušiurti ir apskresti dumblu.

Gilija lėtai atsisėdo guolyje. Kol ji snūduriavo, medžiotojai, matyt, jau apdorojo atsivežtą žvėrieną, nes kepamos mėsos kvapas permušė suplėkusį žolynų dvoką. Jauni greitai pamiršta nuovargį – vos atsigavusi, Gilija pajuto, kad per dieną išalko. Atsistojo ir dulkina asla nuėjo prie durų. Pilaitėje buvo tik trys patalpos. Miegui skirtas kambarys, kuriame ji buvo įsikūrusi, didesnis kambarys su skobniu per vidurį ir suolais prie sienų, o už jo – didelė virtuvė su židiniu. Tenai

prie ugnies buvo susirinkę vyrai su ožkenų apsiaustais ir Kirkauto medžiotojai. Gilija pro pravertas duris pamatė, kad per rankas keliauja liepinis kaušas su midumi. Kai jie įjojo į pilį, jos tėvo žmonės Kirkautą pasitiko atšiauriai, tad jis turbūt atmušė midaus statinaitę iš atsivežtų atsargų, norėdamas juos palenkti į savo pusę. Pagal šūkavimus galėjai spręsti, kad per rankas keliavo ne pirmas kaušas. Apgirtusių vyrų Gilijai tekdavo matyti ir tėvo namuose, todėl žinojo, kad geriausia nesipainioti jiems po kojų. Nutaikiusi progą, tyliai išslinko laukan. Norėjo pasidairyti po pilį ir patikrinti, ar pašerta šėmoji kumelė, kuri ją taip kantriai nešė. Per ilgą kelionę buvo su ja susidraugavusi.

Šėmajai iš tiesų pašaro netrūko, tačiau Gilija priėjo prie greta sukrauto šieno ir išpešė kuokštą. Reikėjo kuo nors tai kantriai kumelei atsilyginti, bent parodyti dėmesį. Šėmoji noriai rupšnojo atkištą šieno kuokštą ir patenkinta suprunkštė, kai Gilija pakasė jai paausius. Tvarte tarp ėdžių ir pririštų žirgų Gilija jautėsi kur kas geriau negu tuose pelėsiais trenkiančiuose kambariuose. Ir arklininkai, ir medžiotojai, ir net tie gana baisiai atrodantys jos tėvo sargybiniai dabar grūdosi prie atkimštos statinės. Buvo gera proga pasižvalgyti po pilį, kurią visą kelią išsijuosęs gyrė rikis Kirkautas. Tačiau toliau nueiti taip ir neteko. Ji jau buvo bežengianti į klėtį, kai aiškiai išgirdo balsą, tariantį jos vardą.

– Gilija... – tyliai, bet aiškiai suskambo jos vardas.

Ji sustingo ir apsižvalgė. Kairėje, rausdamiesi minkštais snukiais šieno pilnose ėdžiose, šnarpštė žirgai. Dešinėje tebuvo aukšta šieno siena ir keli kregždžių lizdai po šelmeniu. Jokio žmogaus nesimatė.

– Gilija! – vėl netoli suskambo balsas. Mergina krūptelėjo ir pasiruošė bėgti.

– Gilija... Aš čia...

Šį kartą ji suvokė, iš kur sklido balsas. Tarp arklidės ir klėties buvo nedidelė kamara su žemom, skląsčiu užstumiamom durelėm. Gal ten miegodavo vergas ar buvo sukrauti kokie padargai, tačiau, be abejonės, balsas sklido būtent iš ten.

– Kas ten? Pasirodyk, kas toks, – Gilija jau traukėsi atatupsta prie durų į kiemą.

– Aš negaliu... Prašau, atidaryk duris... Prašau, Gilija, maldauju, nepalik manęs.

Reikėjo bėgti. Pati Gilija nustebo, kokia ranka ją sulaikė. Gal tai, kad balsas, nors vyriškas, tačiau buvo švelnus ir žodžius tarė kažkaip minkštai. Tarsi kalbėtų ne lietuvis.

– Kas čia kalba? Pasakyk pirma, – jau stovėdama tarpduryje pareikalavo Gilija.

– Alderas. Pirklio Vanpės sūnus. Skraistę tau pardaviau. Geltoną skraistę. Matydavau, vis nešioji.

– Geltoną su siuvinėjimais. Mano mėgstamiausią! – Gilija prisiminė ne tik skraistę, bet ir šviesius jauno pirklio plaukus, pilkas rimtas akis ir švarius tvarkingus drabužius.

– Ir kainą perpus nuleidau. Prašau, maldauju, atšauk duris!

Nebuvo laiko svarstyti, kaip ir kodėl čia, girių glūdumoje, tarp pelkių pasislėpusios pilaitės arklidėse atsidūrė pirklio Vanpės sūnus. Dabar Gilija atsiminė, kaip jaunuolis, taip paslaugiai jai išrinkęs skraistę, tyliai prasitarė, kad parduos ją už pusantro skatiko, nors tėvas ir nori, kad tokios iš toli vežtos skraistės būtų parduodamos už tris. Ji nedvejodama pribėgo

prie kamaros durų ir, įrėmusi kelį, kad paspaustų skląstį, jį atstūmė.

Durelės girgždėdamos prasivėrė, ir Gilija aiktelėjo.

– Tik nebijok! – nuramino į durų staktą atsirėmęs jaunuolis. – Žiūrėk, aš nieko negaliu tau padaryti.

Žinoma, negalėjo. Jo rankos buvo surištos. Ne tik per riešus, bet dar ir per alkūnes, priveržtos prie krūtinės. Kairės rankos delnas buvo apmuturiuotas kruvinu skuduru. Storom virvėm supančiotos buvo ir kojos. Taip, tai buvo tas pats jaunasis vyras iš Vanpės krautuvės, tačiau atpažinti galėjai tik gerai įsižiūrėjęs. Veidas buvo sutinęs, šviesūs plaukai patamsėję nuo sukrešusio kraujo, tvarkingai atrodę drabužiai sudraskyti ir dumblini.

– Padėk man, Gilija, maldauju... – jis bandė pakelti surištas rankas, tarytum pabrėždamas maldavimą, tačiau per alkūnę veržiančios virvės neleido.

Daug ko reikėjo paklausti šią akimirką, tačiau Gilija pirmiausia sulemeno:

– Iš kur žinai mano vardą?

– Gražiausios merginos Kaune! Kaip nežinosi. Aš žinojau dar prieš tai, kai atėjai į krautuvę. Ir dabar meldžiausi, kad ateitum. Žvelgiau per plyšį, meldžiausi Kristui ir atėjai. Vadinasi, taip lemta...

– Lemta... – viskas pynėsi jos mintyse, tačiau šis žodis buvo tarsi inkaras jausmų audroje. Nejaugi likimas ją atvedė į Vanpės krautuvę ir dabar į šitą apleistą pilaitę? Laimos keliai nenuspėjami.

– Ar turi peilį? – paklausė Alderas, sugrąžindamas ją tikrovėn.

– Bet kaip čia tu?.. Kas?.. Aš bėgsiu pagalbos!

– Ne! Maldauju, ne. Tai jie mane surišo. Jie čia įgrūdo. Suprask, užpuolė mūsų valtį. Irkluotojus nukirsdino. Jeigu jiems praneši, man galas.

Jei ne ramus arklių šnarpštimas tvarte, Gilija būtų pagalvojusi, kad ji sapnuoja.

– Ką čia šneki?

– Teisybė! Prisiekiu! Mes vežėm prekes mugei ir užpuolė...

– Kas užpuolė? Ar seniai?

– Jau trys paros. Gal keturios. Buvau be sąmonės kurį laiką. O kas – tie patys, kurie čia, pilyje. Tie su ožkenomis. Kurie Nemūrai dirba. Tavo tėvui.

Gilija papurtė galvą, lyg bandydama nupurtyti nuo savęs tuos žodžius. Žodžiai žodžiais, tačiau ištinęs Aldero veidas, jo pančiai ir kruvinu skuduru aprišta ranka – viskas buvo tikra.

– Reikia Kirkautą perspėti. Mano tėvui pranešti!

– Gilija! Prašau, nežudyk manęs! Negi trokšti mano mirties? – Alderas maldaute maldavo, bet Gilija vėl papurtė galvą.

– Ne! Aš padėt noriu.

– Tai niekam nesakyk nė žodžio! Tik nesakyk. Prižadėk!

– Prižadu, – sušnibždėjo ji. Galvoje viskas maišėsi, tačiau dabar jai neliko jėgų visai tai painiavai išnarplioti. Dabar reikėjo galvoti, kaip padėti žmogui.

Kieme suamsėjo šunys. Gilija prišoko prie durų.

– Užsklęsk, kad niekas nepastebėtų! – maldavo Alderas. Ji vėl pristūmė duris ir virpančiais pirštais užšovė skląstį. – Ateik. Lauksiu tavęs. Ateik... – kartojo Alderas, prisiglaudęs prie durų plyšio. Gilija matė prieblandoje žibančią jo akį.

– Ateisiu. Ir peilį atsinešiu, – prižadėjo ji.

Jau girdėjosi žingsniai, tad ji skubiai nėrė į arklidę ir išėjo laukan pro antras duris.

Didžiūnas Kirkautas norom nenorom turėjo sau pripažinti, kad vėjais nuėjo jo ilgai puoselėtos viltys. Pirmiausia pribloškė pati pilis. Jau dvejus metus čia kojos nekėlė, užtat buvo primiršęs, kokia ji apleista. Prisiminimuose viskas daug gražiau! Dar prieš dešimtį metų čia išbūdavo su šeima mėnesį ar daugiau, tada pilyje virė gyvenimas. Žmonai mirus, atvykdavo rečiau, bet ir prieš kelerius metus, kai ilgiau pabūdavo šitame krašte, čia laikė žirgus, skalikus ir bent tuziną šeimynos. Dabar net pilies sienos atrodė varganai. Tai ypač aštriai pajuto pamatęs, kaip nusivylė Gilija. Ar čia tvirtovė, jei sienos sutrešusios?

Tačiau didžiausias nemalonumas jo laukė prie pat pilaitės. Prie vartų atėję Nemūros žmonės jų net neatkėlė. Tik kai Kirkautas pasakė, kad atvykstąs ne šiaip sau, bet nuo pavojaus gelbsti Nemūros dukrą, tie teikėsi atstumti vartus. Įžūlumo jiems nestigo!

Tarsi čia jie, o ne Kirkautas būtų šeimininkai. Tiesa, jis leido Nemūrai naudotis pilaite, tačiau tik laikinai ir tik medžioklei. Niekam daugiau ji dabar ir netiko. Bet nepanašu, kad jie medžiotų. Neturėjo skalikų ir ne tiek į medžiotojus buvo panašūs, kiek į samdytus kareivius. Ir tai prasčiausio luomo. Tai liudijo ir visur akis badanti netvarka. Tik vieną kalbą ir suprato tie ožkenomis apsisiautusieji: kai Kirkautas liepė atnešti midaus statinaitę, atbogintą net iš Kauno, bematant palinksmėjo. Kaipmat ją ištuštino, paleidę kaušą per rankas.

Vis labiau nerimaudamas, jis grįžo į šoninį kambarį, kuriame buvo paguldęs Giliją. Pamačius ją, nuotaika truputį

pasitaisė. Gilija jau buvo atsikėlusi ir rausėsi suneštuose į kambarį nešuliuose.

– Ar ieškai ko, mažyte? – paklausė ir nejučiomis nusišypsojo. Koks tos mergaitės grakštumas! Grakšti eidama, grakšti pasilenkusi, grakščiai ir dabar atsisuko, tik, deja, nenusišypsojo.

– Aš... Aš... peilio ieškau, – tarė. – Per tą skubėjimą, matyt, neįsidėjau.

– Peilio prireikė. Kam mano saulutei reikia peilio?

Gilija prikando lūpą. Ir tai ji darė labai grakščiai.

– Tie vyrai.. – ji mostelėjo virtuvės pusėn. – Aš čia viena, o jie visą statinę ištuštino. Kai po pilį vaikštau, man reikia kokio peilio. Kovos peilio geriausia.

Kirkautas sumirksėjo. Norėjo pasakyti, kad apgins ją nuo visų pavojų, kad jo pilyje ji galinti jaustis saugiai, tačiau suvokė, jog nuo tikrovės nepabėgsi. Ji savo akim matė, kad tie ožkenomis apsigaubę nelabai paiso paties pilies šeimininko.

– Kovos peilio.. – sumurmėjo jis. – Gal ir teisybę sakai. Štai... Šitas, žinai, iš kur? – jis nusisegė savo peilį. Tai buvo puikaus plieno ginklas, kurį jis dar prieš dvi dešimtis metų pelnė žygyje į žiemgalių žemes. – Jis greičiausiai iš pačios Rygos. Žinai, kur Ryga?

Gilija papurtė galvą.

– Ne. Bet ar aštrus? – ji ištraukė peilį iš makšties ir nagu patikrino ašmenis. – Aštrus, – tarė patenkinta. – Ačiū.

Kirkautas nusišypsojo, tačiau jam pasidarė liūdniau, kai pamatė, kad Gilija prisikabino ginklą prie juosmens. Ne peilio gaila – peilių jis turėjo ne vieną, bet kad dar vienu žingsneliu atitolino taip kruopščiai statytą svajonių rūmą.

Svajodamas būtent jis buvo vienintelis ir tikrasis Gilijos saugotojas ir gynėjas.

– Aš trumpam, – prisisegusi peilį, tarė Gilija. – Rikis palauks čia.

– O! Rikis negali tavęs vienos išleisti! Rikis palydės!

– Mane palydės rikio peilis, – nesutiko Gilija. – O gal rikis nori susipykti?

– O ne! – klusniai tarė Kirkautas. – Rikis palauks.

14. NUOTAKOS KAINA

Iš pelkės krūmynų išnirę raiteliai sustabdė žirgus pilaitės kieme. Petingi, stiprūs vyrai, apsitaisę ožkenomis tarsi šarvais, persimetę per petį lankus, prie balnų prisirišę nešulius. Kūlgrinda jojant, ištaškytas skystas pelkių dumblas varvėjo nuo arklių papilvių. Kaip patrakę suamsėjo šunys.

– Ko nesisveikini? Pagrobt ją norėjai! A? – kimiai šūktelėjo Nemūra, išvydęs tarpduryje Kirkautą. Vikriai nušoko žemėn ir abiem rankom nubraukė savo kailinį apdarą. Jis buvo pilkas nuo kelionės dulkių.

– Nuvyk tuos savo šunėkus! – spyrė skalikui ir žvilgtelėjo per petį, patikrindamas, ar jo vyrai stovi už nugaros ir ar vartai jau uždaromi. – Sakai, nelaukti svečiai? A? Turbūt manei, kad elgsies kaip tinkamas, – atsigręžęs į saviškius, šūktelėjo, kad tučtuojau suneštų mantą į rūsį.

Kirkautas pasistiebė ant pirštų galiukų, jo veidas pablyško. Šitaip Nemūra su juo kalbėjo pirmą kartą. Šitaip iš viso pirmą kartą gyvenime su juo buvo kalbama.

– Čia mano pilis! – riktelėjo, springdamas pykčiu. – Ir aš gelbėjau Giliją nuo pavojaus... Ar galėjau ją palikti mozūrams?..

– Mozūrams... – Nemūra spjovė į nutryptą kiemo žemę ir kimiai nusikvatojo. – Klausyk, Kirkautai, tu kvailesnis, negu galėjau pagalvoti. Žinok – nėra jokių mozūrų!..

– Nėra? Juk sakė, kad puola...

– Nėra! Nebent Mozūrijoje. Ten gal ir yra. Bet nėra jokių mozūrų Kaune! Va visi tavo mozūrai! – dūrė pirštu į iš pilies išėjusį ir kvailokai išsiviepusį Dumblių. – Tiesiog truputį pagąsdinau Vilikailą, nes tas jau žadėjo siųsti vyrus...

– Nesuprantu. Siųsti – kur? – lemeno visiškai nieko nesuprasdamas Kirkautas.

– Kur? Kur? Tur! – Nemūrai pradėjo trūkti kantrybės. Pakeliui į pilį jis buvo tvirtai nutaręs, jog reikia viską iki galo išsiaiškinti su Kirkautu. Svarbu buvo, kad senis suprastų, jog dabar visa atsakomybė krenta jam, nes pilis jo ir kelio atgal nėra. Buvo pasiruošęs pateikti Kirkautui sąlygas ir paaiškinti, ką jam teks daryti. Tačiau dabar, žvelgdamas į mirksinčias iš nuostabos senojo rikio akis, suvokė, kad tas, ko gero, dar nieko nesupranta.

– Kur Vilikaila siųs vyrus? – perklausė įsiutęs. – Tavo pilį sudegint, žente! Štai kur... O tave pakarti!

– Tau protas pasimaišė. Jo paties pilį dabar mozūrai puola...

– Klausykis, jei turi ausis. Sakiau ir dar pakartoju: suvaidinom, kad žada pulti. Žinoma, šitą pilį jam dar reikia pirma surasti. Bet kas ieško, anksčiau ar vėliau randa.

– Kodėl Vilikaila turi mane?.. Ką svaičioji?

– Pabusk! Apie pagrobtą turtą kalbu. Apie Nemune užpultas valtis. Apie įkaitą, kuris tavo pilyje. Įsidėmėk – tavo pilyje!..

Kirkauto veidas sakė, kad jis vis dar nieko nesupranta.

– Gilija – ne įkaitas, – tarė jis tvirtai. – Ji mano būsima žmona, aš ją saugau!

Nemūros kantrybė galutinai išseko. Jis atsigręžė į Slibiną su Dumblium ir skėstelėjo rankomis:

– Ar jūs čia visi prisisiurbę, ar durnaropių užėdę? Ką, jis nežino, kad įkaitas čia?

– Nežino, – papurtė galva Dumblius. – Neklausė, tai mes ir nesakėm. Jis rikio dukrą prižiūrėjo, turėjo darbo.

Dabar atėjo eilė nustebti Nemūrai. Šito jis nebuvo numatęs.

– Tai atveskit jį, po galais! – riktelėjo jis savo vyrams. – Atveskit ir baigsim šnekas varinėti. Kur jis?

– Ten, kur liepėt laikyt, – paaiškino Slibinas ir mostelėjo tvarto pusėn. – Ir surištas kaip meitėlis.

Ne pirmą kartą gyvenime persigando Gilija, išvydusi savo tėvą, tačiau šį kartą išgąstis buvo kitoks. Paprastai tik ją pačią sukaustydavo baimė, o šį kartą jaudinosi dėl kito. Sugirgždėjo besiveriantys vartai, sudundėjo kieme kanopos, pasigirdo pažįstami balsai. Reikėjo skubėti!

Kad Alderui gresia mirtinas pavojus, Gilija suprato pertvarstydama jam ranką. Skuduras, kuriuo buvo apmuturiuota ranka, taip apskretęs krauju ir dumblu, kad negalėjai nuspėti jo buvusios spalvos. Virves teko nupjauti, nes per kelias dienas rankos labai sutino ir neįmanoma buvo atnarplioti mazgų. Tačiau, net ir nupjauščius virves, kruvinas skuduras laikėsi pridžiūvęs prie žaizdos ir reikėjo jį plėšte nuplėšti. To

Gilija padaryti nepajėgė. Bandė, tačiau skuduras buvo kietai prikepęs, ir Alderas aiktelėjo. Bejėgiškai nuleido rankas, nes ją pačią persmelkė toks keistas skausmas, kad Gilija net užsimerkė, kentėdama su kitu žmogumi. Tada Alderas pats dantimis sugriebė skurlio kraštą ir, iš skausmo prisimerkęs, truktelėjo. Nuplėšė kartu su skiaute, ir vėl plūstelėjo kraujas.

– Neverk! Gerai, kad kraujuoja, – atgavęs žadą, ramino ją Alderas. – Jei kraujuoja, tai užgis.

– Tau gi skauda!

– Tai niekis, – vėl tikino Alderas. – Jei būtų tik pirštas...

Gilija susitvardė, vienu kirčiu atrėžė sijono skiautę ir švariau aptvėrė piršto strampą.

– Kuris, kuris tai padarė?.. – klausė ji rydama ašaras. – Nejaugi... Nejaugi?

Ji nepajėgė ištarti savo tėvo vardo. Tačiau dabar tikėjo, kad kaltas būtent jis. Iš pradžių Aldero žodžiai jai skambėjo tarsi klaikus sapnas. Tačiau kraujas buvo tikras. Ir virvės buvo tikros, ir suveržtos rankos buvo tikrai sutinusios. Ji atsargiai palietė pūpsančius rumbus ir tarsi nusisvilino.

– Ne, ne tavo tėvas, – tarė Alderas. – Toks spuoguotu veidu.

– Dumblius... – sušnibždėjo ji. Gal ir geriau, kad ne tėvas, tačiau maža kuo geriau. Ji žinojo, jog būtent Dumblius buvo pasiruošęs padaryti viską, ką tik įsakytų jos tėvas. – Kodėl? Kodėl nukirto?

– Žiedą mūvėjau. Su bebru.

– Bet jei žiedas... Kodėl nenumovė?

– Reikėjo nusiųsti mano tėvui... Su pirštu kraupiau. Kad tėvas mokėtų išpirką...

Gilija tik aiktelėjo. Pamačiusi jį tokį suvargusį ir plūstantį krauju, mergaitė jau buvo pasiruošusi išgirsti bet ką.

– Tu turi pabėgti! – ryžtingai tarė ji. – Aš žinau kaip. Naktį. Jie miegos, stovės tik du sargybiniai. Vienas bokšte, kitas prie vartų. O ten, kur namas prisišlieja prie sienos, jie nematys. Ten galima perlipti. Tik reikia surast virvių. Bet aš rasiu!

Ji svarstė, kaip tai padaryti, o šalia jos Alderas trynė pamažu atitirpstančius riešus. Trindamas tarsi netyčia perbraukė ir per jos ranką. Ne itin švelnus buvo paglostymas, nes jaunuolis dar beveik nevaldė rankų, bet Giliją nutvilkė tarsi karšta žarija.

– O! Ar tu galėsi lipti virve? Na, dėl to piršto?

– Dėl to piršto tai tikrai. Atsigaus rankos iki nakties, turi atsigauti. Bet gal tu geriau...

Jis nespėjo pasakyti, nes pasigirdo žingsniai. Gilija, pripuolusi prie uždarytų durų plyšio, aiktelėjo.

– Tėvas... – sušnibždėjo ji. Atsigręžė išblyškusi kaip drobė. Tas žodis jos lūpose skambėjo tarsi prakeikimas. – Ten tėvas. Tau reikia bėgt! Bėgt!

– Kur bėgti? – paklausė Alderas. Tvartą, į kurį buvo įmestas, jis išžvalgė anksčiau. Tvartas rėmėsi į pilies sieną, į jį vedė vienos durys, siauras langelis žvelgė tik į kiemą. – Bet žinok, – aš pats išsilaisvinau. Tu niekuo dėta. Supratai? Duok man tą peilį...

– Jūs jį laikot nesurišę?! Ar jums protas praskydo? – pratrūko Nemūra.

Du Nemūros vyrai išsivedė iš tvarto užlaužtom rankom Alderą. Už jų, išsigandusi ir išblyškusi, pasirodė ir Gilija.

– Surištas buvo! Ir dar kaip! – teisinosi Slibinas.

– Atrišo kas nors, – pridėjo Dumblius. – Ne kitaip! Pats tai negalėjo.

– Ir tu!.. O tu ką ten darei? – atsisuko Nemūra į Giliją. Ji pakėlė paraudusias akis, lūpos virpėjo. – Atsakyk, jei tėvas klausia! Ką darei?

– Tai aš ją priverčiau! – pakėlė galvą Alderas. Jo sutinęs veidas buvo kruvinas. Kraujas sruvo iš praskeltos lūpos ir varvėjo ant apsiausto. – Ji niekuo dėta! Tai aš...

– Privertei? Kaip tu ją privertei?

– Va, žiūrėkit, ką radom, – Dumblius, kreivai išsiviepęs, parodė ilgą peilį. – Dar bandė badytis, bet kad rankoj nenulaikė... Tai aš jam per dantis!

– Kieno?

– Mano peilis! Rygoje nukaltas, – įsiterpė Kirkautas. – Bet iš kur tas žmogus mano pilyje? Aš reikalauju pasakyti, kas jis!

Nemūra paėmė kovos peilį ir, primerkęs akis, iš padilbų pažvelgė į Kirkautą.

– Tavo ginklas? Ir dar sakai, kad nežinai, kas tas žmogus?

– Mano. Daviau Gilijai, kad galėtų apsiginti nuo tavo galvažudžių... Nepakęsiu, kai be mano žinios muša žmogų mano pilyje! Nepakęsiu, supratai! Kas jis?

Nemūra pakreipė galvą ir nužvelgė dukrą. Atidžiai patyrinėjo jos išblyškusį veidą, sukruvintą prijuostę, taip pat – nelygiai nurėžtą sijono apačią.

– Dalį sijono praradai, – tarė jis. – Vadinasi, tu jį aptikai? A?

– Aš pats atėmiau peilį, – vapėjo sutinusiom lūpom Alderas. – Ji atidarė duris, o aš atėmiau.

– Taip. Be abejo, – Nemūra papurtė galvą ir atsiduso. – Atėmei. Vieni kvailiai aplinkui. Pakaks. Suriškit, kad net nosies nepajudintų! Ir įmeskit į virtuvės kamarą, kur vyrai gali saugoti! Supratot? O su tavim... – jis žengė Gilijos link ir užsimojo. Mergina susigūžė.

– Nedrįsk! Nedrįsk jos liesti! – suspiegė Kirkautas ir šoko prie jų. Nemūra sustingo pakėlęs ranką, tačiau nesmogė, o tik atsainiai mostelėjo.

– Vieni kvailiai, – pakartojo. – O pats tai esi jos vertas, žente. Tas tai jau teisybė...

– Neliesk jos! – karingai pakartojo Kirkautas. – Nedrįsk liesti. Ir dar kartą klausiu: kas šitas?

– Šitas?.. – Nemūra pažvelgė į virtuvėn vedamą Alderą, paskui į susijaudinusį Kirkautą. Tarsi lygintų abu. Dar kartą pažvelgė ir kreivai šyptelėjo. – Šitas yra šešiasdešimt ozeringų, žente. Už tiek pastatysim bokštą, didesnį už tą, kurį tavo bočiai čia surentė.

– Tai pagrobtas įkaitas! – Kirkauto skruostai liepsnojo.– Tu ne tik dukros nevertas tėvas, bet ir plėšikas! Tai iš to laivo, kuris buvo užpultas!..

– Na, va! Pagaliau pradedi susigaudyti, žente. Pats laikas! Gal dabar galėsim ir rimčiau pasikalbėti.

Nemūra apsiblausęs laukė, kada Kirkautas baigs karščiuotis. Išgirdo ir apie senosios Kirkautų giminės garbę, kuri dabar suteršta, ir apie bočius, kurie statė pilaitę, kad turėtų kur slėptis nuo užpuolikų, o ne kad paverstų galvažudžių lizdu, ir apie papiktinimą dievų, ir žalą visai genčiai. Ir dar apie Kirkauto nusivylimą, apie lemtingą klaidą, kai patikėjo jo veidmainiškais žodžiais.

– Bet Gilija daili... – įsiterpė Nemūra, kai didžiūnas, pritrūkęs kvapo, stabtelėjo. – Daili ir jauna...

Kirkautas sutrikęs sumirksėjo.

– Užsigeidei mano dukros! Štai kur šuo pakastas, – grįžo Nemūra prie svarbiausios kortos. – Ir per tai įklimpai. O dabar kelio atgal nėra. Turėk proto! Kas padaryta, neatšauksi. Ir dariau tai tik jos labui. Ji – mano vienturtė.

– Jos labui? – pašiurpo Kirkautas. – Jos labui žmones žudei?

– Nėr ko balsą kelt. Nėr ko šakotis. Kirkautų turtas irgi ne pirštą žindant sukrautas. Ar ne iš žiemgalių, ne iš įgaunių jo prisiplėšėt?

– Kaip tu drįsti? Mes gynėmės... Visa gentis! Garbingai. Prieš svetimtaučius! Kovėmės.

– O kas tie, kur Nemunu plaukia? Svetimtaučiai ir dar tokie, kurie mūsų gerą punta. Aš truputį to iš mūsų pagrobto gero ir atsiimu... Kaip tėvas noriu savo vaiko gyvenimą sutvarkyti.

– Pirma atsakyk, ar esi vertas būti jos tėvu?!

– Ak tu, senas mergišiau! Tėvas esu ir liksiu, ir aš spręsiu Gilijos likimą. Bet jei pats mano dukros užsimanei, tai laikas

atgauti protą. Ko nori? Ar kabot kur po šaka, ar dar gyvenimu pasidžiaugt?

Kirkautas parėmė galvą rankomis ir užsimerkė. Pirmam pykčiui išblėsus, jis pajuto neapsakomą nuovargį. Niekas nebeatrodė svarbu. Niekas, tik viena Gilija...

– Ir galėsi sau džiaugtis, – toliau dėstė Nemūra. – Pakaunėje ar kitur – kur širdis geidžia. O šita pilaitė visai tinkama, tik sutvarkyti reikia. Bokštą didesnį prie vartų pastatyti, vartus sutvirtinti, sienas pakelti. Gerą vietą parinko tavo bočiai. Sustiprinsim – ir pats Vilikaila nebus baisus. Galės pašvilpti. Supranti, apie ką kalbu?

– Kaip nesuprasi? Plėšikų pilį pasistatyt nori!

– Plėšikų pilis jau yra! – ramiai tęsė Nemūra. – Tik reikia, kad būtų stipresnė. Ateina neramūs laikai. Mindaugas plečiasi, kiti rikiai irgi dairosi į svetimas žemes. Minėk mano žodį, dar visos tos sumaišties ne galas. Sutvirtinsim pilį ir turėsim saugią priebėgą. Ir Nemunas netoli. Kada tinka – ten pažvejojam. Kas nenori, kad žvejotumėm, galės duoklę mokėti. Ką sakai, žente?

Balsas skambėjo visai draugiškai. Be perdėto nuolankumo, kaip Nemūra anksčiau kreipdavosi. Tiesiog taip, kaip kalbamasi su giminėm.

– Kada?.. Kada gaunu Giliją?

– O ko laukti? Perleisi man šitą pilį su visa pelke, ir – prašom... Nuotaka tavo.

Kirkautas giliai atsiduso. Kai pažvelgi kitaip, viskas atrodo gana pakenčiamai. Pirkliams jis niekad daug palankumo nejautė.

– Bet tas pirklys... Ką su juo daryti?

– Na, matai... Kai sumokės tuos šešiasdešimt ozeringų, aš mielai jį paleisčiau. Bet štai kas – jis patį pažino. Negi nori, kad įkaitą paleistumėm?

– Aš... Aš nežinau!

– Na, pats matai, kad neišeina. Tris vyrus ką tik išsiunčiau. Kai grįš su užmokesčiu, susitvarkysim. Tada galėsim pagalvoti ir apie vestuves.

15. SĄJUNGININKAI

Atėjo vakaras, oras gerokai atvėso. Uvis su Daubaru ir Zerviu visą pusdienį pragulėjo, stebėdami pilį, judėjo mažai, taigi vėsa smelkėsi iki pat kaulų. Vėl sugirgždėjo atveriami vartai, išniro trys raiteliai. Patiško pelkės vanduo virš kūlgrindos.

– Tas antrasis tai Slibinas, – paaiškino Daubaras. Jie buvo pasitiesę balno gūnią ant kalvelės, nuo kurios matėsi pilaitės vartai. – Turėjau progos su juo susitikti, bet jam tai nelabai patiko. Nemūros sargybinis.

– Kur jie tokiu laiku? – savęs ir kitų paklausė Zervis. – Atrodo, suka į Nemuno pusę...

– Išpirka! – suvokė Uvis ir pradėjo slinkti atbulas. Nusigavęs į tankesnius krūmus, atsistojo. Paskui jį atsitraukė į tankmę ir kiti. – Joja išpirkos atsiimti, štai kas... Senasis Vanpė juk sakė, kad jie išpirkos reikalavo.

– Ugi rupūžės! Tai priplokim juos!

– O kas atsitiks su įkaitu? A? Ir tavo Gilija?

Daubaras paniuręs prikando lūpą.

– Pagalvokim! Jei tie joja išpirkos atsiimti, tai tikisi, kad atvyksta tie, kurie tą išpirką mokės, – tęsė Uvis. – Ir iš kur jie galėtų atvykti su išpirka? Ir kaip?

– Jei iš Kauno, tai Nemunu.

– Va! Tai mums reikia pabandyti juos surasti. Dar prieš jiems atplaukiant į sutartą vietą. Mudu su Zerviu josim palei Nemuną prieš srovę ir bandysim juos aptikti. Galim dabar jau tikrą žinią Vanpei pranešti, ne spėliones. Žinom, kur tie galvažudžiai pasislėpė.

– Tai josiu ir aš. Ko man čia tūnoti, – nusprendė ir Daubaras. – Vienas į pilį neįsibrausiu!

– Neįsibrausim ir mes trys. Bet jei ten atvyksta daugiau vyrų... – Uvis pamąstė ir atsisuko į brolį. – Būtų gerai žinoti, kur tie plėšikai nujojo. Tu geriau sek juos. Gal jie dar ką nors prasimanys. Susitiksim rytoj – ten, kur Dubysa įteka į Nemuną.

Vilkė Uvį su Zerviu nuvedė takeliu pašlaitėn, kur jie po nusvirusiais gluosniais įsiruošė saugią slėptuvę. Iš tokio prieglobsčio jie galėjo apžvelgti platųjį Nemuną, o patys likti nepastebėti. Slėptuvėje buvo tamsu lyg oloje, bet vėjas neužpūtė ir buvo gera proga numigti. Uvis ir Zervis krito ant storo eglišakių patalo. Nors buvo drėgna ir vėsu, bet susiglaudę vaikinai jautė, kaip atšyla šonai. Artėjo vakaras, mirtinai ėmė traukti miegas.

Ilgai miegoti neleido rūpesčiai. Bet ir to trumpo kelių valandų miego pakako, kad nuovargis išgaruotų be pėdsako ir galva prašviesėtų.

– Keliamės! Gana! – išlindo iš slėptuvės Uvis ir paglostė Vilkę, visą laiką budėjusią prie jų.

Rytas dar vos aušo. Pasidairęs į tamsias debesų driekanas, pasklidusias po švintantį dangų, Uvis nuėjo prie žirgų.

Trindamas mieguistas akis, išlindo ir Zervis. Nieko nelaukdami, jie vėl patraukė kelionėn.

Vos brėško, bet raiteliai jau galėjo įžiūrėti balkšvą kelio ruožą. Varganas tai buvo kelias. Iš abiejų pusių telkšojo pelkės, kai kur net ant kelio tyvuliavo išsiliejusios balos. Taškydami kanopomis vandenis, žirgai nešė juodu kelis varstus. Melsvo rūko tumulai kabojo virš lėtai plaukiančios upės, nuo kurios raiteliai pagaliau atsitraukė, kai kelias pakilo į kalvą.

Pirmoji, kaip įprasta, išgirdo Vilkė. Ji sustojo, atsisuko į upės pusę ir pritūpė. Uvis nulipo nuo Trabanto ir, kad galėtų geriau įsiklausyti, akimirką užspaudė žirgui šnerves.

Pro sustingusį ryto orą skverbėsi ilgai laukti garsai. Tolumoje aidėjo vienodas irklų pliuškenimas. Įžiūrėti pačių valčių jie dar neįstengė. Ilgokai žiūrėjo į upės vagą, kol pagaliau pilkšvuose vandenyse pamatė dvi valtis. Plaukdamos greta, jos sparčiai varėsi pasroviui. Uvis prisimerkęs apžiūrinėjo pirmosios priekyje stovintį vyrą. Veido bruožų įžiūrėti neįstengė, tik matė, kad jis buvo su savotiška kepure, primenančia apverstą valtį.

– Ar ten jie, ar kiti? – spėliojo Zervis.

– Pamatysim. Jei ne, tai gal matė plaukiančius! – Uvis užšoko ant žirgo ir ėmė ieškoti nuolaidesnės šlaito vietos. Pagaliau surado.

– Ei! Ei! – mostaguodamas ranka, šaukė Uvis, dundėdamas pakalnėn.

Valties priekyje stovėjęs žmogus, pridėjęs ranką prie kaktos, įdėmiai žvelgė į nuo kalno skubančius raitelius. Kurį laiką tikrino jų aprangą ir ginkluotę, paskui rankos ženklu paliepė yrėjams sulėtinti mostus. Yriai suretėjo, valtys susilygino ir abidvi pasuko kranto link.

Prijojęs upę, Uvis įsivarė žirgą iki pilvo vandenin ir pamojo, kviesdamas valtis artyn.

– Tai jie! – metė jis užnugarį saugančiam Zerviui.

– Ko norit? – šūktelėjo valties priekyje stovintysis.

– Turim svarbų reikalą jums pranešti! – Uvis jau buvo atpažinęs pirklį. Vienas irkluotojas atsistojo valtyje ir, tikrindamas irklu vandens gylį, pamažėle stūmėsi raitelių link.

Kai abi valtys priplaukė artėliau, Zervis taip pat atpažino kelis jų vyrus. Vienoje valtyje sėdėjo jau matyti žmonės iš Vanpės palydos. Antroje esantys vyrai dėvėjo kepures, jų snapeliai buvo atsukti atgal. Tų buvo aštuoni. Su Vanpės sūnumis ir tarnais susidarė penkiolikos vyrų būrys. Pirmoje valtyje sėdintys jauni vyrai vilkėjo storus durtinius. Blizgėjo pašalmės, apsiūtos geležinėmis plokštelėmis. Visi atrodė apsišarvavę ir apsiginklavę iki dantų. Valties dugne buvo sumesti mediniai kobiniai. Melsvai blizgėjo kardai bei durklai.

Uvis oriai pasisveikino. Iš atvykėlių akių suprato, kad jie taip pat juodu pažino, bet elgiasi atsargiai.

– Jei norite pamatyti savišką gyvą, tai paklausykit mudviejų! – be ilgų įžangų pradėjo Uvis. – O įtarinėjimams jau nėra laiko.

Vanpė, tai išgirdęs, išdidžiai pasitempė, bet geriau įsiklausęs ir supratęs, ką reiškia Uvio žodžiai, atlyžo.

– Gal teiksies nusėsti nuo žirgo, jaunasis riki? – ramiu balsu tarė, žvilgtelėjęs į ant kranto tupinčią Vilkę. – Į valtį. Mes nežinom, kas gali tūnoti krūmuose.

Uvis, pasitaisęs kalaviją ir rankoje laikydamas pavadį, stryktelėjo į artimiausią valtį. Ta grėsmingai susvyravo. Uvį spėjo už pečių pagriebti pašokęs irkluotojas.

– Atvirumas už atvirumą, – pasiūlė Uvis, žvelgdamas į stiprų kietų rankų ir drąsių akių gerokai vyresnį už save pirklį. – Mes žinom, kur jūs plaukiat, ir pasakysim, kur plaukti reikia.

– Žinot? – Vanpė kilstelėjo vešlius antakius, jo akys susiaurėjo. – Nemaniau, kad tu irgi iš jų.

– O dievai, ne! Mes suradom jų lizdą!

– Tai klok! – pertraukė jį vyras iš kitos valties. Jis stovėjo plačiai išžergęs kojas, kad palaikytų pusiausvyrą. Tai buvo Sukontas, vyresnysis skalvių medžiotojas. Jo dramblotas kūnas trykšte tryško jėga. Tokie pat stiprūs atrodė ir jo valtyje sėdintys bičiuliai, kurie, viena ranka laikydami irklus, o kita ietis, sekė kiekvieną Uvio judesį.

– Viską išdėstysiu, ką jums reikia žinoti! – Uvis jautėsi drąsiai. Žvilgtelėjo į visai greta jo besisupančią skalvių valtį, po to vėl į Vanpės sūnus. – Išpirką vežat? – stačiai paklausė.

– Išpirkos iš mūsų nesulauksit! – Vanpės balsas atšoko lyg kirvis nuo akmens.

– Puiku! Štai šitą ir norėjau išgirsti! Jokiu būdu ne išpirka! – tvirtu, kiek susijaudinusiu balsu tęsė Uvis. – Truputį susipykom prie pilies, bet dabar mūsų tikslai tie patys.

– Kaip sužinojai, kur plaukiam? – storu balsu paklausė vyresnysis skalvių medžiotojas.

– Žinau, kad prie Šešupės, – mostelėjo Uvis. – Paklausykit, ką pasakysiu, ir tada galėsit įtarinėti!

Zervis, likęs sėdėti balne, matė, kaip, Uviui bekalbant, buvę abejingi ar priešiški vyrų veidai po truputį keitėsi, kaip juos užliejo susidomėjimas, o neapykanta Vanpės sūnų akyse užsidegė nenumaldoma liepsna.

Kurį laiką visi tylėjo, tik teliuškavo Nemuno vanduo, plaudamas valčių šonus. Skalviai su visbiečiais susižvalgė.

Vyresnysis medžiotojas metė irklą į valtį ir, atkišęs nykštį Vanpei panosėn, tarė:

– Nežinau kaip tau, *meinher*, bet man atrodo panašu į teisybę. Čia juk žemaičiai! – jis pasukiojo kaklą, kad taip neveržtų iki pasmakrės užtraukta durtinio apykaklė. – Ar toli nuo čia jų lizdas?

– Koks dešimtis varstų.

– Ir Alderas tikrai gyvas? – prisivertė pasitikrinti Vanpė.

– Buvo gyvas, kai išjojom. Manau, kol išpirkos negavo, jį paliks gyvą. Bet gyvo jo nepaleis.

– Kodėl nepaleis?

– Nes jis pažįsta žudiką.

Uvis nutilo, ir Vanpė laukė, kad vaikinas paaiškintų. Tačiau Uvis tylėjo.

– Tai sakyk, pagaliau! – neištvėręs sušuko Vanpė. – Kas jie? Aš nadruviečių nepažįstu.

Uvis papurtė galvą:

– Ne nadruviečiai. Bent vadai tai tikrai ne. Nežinau, kuris iš jų vadas, bet tavo sūnus tai žino.

– Žemaitis sakė, tik dešimt varstų, *meinher*! – riktelėjo Sukontas. – Tai ko mes laukiam?

Jaunėlis Vanpės sūnus pašoko ir stvėrėsi irklo.

– Ko laukiam, tėve? – šūktelėjo jis ir susverdėjęs stvėrėsi valties krašto.

– Nepajusi, kai stačia galva panersi! – burbtelėjo tėvas.

– Negi plaukti nemoku?

– Su šarvais paplauksi! – Vanpė atsisuko į vyrus. Atrodė, kad jaunėlio ryžtas išsklaidė paskutines abejones. Pirklys pamojo, kad metas imtis irklų.

Valtys išniro Nemuno vingyje prieš pat Dubysos žiotis. Toliau į vakarus buvo vieta, kur plėšikai užpuolė Alderą. Yrėjai pamatė tik sudegusios valties griaučius, juoduojančius ant smėlio, ir du jiems jau pažįstamus vaikinus.

Uvis su Zerviu atjojo pakrante. Reikėjo apsupti atvykusius duoklės plėšikus ir padėti juos sekusiam Daubarui. Vilkės vedami, jie prijojo iki pat baisiosios įlankėlės, išnaršė visus krūmus ir nerado nieko. Ankstesnius pėdsakus buvo nuplovusi praūžusi liūtis, o naujų nesimatė. Lavonus kažkas – gal keltininkas – jau spėjo palaidoti. Vilkė, pabrukusi uodegą, uostinėjo valties nuodėgulius ir žvelgė į sūkuringą upės gelmę. Toli Nemune lyg mažyčiai taškeliai pasirodė dvi atplaukiančios valtys.

– Negi Daubaras bus įkliuvęs? – nuogąstavo Uvis.

– Ne mažas vaikas! Niekur neprapuls... – drąsino jį Zervis.

– Jokio ženklo! Ieškok... Ieškok Daubaro! – tarė jis jau apšniukštinėjusiai pakrantę Vilkei. Gudrios Vilkės akys sublizgėjo. Ji sukarpė ausim, kelis kartus stipriai įtraukė rytmečio oro ir lyg strėlė nėrė į atokesnio šlaito krūmus. Uvis pamojo ranka greitai artėjančioms valtims ir nubėgo paskui ją.

– Kad tave kelmai rautų! – išgirdo pažįstamą balsą, vos pasiekęs tankų karklyną. Iš už storo apsamanojusio žilvičio išlindo Daubaras, nusišnypštė nosį ir, pamatęs brolį, pakėlė ranką. Jis atrodė užsimiegojęs. – Ar tik nebūsiu judu prasnaudęs...

– Kur Slibinas ir kiti du? Negi pametei?

Daubaras papurtė galvą.

– Ten.. – mostelėjo toliau į šlaitą. – Jųdviejų laukiau ir, matai, prisnūdau mažumėlę. O visbiečiai yra?

– Yra. Ir dar krūva skalvių. Negi pametei jų pėdas?

– A! Tu apie tuos tris. Ne, dėl jų jau rami galva! – pagaliau supratęs brolio klausimą, pridūrė Daubaras. – Nenorėjau, kad taip išeitų, bet mane pamatė. Tas Slibinas. Ir pažino. Na, ir... – jis skėstelėjo rankom, tarsi atsiprašydamas. – Puolė, kvaili daiktai. Tai kas man beliko?

Uvis su palengvėjimu atsiduso. Atidžiau įsižiūrėjęs pamatė, kad Daubaro odinės palaidinės rankovė perkirsta. Panašu, kad kliudė atbloškiamo kalavijo smūgis. Kas liko iš tų trijų plėšikų, jam įsivaizduoti nebuvo sunku. Daubarui kirčio kartoti paprastai nereikėdavo.

– Prasitrink akis, griaumedi! – tarė jis broliui. – Reikia su mūsų sąjungininkais susipažinti. Dabar turime visą kariuomenę!

Kai jie grįžo pakrantėn, valtys jau buvo priartėjusios. Daubaras, pamatęs visbiečius bei skalvius, svariai palingavo galvą. Jis atidžiai tyrinėjo vyrus, ypač atkreipdamas dėmesį į ginklus.

– Tai sakyk jiems, kaip pradėsim, – nerimavo Zervis.

– Apsupsim ir sutrinsim! – surimtėjo Daubaro veidas.

– Kiek ten jų? – pasiteiravo Sukontas, skalvių vyresnysis, klausęsis pokalbio.

– Liko geras tuzinas.

– Dabar jau trim mažiau, – pridėjo Uvis ir mostelėjo į pašlaitę. – Pasirodo, tie, kurie atjojo išpirkos, ten guli.

– Ir vadeiva pilyje? Ar matei Alderą? – pasipylė klausimai.

– Rasit visus. Vadinasi, taip: vieni eisim nuo kūlgrindos pusės ir pelkės pakraštyje pasislėpsim krūmuose. Tu, Uvi, ir Zervis būsite prie vartų, o aš su šitais vyrais kopsim per šiaurinę sieną.

– Bet mes turim pulti pirmi! – sušuko jaunėlis sūnus Jorgas.

– Jų tik tuzinas, bet yra sienos, kurios daugiau vertos. Jei susigaudys, taip pigiai jų nepaimsi. Turi kelis lankininkus. Be to, reikia pirma atskirti nuo jų tris Kirkauto medžiotojus. Jie, manau, niekuo dėti, tačiau gali mums pasitarnauti.

– Kaip pasitarnauti?

– Jie mano, kad medžioklėn jojo... Turi gerus skalikus. Tai suteikime jiems progą pamedžioti! – išsišiepė Daubaras.

Kiti žiūrėjo nesuprasdami, bet Uvis plojo broliui per petį. Jis tuoj pat suprato:

– Kad tave! Pasirodo, ne tik ranką turi, bet ir galvą! Puiku! Jis siūlo, kad mes su Vilke juos išviliotume iš pilies ir kad vartus jie patys atidarytų! – paaiškino Uvis.

– O mes su vyrais tuo metu kopsim per šiaurinę sieną. Jūs pulsit per vartus, tie, žinoma, stengsis gintis...

– Tai mes pulsim pirmi! – suvokė ir jaunasis Jorgas. – Aš taip sutinku!

– Nešokinėk... – subarė jį Vanpė. – Bet sugalvota neblogai. Jei tikrai sieną perlipsit...

– Čia jau mūsų reikalas, *meinher*, – pridėjo Sukontas. – Per pilies sienas ne kartą laipiota... Ar ne taip, vyrai?

16. APGULTIS

Medžiokliniai šunys, užuodę vėjo atpučiamą nekenčiamą kvapą, lakstė lyg pasiutę, garsiai skalydami. Į kiemą lėtu žingsniu išėjo Kirkautas, vildamasis, kad gal koks svečias atvyksta pilaitėn. Ką jie užuodžia? Viltingai pažvelgė vartų pusėn, tačiau už jų buvo tylu. Ko galėjai tikėtis girių glūdumoje? Net jei kas ir atvyktų, ar jis galėtų tuo atvykimu pasinaudoti? Pastebėjęs susibūrusius prie aptvaro medžiotojus, nuskubėjo prie jų.

Medžiotojai stovėjo sutrikę. Jautėsi kalti dėl šunų sukelto triukšmo.

– Ko tie šunys siunta? Ar nešerti?

– Šėrėm, šeimininkė. Tvaiką kokį pagavo...

– Žmogaus?

– Ne. Didelio žvėries.

Skalikai lojo vis smarkiau. Vienas iš medžiotojų išėjo į kiemo vidurį ir pakėlė paseilinęs pirštą.

– Dvelkia iš ten! – mostelėjo vartų pusėn. – Gal koks briedis per balą klampoja...

Kirkautas, medžiotojo lydimas, priėjo prie vartų. Ožkenomis apsitaisęs Nemūros sargybinis piktai pabaltakiavo į juos. Petimi akiplėšiškai užstojo vartus.

– Pasitrauk! – liepė Kirkautas. – Medžioti norim.

– Kad Nemūra sakė nieko neišleisti.

Kirkautas sutriko. Buvo sunku suvokti naują savo padėtį. Jo pilis, bet jis jau ne šeimininkas. O gal net kalinys? Pažvelgė į medinių rūmų pusę. Kairysis langelis buvo Gilijos miegamojo. Ten ji sėdi ir laukia. Ne jo, tiesa, bet laukia. Ar moterys kada žinojo, ko jos nori? Jei Nemūra nusprendė, taip ir bus.

– Aš niekur nežadu eiti, – tarė jis, pasiduodamas. – Tik vyrus su skalikais išleisk. Žiūrėk, ar nematai!

Sargybinis atsisuko į vartus ir įdėmiai pažvelgė pro platoką plyšį. Žiūrėti buvo į ką, nes pelkės pakraštyje, ten, kur kūlgrinda siekė tvirtą miško žemę, tupėjo vilkas. Tupėjo įžūliai ir, jiems žiūrint, net tingiai išsižiojo, tarsi žiovautų.

– Vilkas, rupūžė! – sušnibždėjo sargybinis. – Dienos akyje!

– Čia jų daug, – patvirtino Kirkautas.

– Tai pabandykit! – medžioklio aistra pagavo ir sargybinį. Jis atrėmė ietį į sieną ir stenėdamas atkėlė vartus užšovusį sunkų rąstą. – Kam dykai skalikus šerti!

Medžiotojas atsisukęs pašvilpė skalikams, o vilkas, tupintis tik už kelių dešimčių žingsnių, smalsiai sukarpė ausimis.

Daubaras su skalviais tūnojo švendrėse už šiaurinės pilies sienos. Dumblinas pelkės vanduo vietomis siekė beveik iki juosmens. Ginklus ir puolimui paruoštus kablius su virvėm jie buvo prisirišę prie pečių kryžmai per nugarą. Toliau už švendryno prasigauti negalėjai, nes plotas tarp jo ir pilies

sienos buvo kaip ant delno matomas iš bokšto, o ten, jie jau spėjo įsitikinti, – vaikštinėjo sargybinis. Jaunasis skalvis šalia Daubaro kaleno dantimis. Ilgai šaltame vandenyje jie neištvers.

Pagaliau pasigirdo švilptelėjimas ir veriamų vartų girgždesys. Bokšte sušmėžavo sargybinio ožkena. Jis perėjo į kiemo pusę, susidomėjęs netikėtu triukšmu prie vartų.

– Dabar! – sušnibždėjo Daubaras. Per daug nepliuškendami jie prisiyrė iki pat sienos. Įsiūbavo kablius vienu ypu ir sviedė į viršų. Sargybinis juos išgirdo tik tada, kai kabliai atsitrenkė ir įsikirto į viršutinį pilies sienos rąstą.

– Puolimas! Puolimas! – suspiegė jis, o jo šauksmą lyg aidas pakartojo sargybinis prie vartų. Puolama buvo ir ten. Šarvuotų vyrų žingsniai dundėjo kūlgrinda į pravirus vartus. Sužvangėjo ginklai, suklykė sužeistas sargybinis.

Skalviai jau ropštėsi virvėmis į viršų. Kai juos pasitiko pirmoji gynėjų strėlė, Sukontas jau buvo persiritęs per sieną. Tuo metu apačioje keturi iš arklidžių išpuolę plėšikai niekaip nepajėgė užverti vartų. Tarpuvartėje tysojo prispaustas sargybinio kūnas, o kitoje pusėje, įrėmę pečius, vartus stūmė Vanpės sūnūs.

– Čia! Bėkite čia! – šaukė vartų gynėjai.

– Lipa! Čia lipa! – klykė sargybinis nuo bokšto.

Gynėjai sutriko. Uvis suspėjo užmesti savo kablį ant kairiojo vartų sparno ir vikriai užsliuogė iki pat viršaus. Prieš sverdamasis per vartų viršų, sugriebė kaire ranka ir nuo nugaros nusikabino trumpakotę ietį. Tik tada atsispyrė į vartus, persisvėrė per briauną ir sviedė ietį. Riksmas sakė, kad jis pataikė. Naudodamiesi sąmyšiu, Vanpės sūnūs ir Zervis

dar stipriau įrėmė pečius, ir vartai girgždėdami ėmė vertis. Švytuodamas kalaviju, pro plyšį brovėsi Jogenvudas, tuoj už jo – jaunasis Jorgas.

Šiaurinės sienos puolimo pirmas tarpsnis jau ėjo prie pabaigos. Sargybinis nuo bokšto spėjo pašauti du skalvius, tačiau pats netrukus buvo pribaigtas Sukonto sviestos ieties. Kiti vyrai sukopė į vidų. Du vikriausi jau buvo užsviedę nuo sienos viršaus kablius į bokšto briauną ir, įsitvėrę virvės, kopė viršun, atsispirdami į tamsius bokšto rąstus. Abu turėjo permestus per petį lankus.

– Pasiduokit, stipenos! Išeikit kieman! – griaudėjo nuo sienos viršaus Sukontas. – Vis viena jums galas! Kur jūs?! Ožkenos, išlįskit!

– Mes apsupti! – pagaliau suprato prie vartų užspeisti gynėjai. Nuo bokšto viršaus lėkė strėlės, nes skalviai jau spėjo pasiekti viršų. Vartus ginti buvo neįmanoma, tad sargybiniai traukėsi pilies pusėn. Du liko gulėti tarpuvartėje: vieną pervėrė ietis, kitą kliudė Jogenvudo kalavijas.

Kirkautas klupdamas nusigavo iki Gilijos durų. Nemūra buvo uždaręs ją ir net užstūmęs skląstį, kad daugiau viena po pilį nevaikščiotų. Kad viskam atėjo galas, jam pasidarė aišku, kai pamatė iš miško išnyrančius apsišarvavusius vyrus. Vilkas ir skalikai staiga pražuvo, tarsi nebuvę, o kūlgrinda į atlapotus vartus bėgo kariai. Ar tie ožkenomis apsisiautę galvažudžiai suspės užverti sunkiuosius pilies vartus, ar ne, jam jau visai nesvarbu. Viskas baigėsi, tai kad nors kartą priglaustų

prie savęs Giliją... Tėvas yra ją pažadėjęs, o pažadas turi būti ištesėtas! Virpančiomis rankomis jis atstūmė geležim kaustytų ąžuolinių durų skląstį, atvėrė duris ir apstulbo, nes Gilija staiga puolė prie jo ir apkabino kojas. Jis dar spėjo pamatyti, kad jos akys užmerktos, o plaukai išsitaršę.

– Ką tu?! – išstenėjo senasis didikas. – Kas nutiko?

– Užmuš! – sušnibždėjo Gilija. – Maldauju... Skubėkim. Užmuš!

– Niekas nelies tavęs, mano balandėle, niekas... – pralemeno Kirkautas, nesuvokdamas, kas darosi, bet iškart apsvaigęs, kad nuotaka pati kažko jį maldauja, net apkabinusi kojas.

Už durų pasigirdo triukšmas ir bėgančių žingsniai. Įvijais laiptais kažkas kilo į bokštą, kažkur pokštelėjo durys. Visa pilaitė dundėjo. Atrodė, kad ji tuoj sugrius.

– Pro čia nepabėgsim! – pasigirdo riksmas.

– Grįžtam!

– Greičiau! – balsai tolo.

Durys už Kirkauto nugaros liko praviros. Gilija pašoko ir metėsi jų link. Tik šmėstelėjo tarpduryje sijono klostės, ir ji dingo. Kirkautas šniokšdamas puolė iš paskos. Jiedu perbėgo virtuvę, kur ugniakure plaikstėsi ugnis. Visi čia prieš tai susispietę vyrai šūksnių paakinti išbėgo. Dūrė nosin nuo iešmo nuslinkusio ir dabar svylančio ant žarijų avienos kepsnio smarvė.

Už virtuvės buvo kamara, į kurią buvo įmestas surištas įkaitas.

– Ak, šitą! – uždusęs Kirkautas pagaliau suvokė, kur taip greitai bėgo jo nuotaka. – Jo negalima paleisti! Nemūra...

Nieko neatsakiusi, Gilija sukaupė visas jėgas ir atšovė sunkų skląstį.

Tuo metu Nemūra rūsyje tikrino, ar kuris iš vyrų nepasigvelbė grobio dalies, tad pirmojo puolimo sukelto triukšmo net negirdėjo. Kai virš jo galvos sudunksėjo žingsniai, jam dingtelėjo, kad seniui Kirkautui galutinai susimaišė protelis ir jis bando išvogti Giliją iš savo paties pilies. Nepataisė jam ūpo dar ir tai, jog tikrai trūko bent kelių apyrankių. Apyrankės buvo gryno sidabro, su išmoningai suraitytais žalčiais. Jis gerai jas įsiminė, nes žalčių akyse buvo įstatyti raudoni akmenėliai. O dabar apyrankių nėra! Murmėdamas bendrą, visiems taikomą prakeikimą, jis išlipo siaurais laiptais iš rūsio ir išniro priemenėje tuo metu, kai į vidų įgriuvo du jo vyrai.

Paklaikę jų žvilgsniai bylojo, kad reikalas kur kas rimtesnis negu senojo Kirkauto minkštaprotystė. Vyrai užtrenkė paskui save duris ir prirėmė jas pečiais. Net pakaušiais prispaudė duris, o rankose mėšlungiškai gniaužė kalavijus. Pravirom burnom godžiai gaudė orą, išplėstais vyzdžiais klaidžiojo po apytamsę, įpuolus iš šviesos, patalpą, ieškodami išėjimo.

– Kas čia dabar? – sugriaudėjo Nemūra, nors jau nujautė patį blogiausią.

Vyrai krūptelėjo. Tik dabar jie pamatė savo šeimininką.

– Užpuolimas! – sušvokštė vienas jų. – Jau viduje!

Už durų vėl pasigirdo sunkūs žingsniai. Kažkas bandė laužti duris, paskui smarkiai spyrė koja. Po to vėl stiprus smūgis, matyt, kovos kirviu, nes durys ėmė pleišėti. Abu vyrai atšoko ir užsimojo kalavijais. Nemūra pasijuto lyg nuogas, nes neturėjo nei šarvų, nei kalavijo. Tiktai aštrų kovos peilį, kuris visad kabodavo prie diržo.

Durys vėl sudundėjo nuo smūgių, senos ąžuolinės lentos neatlaikiusios skilo. Pastūmėtos stiprių pečių, atplaišos įlėkė į vidų. Vienas iš gynėjų nesuspėjo atšokti, ir krisdama sunki lenta jį parbloškė. Vidun veržėsi šarvuoti vyrai. Kas tokie, negalėjai pažinti, nes šalmų antveidžiai buvo nuleisti. Nemūra pagriebė pargriuvusiojo kalaviją ir prisiglaudė prie sienos. Vienas iš šarvuotųjų taikliu kirčiu pribaigė parkritusįjį, antras atmušinėjo besitraukiančio gynėjo smūgius. Nemūra praleido juos ir iššoko į lauką. Ten, pasirodo, stovėjo dar vienas, bet smulkesnis, visai jaunas, su pakeltu šalmo antveidžiu. Jis bandė apsaugoti veidą, užsidengdamas ranka, bet Nemūra kirto prityrusio kario smūgiu. Jaunėlis Vanpės sūnus Jorgas griuvo aukštielninkas ir liko gulėti. Sujudino ranką su kalaviju, stengdamasis atsikelti, bet galva nusviro.

– Vykitės! Griebkit! – skardėjo iš vienos ir kitos pusės, gretimose duryse ir prie vartų sušmėžavo kalavijų ir kirvių ašmenys. Nuo bokšto zvimbdama atskriejo strėlė ir įsmigo į rūmų sieną per sprindį nuo jo. Neliko kito kelio, tad Nemūra puolė atgal. Ten buvo rūsys ir jo grobis. Ten buvo urvas, kuriame buvo galima bandyti pasislėpti. Todėl jis nematė, kaip vienas iš dviejų šarvuotųjų vyrų, išbėgusių į kiemą, nusismaukė šalmą ir atsiklaupė prie parkritusio. Žili, prakaitu sudrėkę plaukai vėduokle išsiskleidė ant pečių.

Senasis Vanpė suklupo prie sūnaus, nekreipdamas dėmesio į aplinkui verdančias kautynes.

Kirkautui, paskutiniajam iš garbingos Kirkautų giminės palikuonių, tą dieną gyvenimas pasibaigė keletą kartų. Skaudžiausia pabaiga buvo, kai gražioji Gilija, nepaisydama savo rankų gležnumo, ištraukusi iš makšties prie jo diržo prikabintą peilį įnirtingai pjaustė belaisvio virves. Iš pradžių jis net veržėsi jai padėti, tačiau mergina sušvokštė: „Nelįsk!", ir jis suglumęs atsitraukė. Jaunasis visbietis patrynė virvių nuspaustus riešus ir tada – prie jo akių – dešine nutirpusia ranka negrabiai kilstelėjo jos dailų smakrą ir švelniai pabučiavo į lūpas. Kas dar baisiau, Gilija nesipriešino. Atvirkščiai, net pasistiebė ant pirštų galiukų, kad jam nereikėtų palenkti galvos, ir stipriai apkabino abiem rankom.

Peilis išslydo jai iš rankų, Kirkautas pasilenkęs jį stvėrė.

– Užteks! – sukriokė prikimusiu balsu. – Užteks! Neleidžiu! Čia mano pilis. Čia mano!

Jis užsimojo peiliu, bet visiškai arti suspindo Gilijos akys.

– Nedrįsk! Nedrįsk, seni! – sušuko ji. Tą akimirką Kirkautas mirė pirmą kartą.

Užsimojo ir smeigė peiliu, jau nenuvaldydamas rankos ir nežinodamas, kur kerta. Lyg rūke subolavo Gilijos veidas. Peilis atsitrenkė į pravertas liepines kamaros duris ir įsmigo, Kirkautui trumpam prašviesėjo akys. Belaisvis siekė ištraukti peilį. Kirkautas sukaupė jėgas, atbloškė jo vis dar sunkiai valdomas rankas. Sukandęs dantis, plėšė iš durų giliai įsmigusį peilį.

Tą akimirką, kai jis pagaliau ištraukė peilį, aplinkui siaučiantis mūšis jau pasiekė virtuvę. Pro praviras duris lėkte įlėkė vienas iš ožkenom apsisiautusių Nemūros vyrų ir žnektelėjo ant grindų. Apsivertė, nusirito į pastalę ir liko ten tysoti.

Tuoj už jo pasirodė kruvinu kovos kirviu nešinas tas baisusis žemaitis iš Ventės. Jis prigludo petim prie sienos ir žvilgsniu permetė apytamsę patalpą. Kirvį laikė abiem rankom pakėlęs ir paruošęs kirčiui.

– Gilija! – tarė nustebęs, nenuleisdamas kovos kirvio. – Tu čia!

– Neįsk! – sukriokė Kirkautas ir puolė, atstatęs pagaliau ištrauktą kovos peilį. Suspėjo tik iki aslos vidurio. Sušvilpė kirvis, pasigirdo tik džergžtelėjimas, kai ašmenys kliudė galvą. Kirkautas susverdėjo ir krito į virtuvės židinį.

Šitaip paskutinysis iš Kirkautų giminės mirė antrą ir paskutinį kartą.

Jam jau neteko matyti, kaip iš židinio išblokštos žarijos suliepsnojo kampe prakuroms suverstų skiedrų krūvoje. Nekreipė dėmesio į žarijas ir kiti kautynių dalyviai, nes kiekvienas galvojo tik apie save, apie savo gyvybę.

Uvis, patikrinęs, ar visas kiemas jau jų rankose, nubėgo prie arklidės. Kova dabar buvo persimetusi į pastatus. Pro rūmų langelius girdėjosi šūkavimai ir ginklų žvangėjimas, žingsniai dundėjo bokšto laiptais.

– Pasiduok, rupūže... – sugriaudėjo balsas virš jo galvos. Uvis prigludo prie sienos, nes tiesiai virš jo, antrajame bokšto aukšte, keli skalviai užkirto kelią vienam iš plėšikų. Tam neliko nieko kito kaip nerti pro lango angą. Žnegtelėjo beveik po kojų Uviui. Vaikinas matė, kaip persisvėręs per angą skalvis sviedė ietį. Ietis prismeigė vos pajudantį plėšiką.

– Dega! – suriko kažkas.

Pro pilaitės galinį langą kamuoliais virto dūmai, sunkėsi pro rąstų plyšius. Liepsnos liežuviui lyžtelėjus pastogę, Uviui šmėstelėjo baugi mintis, kad viduje gali būti Alderas. Jis giliai įkvėpė gryno oro ir nėrė į vidų.

Apačioje jau liepsnojo visos patalpos. Uvis, ištiesęs rankas, slinko pasieniu, ieškodamas per dūmus durų. Smagiai suūžė liepsnos liežuviai, dūmų danga praskaidrėjo. Dabar išryškėjo visa liepsnų apšviesta virtuvė. Liepsnos tarsi nematomos lūpos šnabždėjo, šaižiai šnarėjo, susiliedamos į vieną mirties giesmę, traškėjo degantis skobnis.

Kirkautas gulėjo ant šono, pritraukęs kojas, lyg dar būtų bandęs keltis ir bėgti. Dešine ranka mėšlungiškai apglėbęs peilio rankeną, kairiąja laikė suspaudęs nuo Gilijos pečių nutrauktą geltonąją skraistę. Kiaunės kailiukai, kuriais buvo apsiuvinėtas jo apsiaustas, nuo karščio čirškėjo, raitėsi ir garbiniavosi it gėlės žiedas. Dūmų kamuolys vėl uždengė visą vaizdą ir privertė Uvį, užėmus ranka burną, pulti laukan.

Pakišęs po galva ranką, Vanpė laikė gulinčio kieme Jorgo kūną. Jautė, kaip visos jėgos, visa jauna gyvybė tekėjo iš kūno drauge su šiltu krauju, sunkėsi į drabužius, stingo ant rankų.

– Tėve! – šlubčiodamas atskubėjo Alderas ir priklaupė.

Vanpė dar nesuvokė, ar Alderą gyvą mato, ar Jorgą mirštantį. Balsu suraudojęs, dar stipriau apglėbė jauniausią savo sūnų. Jorgas pro tėvo petį pažvelgė broliui į akis. Kilstelėjo šviesius antakius, nuleido vokus, pasuko galvą į šalį ir suglebo

ant tėvo rankų. Alderas nustėręs žvelgė į stingstantį pabalusį brolio veidą, į dar nepažinusį skustuvo smakrą, kietai prispaudusį tokią pat baltą kaip veidas apykaklę.

Vanpės veidu tyliai sruvo ašaros, o sausos lūpos kartojo tuos pačius žodžius:

– Jauniausias. Dieve, kodėl jauniausią? Kodėl?

– Tėve, – tarė Alderas. – Ne dabar laikas tai sakyti. Tačiau sakyti reikia. Aš radau žmoną.

– Aš noriu to, kuris kaltas... – sušnibždėjo Vanpė. – Noriu jam gyvam akis išlupti.

– Radau ir tą, tėve, – liūdnai tarė Alderas. – Jis atsakys tau.

Skalikai truputį apipešiojo Vilkę, pakedeno jai kailį, kol ji juos po vieną papjovė, tad dabar ji atrodė pavargusi. Gudrios akys markstėsi, ji beveik snaudė, prisiglaudusi didžiųjų vartų pavėsyje, kur nesiekė vis atkakliau iš pastatų besiveržiančios liepsnos karštis.

Arklidės pusėje sutrinksėjo kanopos, prunkštelėjo žirgas. Prasivėrė tvarto durys, šmėkštelėjo žmogysta.

Vilkė, pakėlusi snukį, gaudė dūmų užslopintą, tačiau įtartiną kvapą. Išsiepusi iltis, pašiaušusi nugarą, ji prisispaudė arčiau vartų bokšto. Vyras, išvedęs žirgą pro duris, vikriai įsliuogė į balną. Nekenčiamas tvaikas dabar prasimušė pro dūmus ir arklio prakaitą. Ji atpažino tą rytą prie Nemuno kranto pagautą ir prie Kauno pilies vėl sutiktą kvapą. Tik dabar kvapo skleidėjas buvo ant žirgo ir prigludęs prie jo sprando jojo tiesiai vartų pusėn.

Vilkei nepatiko, kad kvapo skleidėjas išjoja. Paskui vėl bėk, iškišusi liežuvį, jo pėdomis! Tik neįprasta taip aukštai šokti – gali nepataikyti nutverti.

– Ei, ei! Laikykit! – šaukė kažkas nuo liepsnojančios pilaitės, o raitelis jau šuoliavo vartų link. Vilkė pritūpė ir šoko. Arklys sužvengė iš baimės ir metėsi į šoną. Vilkė vos spėjo dantimis nutverti raitelio rankovę ir aštriais nagais įsikabinti žirgui į nugarą. Žirgas šoko pro vartus šonu, užkliudė vartų stulpą, klupo, vėl stojosi ir žvengdamas grįžo atgal į kiemą, nusimetęs ir vilkę, ir raitelį. Abu jie nusirito nuo kūlgrindos į liūną. Vilkė paleido raitelio rankovę ir vikriai išsikapanojo prie vartų. Dumblius plūduriavo drumzliname vandenyje, vis dar neatsipeikėdamas.

– Čia! Turim! Rodos, paskutinis... – skardėjo balsai, žingsniai aidėjo jų pusėn.

17. SUNKI PERGALĖ

Grumtynės baigėsi. Visa pietinė pilies pusė liepsnojo. Ugnies nasruose braškėjo sienos, o degantys rąstai jau griuvo žemėn. Sviro bokštas, karščiu alsavo akmeniniai pamatai. Ugnies kamuoliai blaškėsi, lyžtelėję kieme augančių liepų viršūnes, leidosi, sausas šakas akimirksniu paversdami liepsnojančiais deglais. Skraidė plėnys, žvilgėjo žiežirbos, anglies šerkšnu švelniai apklodamos kritusiųjų kūnus ir ištryptą žemę.

Daubaro žvilgsnis klaidžiojo tarp gyvųjų. Jie buvo susibūrę šiaurinėje kiemo pusėje prie šulinio, kur nesiekė liepsnos. Prie susupto į apsiaustą jauniausiojo Vanpės sūnaus klūpojo tėvas, šalia stovėjo kiti visbiečiai. Skalviai apžiūrinėjo kritusiųjų kūnus ir tempė mantą iš degančio pilies rūsio. Uvis pritūpęs raišiojo Vilkės žaizdas. Dabar ji buvo rami ir nekreipė dėmesio į likusius gyvus šunis. Tik keli gyvi ir teliko. Pabrukę uodegas, jie tupėjo prie medžiotojų.

Daubaras sunkiai suvokė, ką mato. Akyse vis dar šmėkščiojo išraudęs senojo Kirkauto veidas. Kiek ožkenų buvo sukapojęs, kiek anksčiau kituose mūšiuose galvų nuskynęs, visa tai jo tarsi nelietė, tačiau to paskutinio smūgio negalėjo išmesti iš sąmonės. Nieko panašaus jam dar nebuvo nutikę. Niekaip negalėjo pamiršti senojo didžiūno veido.

Jis apsisuko ir žengė vartų pusėn, kur buvo pririšti žirgai. Prie vartų du skalviai tempė ištrauktą iš liūno leisgyvį Dumblių. Tas, ko gero, vienintelis liko gyvas. Geriausiai būtų dabar bent trumpam išjoti. Daubaro žirgas, nulaužęs sutrešusią buvusio darželio tvorą, skabė apvytusius serbentus. Po jais glaudėsi kelios sulaukėjusios piliarožės, dar nepaliestos liepsnos karščio. Jos skleidė liūdną, laikiną grožį. Vieną žiedą Daubaras spėjo ištraukti iš juodbėrio snukio. „Visus traukia grožis. Net žirgas nori paragauti..." – liūdnai pagalvojo. Buvo bestatąs koją į balnakilpę, tačiau už jo skardėję balsai staiga nutilo. Jis atsigręžė.

Ten, iš durų, su dūmų kamuoliu išniro keletas vyrų. Vienas buvo Zervis. Už jo du skalviai tempte ištempė surištą Nemūrą. Tačiau svarbiausia, kad už jų, atsirėmusi į petį jaunuolio, kuris tegalėjo būti vienas iš Vanpės sūnų, stovėjo Gilija. Išsidraikiusiais plaukais, šlapiu nuo ašarų veidu, ji, atrodė, vos laikėsi ant kojų. Baikštaus žvėrelio akimis žvalgėsi po liepsnų apšviestą, ginkluotų žmonių pilną pilies kiemą.

Skalviai pastūmėjo Nemūrą šulinio pusėn. Storom virvėm supančiotas Nemūros kūnas buvo sustingęs, it mėšlungio sutrauktas. Žvilgsnis tarsi paklaikęs. Išblyškusiom lūpom tyliai prašė Gilijos, kad niekur nuo jo nesitrauktų. Dar turėjo vilties, kad atsiras kas nors, kuris jam padės.

– Aš nekaltas! – neišlaikęs suriko ir pasipurtė visu kūnu, tarsi bandydamas išsipainioti. – Jie mane privertė! Tas Kirkautas... Šitie, šitie, kurie čia tyso...

Žvilgsniai atsisuko į jį. Vanpė pakėlė paraudusias akis.

– Tie, kuriuos nukirtot! – šaukė Nemūra. – Jie kalti...

Liepsnų įkaitintas karšto oro gūsis perčiuožė per kiemą ir sušiaušė kruvinas lavonų ožkenas. Atrodė, tarsi jie sujudėjo, bandydami paneigti savo kaltę.

– Ar teisybę jis sako? – atsisuko Daubaras. Skalvių tempiamas Dumblius buvo jau tarpuvartėje. – Ar teisybė, šunsnuki? – sugriaudėjo ir stvėrė Dumbliui už sprando. Dumbliaus akys išsiplėtė iš siaubo. – Sakyk, ar teisybė, arba sutrinsiu kaip blakę!

Dumblius papurtė galvą, Daubaras atleido gniaužtus.

– Neteisybė! – sušvokštė Dumblius. – Neteisybė... Tai jis, Nemūra, viską darė! Jis!

– Šitas! – iškėlęs aprištą ranką, patvirtino Alderas. – Mes tik todėl ir priplaukėm prie kranto, kad pažinom garbingą Kauno rikį. Tada, prie Dubysos...

Vanpė atsistojo.

– Prakeikiu tave ir šitas pagoniškas girias! Tai tavo godumas atėmė iš manęs sūnų! Prakeikiu!

Ilgai kaupęsis pyktis pratrūko. Visi šaukė vienas per kitą:

– Gobšumas pagimdo tokius...

– Mūsų vardą, genties garbę sumaitojai! Per tave pykstamės su svetimšaliais!

– Nadruviams norėjai viską primesti!

– Lengvos mirties toks nevertas! Tesudrasko jį šunys! Kiaulėm suėsti atiduodam!

– Nukirst jį dabar! – šaukė Jogenvudas, traukdamas iš makšties dar nenušluostytą kruviną kalaviją. – Už Jorgą! Alderai! Kirsk jį!

Suspėjo atsistoti ir Uvis. Jis pakėlė rankas, stabdydamas vyrus.

– Nukirsit jį, ir kas iš to? Jis privalo paaiškinti, kiek jo kaltės. Kad ant kitų nekristų. Vilikaila atskaitys jam tada – pagal teisę.

Nemūros kūnu prabėgo virpulys. Jei jam būtų pakakę drąsos, jis būtų maldavęs nukirsdinti jį dabar, nes Vilikaila neleis jam taip lengvai numirti. Maldaudamas atsisuko į Giliją.

– Viskas dėl jos! Dėl jos aš stengiausi...

Gilija pažvelgė į tėvą ir jos užverktos akys išsiplėtė iš nuostabos. Atrodė, tarsi ji pirmą kartą jį regėtų.

– Dėl manęs norėjai nužudyti Alderą?

– Jis pardavė tave, Gilija, – įsiterpė Alderas. – Pardavė Kirkautui. Jis ne tėvas tau!

– Už pilį pardavei? Ar už šitą? – jos balse skambėjo tokia panieka, kad Nemūra tik nuleido akis.

Vanpė priėjo artyn. Jis mokėjo įvertinti žmones ir dabar jau buvo supratęs, kas svarbiausia.

– Šitas mums daug nusikalto, – atsisuko jis tiesiai į žemaičius. – Šešis vyrus nukirsdino iš pasalų. Vieną sūnų nužudyt norėjo, kitą nužudė. Turto iš viso neskaičiuoju. Ir pagal jūsų papročius jo galva man priklauso. Man.

Tyla, kuri stojo po žodžių, pabrėžė jų teisybę.

– Nebent Sukontas tartų žodį. Jo trys vyrai krito.

Skalvių vadas papurtė galvą.

– Purvą nuplovėm nuo Nemuno. Nuo mūsų visų Nemuno, nuo upių tėvo. To pakanka...

Vanpė patylėjo. Paskui pakartojo:

– Jis priklauso man!

Pagalvojo, krestelėjo galvą, tarytum nuvydamas šalin įkyrią mintį, ir tarė:

– Taip. O aš praradau sūnų. Galite jį vežti. Man jo nereikia, nes yra teisybė, aukštesnė už mūsų. Aš sūnų praradau, bet gaunu dukrą. Ką sakai, Alderai?

Alderas sutriko, tačiau tik trumpam. Jo žvilgsnis susitiko su tėvo ir, matyt, perskaitė tame tėvo žvilgsnyje, ką dabar privalėjo daryti.

– Klausiu jus visus ir net tą, kuris nevertas būti tėvu, – tarė jis tvirtu balsu. – Gilija, aš būsiu laimingas, jei priimsi mano ranką ir prieglobstį. O Nemūrą teteisia Vilikaila. Ar sutinki būti mano žmona?

Daubarui atrodė, kad degančios pilies liepsnos staiga nutvieskė visą kiemą. Kaito veidas, ūžė ausyse, trūko kvapo. Tačiau tai, kas dabar vyko jo akyse, negalėjo būti pakeista. Ne žodžiai tai nulėmė, bet Gilijos balsas ir žvilgsnis.

– Sutinku... – tarė Gilija. Nors tai buvo tarta tyliai, visi išgirdo. Gilija atsisuko į susirinkusiuosius. – Sutinku! Vyksiu su tavim kad ir į pasaulio kraštą, – tarė ji jau tvirtai ir galutinai.

Kažkur bokšto viršuje krito apdegusi sija, ir žiežirbos ūžtelėjo į viršų. Daubaras papurtė galvą, stengdamasis atsikratyti spengesio ausyse, tai tarsi kiek padėjo.

– Laikas joti namo, – dusliu balsu tarė Uviui. – Sakei gi, mūsų laukia Erdvilas ir tikras mūšis. Čia mes jau nieko doro neberasim.

Uvis atsiduso. Brolio skausmą jis jautė taip, tarytum skaudėtų ir jam širdį. Jis suvokė, kad dabar neliko nieko kito, kaip kuo greičiau iš čia išvykti. Jis kilstelėjo ranką, ir Vilkė žaibu pakėlė nusvirusią galvą, pastatė ausis, laukdama, kol šeimininkas duos ženklą: „Ieškok!“